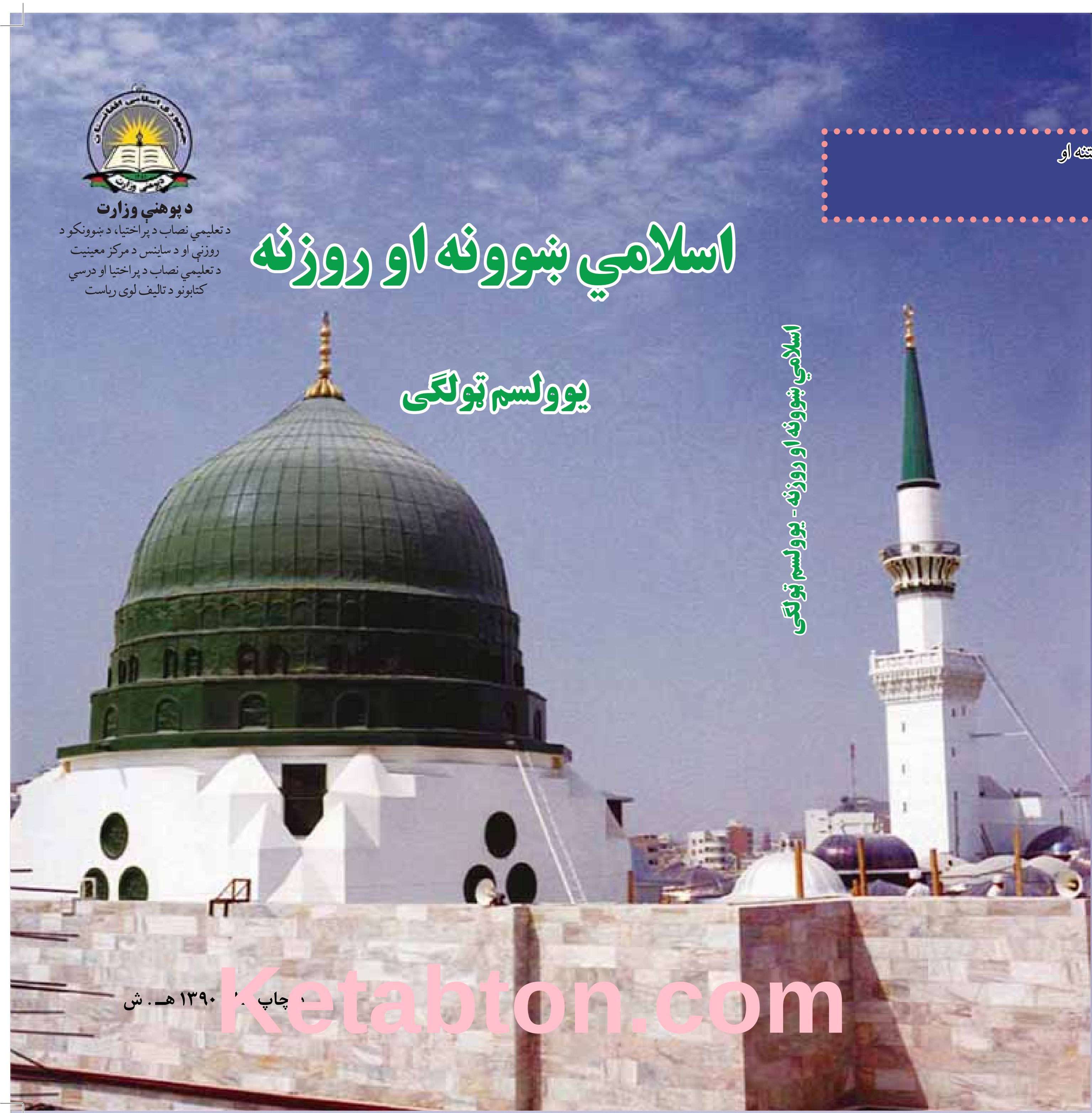

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

یوولسم ټولګی

اسلامي ښوونه او روزنه - یوولسم ټولګی

اخیستنه او

چاپ ... ۱۳۹۰ هـ. ش

Ketabton.com

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو
د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان

- استاد محمد آصف کوچی
- استاد سید فاضل شاه
- استاد حبیب الله فوزی

علمي ایډیټ

- دکتور شیر علی ظریفی

د ژبې ایډیټ

- مولف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمېټه

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- مولوی قیام الدین کشاف
- استاد محمد آصف کوچی

د څارنې کمېټه

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین

عنایت الله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی | دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې | هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی | د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو | د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي | پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي | هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي | لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به | لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر | وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دي چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کیږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه گرځیدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤولیت په ریښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تألیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوعاتو فهرست

لومړی لوست – آسماني کتابونه ۱
دويم لوست – وحي ۵
دريم لوست – پر انبياوو او رسولانو ايمان ۸
څلورم لوست – د انبياوو او رسولانو عليهم السلام صفتونه ۱۳
پنځم لوست – اولو العزمه پيغمبران ۱۸
شپږم لوست – معجزه او سحر ۲۱
اووم لوست – کرامت او استدراج ۲۵
اتم لوست – قضاء او قدر ۲۷
نهم لوست – د برزخ حالات ۳۱
لسم لوست – بعث او حشر ۳۶
يوولسم لوست – د پيغمبرﷺ شفاعت ۳۹

د حديثو برخه

د حديثو برخه ۴۳
دولسم لوست – غيبت لويه ګناه ده ۴۴
ديارلسم لوست – مسلمان د مسلمان هنداره ده ۴۸
څوارلسم لوست – د مشورې اهميت ۵۱
پنځلسم لوست – د بېوزلو سره مرسته ۵۴
شپاړسم لوست – د لوڼو پالنه او روزنه ۵۷
اوولسم لوست – د حلالې روزۍ ګټل ۶۱
اته لسم لوست – په دين کې آسانتيا ۶۴
نو لسم لوست – لعنت(ښېرا) ويل ۶۸
شلم لوست – په چارو کې منځنۍ حالت غوره کول ۷۱
يوويشتم لوست – په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي ۷۴
دوه ويشتم لوست – په لار کې د کښيناستلو آداب ۷۸

د فقهي برخه

د فقهي برخه ۸۲
در ويشتم لوست – کورنۍ ۸۳
څلور ويشتم لوست – نکاح ۸۷

پنځه ویشتم لوست – د نکاح مقدمات ۹۰
شپږ ویشتم لوست – د نکاح ارکان او شرطونه ۹۵
اوه ویشتم لوست – ولایت ۹۸
اته ویشتم لوست – کفائت ۱۰۱
نهه ویشتم لوست – د نکاح محرمات ۱۰۳
دیرشم لوست – رضاعي محرمات (حراموالی) ۱۰۶
یو دیرشم لوست – موقتي محرمات ۱۰۸
دوه دیرشم لوست – مُتعه ۱۱۲
درې دیرشم لوست – مهر ۱۱٤
څلور دیرشم لوست – ولیمه ۱۱۸
پنځه دیرشم لوست – د ښځې او خاوند حقوق ۱۲۱
شپږ دیرشم لوست – د خاوند حقوق په ښځه باندې ۱۲۵
اوه دیرشم لوست – حجاب ۱۲۹
اته دیرشم لوست – د ښځې او میړه د ستونزو دحل لارې ۱۳۵
نهه دیرشم لوست – طلاق ۱٤۰
څلویښتم لوست – د طلاق ډولونه ۱٤۳
یو څلویښتم لوست – د تفریق ډولونه (۱) ۱٤٦
دوه څلویښتم لوست – د تفریق پاتې ډولونه (۲) ۱۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

آسماني کتابونه

الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لیږلي دي، تر څو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عيار او د دنيا او آخرت نېکمرغي خپلې کړي.

د کتاب تعريف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخيستل شوی او ليکنې ته ويل کيږي او آسماني کتاب د الله تعالی د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه يې يو رسول ته ورکوي چې خلکو ته يې ورسوي.

د تعريف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالی کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالی په هره زمانه کې د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه قبول کړي او پيروي يې وکړي چې د دنيا په ستونزمنو او کړکيچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلايل

په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات لپاره په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو کې ډېر زيات دلايل شته چې موږ يې دلته په لنډ ډول بيانوو:

قرآن کريم

الله تعالی په قرآن کريم کې فرمايي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] **ژباړه**: ووايئ چې! موږ ايمان راوړيدی په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيمعليه السلام، اسماعيلعليه السلام، اسحاق، يعقوب او د يعقوبعليه السلام څوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسیعليه السلام، عيسیعليه السلام او نورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، موږ د هغو په منځ کې هيڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

پدي مبارک آيت کې الله تعالی مؤمنان مامور کړي چې په قرآن کريم او هغو کتابونو چې له قرآن کريم څخه مخکې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالی په بل ايت کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ۲۸۵]

ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدی او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبرانعليهم السلام منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د بښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.

الله تعالی پدې مبارک آيت کې د نبي کريمﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان کړی او هغه څه يې پکې څرګند کړي چې دوی په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالی، ملائکو، کتابونو او رسولانو دی.

همدارنګه الله تعالی په يو بل مبارک آيت کې داسې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ۱۳۶] **ژباړه**: ای مؤمنانو! په الله، په رسول يې او په هغه کتاب ايمان راوړئ چې الله تعالی پر خپل رسول را نازل کړی او په هغه کتاب چې ړومبی يې نازل کړی او څوک چې له الله او د هغه له ملايکو، کتابونو، رسولانو او وروستی ورځې نه منکر شي نو ربښتيا چې هغه په بې لاريتوب کې ډېر لرې ولاړ.

حديث شريف

کله چې جبرئيلعليه السلام له نبي کريمﷺ څخه د ايمان په هکله پوښتنه وکړه، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».[1] **ژباړه**: ايمان دې ته ويل کيږي چې ته ايمان او يقين وکړې په الله تعالی او د

۱ - صحيح مسلم - (۱ / ۲۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په ملائکو، کتابونو، رسولانو، د قیامت په ورځ او پدې ایمان او باور ولرې چې د خیر او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ایمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ایمان راوړل، یقین او باور کول پرې فرض دي.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتیا

د بشر د تاریخ له پلټلو څخه څرګندیږي چې انسان له یو لوري ځان غوښتنه لري، ځان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثرا په نظر کې نه نیسي.

فعالیت: له پخواني او معاصر تاریخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونو د بشري ځان غوښتنې ځینې بېلګې د مثال په توګه په وار سره بیان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نیمګړې ده، د کایناتو او د هغو د خالق په اړه له لاربښوونې پرته حقیقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنیزو اصولو او قوانینو په هکله یې علم نیمګړی دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سرې سره نه شي پېژندلی، الله تعالی د انسان دې نیمګړتیا ته زموږ پام را اړوي فرمايي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۞ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى﴾ [القیامة: ٣٦ ، ٣٧] آیا انسان ګمان کوي چې خپل سرې دې پرې ښودل شي، آیا دی د منیو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعالیت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

١. هغه فیلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکیه کولو یې د بشر د ژوند لپاره قوانین رامنځته کړي، آیا د ژوند د اصولو په هکله سره یوه خوله دي؟

٢. نو آیا بشر د دې وړتیا لري چې خپل سرې پرې ښودل شي؟

٣. د الله تعالی له لوري د شریعت رالیږلو ته څه اړتیا لیدل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بشر سخته اړتیا درلوده چې الله تعالی د دوی د لارښوونې او له هکه پک کیدو څخه د ویستلو لپاره په بېلابېلو وختو کې پیغمبران را واستوي او د هغوی په لاس شریعتونه او کتابونه رانازل کړي.

الله تعالی فرمايي: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء:۱۶۵]، **ژباړه:** (الله تعالی) زېری ورکوونکي او وېروونکي پیغمبران راواستول چې له هغوی وروسته په الله تعالی کوم حجت نه وي او الله تعالی غالب او د حکمت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده باید پرې پوه شو چې د ټولو آسماني کتابونو پيغام په قرآن کریم کې شتون لري او دغه کتاب د ټول بشریت د لارښوونې وروستنی کتاب دی. په دې سربېره د الله په دې کتاب کې برکتونه دي، د هغه تلاوت ذکر دی او په دنیا کې د رحمتونو او په آخرت کې د ژغورنې سبب گرځي.

پوښتنې

۱. کتاب تعریف کړئ!
۲. په آسماني کتابونو باندې د ایمان د اثبات دلایل ووایې!
۳. رسول الله ﷺ جبرئیل ؑ ته د ایمان په هکله څه وویل؟
٤. په آسماني کتابونو باندې د ایمان حکم بیان کړئ!
٥. آسماني کتابونو ته خلک څه اړتیا لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې آسماني کتابونو ته د خلکو د اړتیا تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکي چې له شلو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي

پدې لوست کې موږ په وحي باندې له ایمان راوړلو څخه بحث کوو.

وحي څه ته ویل کیږي؟ وحي د چا له خوا په چا باندې نازلیږي؟

د وحي تعریف

وحي په لغت کې په ډېرو معناګانو سره استعمال شوې ده لکه: اشاره، پیغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.(۱) او د عقایدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی له لوري په پټه او خارق العاده طریقې سره د نبي خبرولو ته وحي ویل کیږي.(۲)

د تعریف شرح

وحي د الله تعالی له لوري له هغه څه سره چې د پیغمبرۍ لپاره یې غوره کړی وي په هر هغه څه چې اراده یې لري، په خفي او داسې طریقو سره خبرولو ته ویل کیږي چې د بندګانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحي د ثبوت دلیل

نقلي دلیل: حضرت محمدﷺ لومړنی پیغمبر نه و او نه لومړنی انسان و، چې خلکو ته یې له وحي څخه خبرې کولې او دوی یې په اسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدم عليه السلام څخه پیل تر حضرت محمدﷺ پورې ډېر پیغمبران تېر شوي چې خلک یې له وحي څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې بلکې د الله تعالی له لوري په رالیږلې وحي به یې دوی خبرول لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ۞ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ۱۶۳ ، ۱۶۴] **ژباړه:** ای محمدهﷺ موږ تا ته په هم هغه شان وحي لیږلې ده، لکه چې نوح عليه السلام او له هغه وروسته پیغمبرانو ته مو لیږلې وه. موږ ابراهیم عليه السلام، اسمعیل عليه السلام، اسحٰق عليه السلام، یعقوب عليه السلام او د یعقوب عليه السلام اولادې، عیسیٰ عليه السلام، ایوب عليه السلام، یونس عليه السلام، هارون عليه السلام او سلیمان عليه السلام ته وحي ولیږله او موږ داؤد ته زبور ورکړ، او موږ پر هغو پیغمبرانو هم وحي نازله کړې چې د هغو یادونه مو له دې نه

---

۱ – لسان العرب، القاموس المحیط،، تفسیر الرازي او تفسیر البیضاوي.

۲ – مناهل العرفان – (۱ / ٤٦)

مخکې تا ته کړېده او پر هغو پیغمبرانو هم چې د هغو یادونه مو تاته نه ده کړې. الله له موسی علیه السلام سره داسې خبرې کړې دي لکه څنګه چې خبرې کیږي.

په یو بل آیت کې الله تعالی د محمد ﷺ په هکله فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ [النجم: ۳ ، ٤] **ژباړه:** هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږېږي، دا خو يوه وحي ده چې پر هغه نازلیږي. همدارنګه الله تعالی په یو بل آیت کې فرمايي: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [یونس: ۲] **ژباړه:** آيا د خلکو له پاره دا د حيرانتيا وړ خبره شوه چې موږ له همغو څخه يو سړي ته وحي وکړه چې (په غفلت کې لوېدلي) خلک را ويښ کړه او خوک چې يې ومني هغو ته زېرى ورکړه چې د دوى له پاره د هغو له رب سره ريښتونى عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو وويل چې دا سړى ښکاره کوډګر دى؟.

عقلي دليل

وحي يو ريښتونى واقعيت دى، څوک چې د الله تعالى پر وجود او د هغه د قدرت په کمال ايمان لري د وحي له وجود څخه نه منکرېږي.

فعاليت: زده کوونکي دي د وحي د دليلونو په اړه يو له بل سره مباحثه وکړي.

پر وحي د ايمان حکم

په ټولو نازل شويو کتابونو او په ټولو وحيو باندي په اجمالي توګه ايمان او باور لرل فرض دي.

د وحي ډولونه

الله تعالى خپلو پيغمبرانو ته په درې ډوله وحي کړې ده:

۱. د الهام او خوب په توګه وحي.

أ. الهام: لکه څرنګه چې نبي کريم ﷺ فرمايي: «إن روح القدس نفث في روعي أن نفسا لن تموت حتى تستكمل أجلها وتستوعب رزقها فأجملوا في الطلب ولا يحملن أحدكم استبطاء الرزق أن يطلبه بمعصية فإن الله لا ينال ما عنده إلا بطاعته»[1] **ژباړه:** يقيناً چې جبرائيل علیه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هيڅ نفس تر هغه وخته نه مړ کيږي تر څو خپله ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا لارو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالى دې په تاسو کې هيڅ يو دې ته اړ

---

۱ - حلية الأولياء - (۱۰ / ۲۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړي چې په ناروا لارو بې ولتړي. څکه هغه څه چې د الله تعالی په وړاندې شته هغه د طاعت څخه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. **په خوب کې ليدل:** لکه څرنګه چې الله تعالی ابراهيم عليه السلام ته په خوب کې وحې وکړه چې خپل زوی اسماعيل عليه السلام ذبحه کړي او له همدې رښتينو خوبونو څخه پر حضرت محمد ﷺ باندې وحې پيل شوې ده.

۲. **د پردې تر شا خبرې کول:** يعنې پدې صورت کې به د پيغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پيغمبر ته وحې کوله لکه څرنګه چې موسی عليه السلام د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. **د ملائکې په واسطه:** يا به الله تعالی خپل پيغمبر ته ملائکه ليږله نو دې ملائکې به هغه وحې پيغمبر ته رسوله چې دا د جبرائيل عليه السلام دنده ده.[١]

د وحې پورتني درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آيت کې داسې بيانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ﴾ [الشورى: ٥١] **ژباړه:** هيڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکړي يا خو د هغه خبرې په وحې (اشاره) سره وي يا د پردې تر شا، يا کوم پيغام راوړنکې (پرښته) لېږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحې کوي، هغه لوړ او د حکمت خاوند دی.

فعاليت: زده کوونکي دې د وحې د ډولونو په اړه يو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

١. وحې لغتاً او اصطلاحاً تعريف کړئ.
٢. د وحې د شتون دليلونه بيان کړئ.
٣. په وحې باندې د ايمان حکم څه دی؟
٤. د وحې ډولونه بيان کړئ.
٥. هغه مبارک ايت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحې ډولونه په کې ذکر کړي دي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د وحې په اړه په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

١ - تفسير الرازي، ج: ٢٧، ص: ١٨٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

۱. نبي او رسول چا ته ویل کیږي؟
۲. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زحمت سره ترلاسه کېدای شي؟

۱- د نبي او رسول تعریف

أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحي ورته راغلی وي.

ب. رسول: هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

۲. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره رالیږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ویل کیږي، خو هر نبي ته رسول نه ویل کیږي.

۳. د انبیاوو شمیر

په قرآن کریم کې د پنځه ویشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه یې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۞ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۞ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ۸۳ - ۸۶)

ژباړه: او دا زمونږ دلیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی و، چا ته چې مو خوښه شي درجې یې لوړوو، بې شکه ستا څښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه، او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

وو او موږ نېکو کارو خلکو ته همداسې غوره بدل ورکوو او زکريا، يحيى، عيسى او الياس ټول له صالحانو څخه وو او اسماعيل، اليسع، يونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره ګرځولي وو.

او اوه تنه يې په نورو ځايونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي له: آدَم،إدْرِيس، هُــود، صَالِح، شُعَيْب، ذُو الْكِفْل او مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِيِّين (عَلَيْهِمْ جمِيعًا صَلَوَاتُ اللّهِ وَسَلاَمُهُ).

په قرآن کې راغلي چې نور پيغمبران هم شته، الله تعالى فرمايي: ﴿وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْل وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ [النساء: ١٦٤]

او په حديثو کې د انبياوو شمېر يو لک او څليرويشت زره او د رسولانو شمېر درې سوه او ديارلس ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حديثونو کې ضعف دی[١] نو د مجموعي تعداد په هکله يې توقف غوره دی.

٤. په رسولانو باندې د ايمان د اثبات دليل

الله تعالى په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْـزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقره: ١٨٥] ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبرانﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: «موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.»

فعاليت: زده کوونکي دې په خپلو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپير بحث وکړي.

٥. په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان حکم

په ټولو انبياوو او رسولانو عليهم السلام باندې ايمان لرل فرض او د اسلامي عقيدې له ارکانو څخه شمېرل کيږي نو له يو نبي او رسول څخه انکار د ټولو انبياوو او رسولانو

١ ـ د ابن کثير تفسير د دې آيت لاندې (وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه انکار بلل کېږي، له همدې امله مسلمان د تل لپاره له خپلې عقیدې سره سم دا ګواهي ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ایمان کې توپیر نه کوي، په ټولو رسولانو او نبیانو باندې پرته له کوم توپیره یو ډول ایمان لري ځکه دوی ټول د الله تعالی له لوري را استول شوي دي.

٦. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت یوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالی وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په شوق، کوښښ او خپله خوښه هېڅوک نه ورکول کېږي، یعنې دا چې په عبادت، ریاضت او زیار نه تر لاسه کېږي، الله تعالی د انبیاوو توصیف په قرآن کریم کې داسې کړی دی: ﴿وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷] **ژباړه:** په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نیکو کسانو کې شمار دي له دي. آیت ځخه دا څرګنده شوه چې انبیاء د الله ﷻ د لوري غوره شوي کسان دي.

فعالیت: زده کوونکي دې پر انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د حکم په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

٧. په نبیانو او رسولانو باندې د ایمان تفصیل

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصیل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

١. پر هغو انبیاوو او رسولانو باندې ایمان لرل چې الله تعالی په قرآن کریم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر یې پنځه ویشت تنه دی، همدارنګه پدې باندې هم ایمان لرل چې الله تعالی لدې ذکر شویو پیغمبرانو ځخه پرته نور هم را استولي دي.

٢. پدې ټینګ باور او ایمان لرل چې د ټولو انبیاوو د بلنې محور د الله تعالی د یووالي منل او د هغه عبادت وو.

٣. پرته له توپیره په ټولو انبیاوو باندې ایمان لرل، د دوی د نبوت او رسالت تصدیق کول، سره لدې پدې باور لرل چې ځینې یې له ځینو نورو ځخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پیغمبرانو غوره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پدې باندې ایمان او باور لرل چې دوی ټول انسانان دي او د الوهیت هیڅ ډول خصوصیات نه لري.
٥. پدې باندې ایمان لرل چې انبیاء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوی خپل امانت پوره کړی او رسالت یې په پوره امانت داری سر ته رسولی دی.
٦. پدې باندې ایمان لرل چې الله تعالی د خپلو انبیاوو د تصدیق لپاره دوی ته معجزې ورکړې دي.
٧. پدې باندې ایمان لرل چې د نبوت لړی په محمدﷺ پای ته رسېدلې او محمدﷺ ټولو خلکو ته استول شوی دی او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي یا رسول د قیامت تر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړی پای ته رسېدلې ده.

فعالیت: په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

٨ په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان معنا

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کریم کې فرمایلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] ژباړه: ووایئ چې! مونږ ایمان راوړیدی په الله او پر هغه هدایت چې مونږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهیم عليه السلام، اسماعیل عليه السلام، اسحاق، یعقوب او د یعقوب عليه السلام څوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسی عليه السلام، عیسی عليه السلام او نورو ټولو پیغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، مونږ د هغو په منځ کې هیڅ توپیر نه کوو، او مونږ الله ته سر ټیټوونکي یو.

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان او ټینګ باور لرل دې ته وایي چې الله تعالی خپلو ځینو بنده ګانو ته وحې کوي تر څو خلکو ته د الله تعالی د نعمتونو زېری ورکړي او د هغه له عذاب څخه یې ووېروي، خو دا هر څه یوې موخې ته د رسېدو لپاره تر سره کوي چې هغه د الله تعالی عبادت، د دین اقامت او الله تعالی په ربوبیت، الوهیت، اسماوو او صفاتو کې یو ګڼل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. نبي او رسول تعریف کړئ.
۲. نبي او رسول څه توپیر لري.؟ په لنډو ټکو کې یې بیان کړئ.
۳. آیا نبوت په زیار او عبادت سره تر لاسه کیږي؟
٤. په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د وجوب دلایل ذکر کړئ.
٥. په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته یاد دي ویې لیکئ.
٦. په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له شپږو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه

الله تعالی پیغمبران د ښو، غوره او نیکو صفتونو خاوندان ګرځولي دي تر څو په ښه توګه خلك نېکۍ لارې ته دعوت کړي. همدارنګه الله تعالی دوی له ټولو هغو خویونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاك او سپېڅلي کړي دي.

د انبیاوو صفتونه

د انبیاوو علیهم السلام ځیني صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي، چې په لاندې ډول بیانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعریف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وایي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې (پاکوالی): عصمت د الله تعالی هغه لطف دی چې پیغمبر د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه یې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي تر څو د ازمایښت او امتحان حقیقت باقي وي.[۱]

د تعریف شرح

الله تعالی خپل ټول انبیاء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو ګناهونو څخه پاك ساتلي دي، داسې ځواك یې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته یې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه یې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انبیاوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

---

۱ – المسامرة. ص: ۲۲۹.

أ. كبائر ګناهونه: كبيره ګناه هغې ګناه ته ويل كېږي چې يا په دنيا كې حد ورته ټاكل شوى وي او يا د جهنم په اور باندې وعده ورکړل شوې وي او يا لعنت او يا غضب ورباندې ويل شوى وي.

ب. صغائر ګناهونه: صغيره ګناه هغې ګناه ته ويل كېږي چې په دنيا كې حد ونه لري او په آخرت كې ورته عذاب نه وي ټاكل شوى.

لومړى: له لويو ګناهونو څخه د انبياوو عليهم السلام عصمت (پاكي)

ټول انبياء كرام له بعثت څخه مخكې او وروسته له ټولو لويو ګناهونو لكه: كفر، دروغ ويل او داسې نورو څخه پاك او سپېڅلي دي، له دوى څخه قصداً او يا سهواً هېڅ وخت لويه ګناه نه پېښيږي، بلكې له دې ټولو ګناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلايل

څرنګه چې د انبياوو له ټولو ستره او مهمه دنده خلكو ته د الله پيغام رسول دي نو قرآن په څرګندو ټكو كې په دې هكله د هغوى په صدق ګواهي وركړې، الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم:۳، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږيږي، دا خو يوه وحې ده چې پر هغه نازليږي.

همدارنګه نبي كريمﷺ په خپل يوه مبارك حديث شريف كې فرمايي: عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قالوا: يا رسول الله إِنَّك تُدَاعِبُنا. قال: (إِنِّي لا أَقُولُ إلا حَقًّا) [1] **ژباړه:** له حضرت ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت دى چې اصحابو كرامو وويل: اى د الله تعالى رسوله! ته له موږ سره ټوكې كوې. رسول اللهﷺ وفرمايل: زه له حق څخه پرته بل څه نه وايم.

همدارنګه د دوى په هكله الله تعالى فرمايي: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ۸۷) **ژباړه:** او دوى مو خوښ كړي او نيغه لاره مو ورته ښودلې.

---

۱ - سنن الترمذي - (٤ / ۳۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه څرنګه چې له لویو ګناهونو څخه پاك او معصوم دي همدارنګه له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه هم پاك او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ٤٧] ژباړه: په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نېکو کسانو کې شمار دي.

٢. **بشریت:** انبیاء او رسولان ټول بشر دي، خوراك، څښاك کوي، ویده کېږي، ناروغه کېږي، وږي کېږي، تږي کېږي، نکاح کوي په غیبو باندې نه پوهېږي او د داسې نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي. تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقیمې لارې په ښودلو کې الله تعالی په دوی باندې قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمايلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨] ژباړه: وګورئ تاسې ته یو پیغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، په زیان کې ستاسې لوېدل پر هغه ګران تماميږي، هغه ستاسې د رغېدنې حرصناك دی. د مؤمنانو له پاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

٣. **تبلیغ:** خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسولو يې مامور شوی وي تبليغ بلل کېږي، تر څو هغوی ته د دنیا او آخرت د نېکمرغیو لارښوونه وکړي، چې دا کار ټولو پیغمبرانو تر سره کړی او هیڅ شی يې نه دي ورڅخه پټ کړی، الله تعالی پدې اړه فرمايلي دي: ﴿يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ٦٧] ژباړه: ای پیغمبره! څه چې ستا د رب له لوري پر تا نازل کړی شويدي هغه خلکو ته ورسوه. که داسې دې ونه کړل نو د هغه د پیغمبری حق دې ادا نه کړ.

٤. **زیرکتیا:** هر نبي د زیرکتیا او لوړ فهم څخه برخمن وي، الله تعالی پدې اړه فرمايي: ﴿فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الأنبياء: ٧٩] ژباړه: نو په هغه وخت کې موږ د فیصلې صحیح صورت سلیمان ته وښوده پداسې حا ل کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

داؤد سره موړ غورنه او الوتونکي ایل کړي وو چې پاکي یې بیانوله، د دغه کار کوونکي همدا موړ وو.

٥. **نارینتوب:** ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالی ټول انبیاء نارینه رالیږلي دي هیڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځینو علماوو په دې خبره اجماع هم نقل کړې ده، ځکه الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [الیوسف: ١٠٩] ژباړه: ای محمده (ﷺ) له تا نه مخکې چې موږ کوم پیغمبران لیږلي وو هغوی هم ټول سړي وو، همغو لوري ته موږ وحې لېږرو. په پورتني آیت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی، او په عربي ژبه کې رجل نارینه ته ویل کیږي.

٦. **له عیبونو څخه پاکوالی:** پیغمبران له لاندې عیبونو څخه پاک او سپېڅلي دي:

أ. هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زماني له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر نبي له داسې عیبونو څخه چې طبیعت ورڅخه نفرت کوي، پاک او سپېڅلی دی، لکه: پیس، جذام او داسې نور.

ج. نبي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف یې بد وګڼي، لکه: ښکر لګول او داسې نور.

د. نبي د زړه له سختوالي څخه پاک وي، ځکه که چیرې نبي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي نو بیا خلک ورڅخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ١٥٩] ژباړه: ای پیغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته توند خویه او سخت زړی وای نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعالیت: زده کوونکي دې د انبیاوو علیهم السلام د صفتونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱. عصمت تعريف کړئ.
۲. د انبياوو د عصمت دلايل بيان کړئ.
۳. د بشريت د صفت دلايل ووايئ.
٤. د تبليغ د صفت دلايل ووايئ.
٥. د زيرکتيا د صفت دلايل ووايئ.
٦. د نارينتوب د صفت دلايل بيان کړئ.
۷. له کومو عيبونو څخه د انبياوو پاکوالی لازمي دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د انبياوو د صفتونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

اولو العزمه پيغمبران

ټول پيغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عزت خاوندان دي، ټول پيغمبران د ډېر زيات عزم، صبر اوحوصلې خاوندان وو، خو ځيني پيغمبران الله تعالی په عزم سره ستايلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبياوو عليهم السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعريف

عزم صبر، ثبات او د يو کار د کولو لپاره قوي هوډ ته ويل کيږي.

ولې ځينو پيغمبرانو ته اولوالعزم ويل کيږي؟

ځينو پيغمبرانو ته ځکه اولو العزم ويل کيږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې له صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخيستی دی، نو الله تعالی په اولوالعزم صفت سره ستايلي دي او فرمايي: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ۳۵] **ژباړه:** نو صبر کوه لکه چې همتناکو رسولانو صبر کولو.

د اولو العزمه پيغمبرانو شمېر

د اولو العزمه پيغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېر قولونه نقل شوي دي خو د جمهورو علماوو په نزد اولو العزم پيغمبران پنځه کسان دي، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام، حضرت عيسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ.

چې الله تعالی پدې قول کې راټول کړي دي: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ [الأحزاب: ۷] ژباړه: او هغه مهال چې موږ له (ټولو) انبياوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهيم، موسی او د مريمې زوی عيسی نه ژمنه واخيسته او ښه پخه ژمنه مو ترې واخيسته.

او همدارنګه الله تعالی پدې مبارک آيت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشورى: ۱۳] ژباړه: تاسو ته يې هماغه دين ټاکلی (بيان کړی) چې په هغه سره يې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تا ته مو

وحي کړی او په هغه سره موږ ابراهيم، موسی او عيسی ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دين تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډېره درنه ده چې ته يې وربلې.

د اولوالعزمه پيغمبرانو نومونه

١. حضرت نوح عليه السلام
٢. حضرت ابراهيم عليه السلام
٣. حضرت موسی عليه السلام
٤. حضرت عيسی عليه السلام
٥. حضرت محمد ﷺ

فعاليت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پيغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولو العزمه پيغمبرانو فضيلت

دغه اولو العزمه پيغمبران له نورو ټولو پيغمبرانو څخه د زيات فضيلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زيات فضيلت خاوند حضرت محمد ﷺ دی.

له ابي هريره رضي الله تعالی عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «خِيَارُ وُلْدِ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ»، **ژباړه:** د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت عيسی عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ دی.

همدارنګه امام بخاري له ابي هريره رضي الله تعالی عنه څخه روايت کوي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».[1]

١ - أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة - (١ / ٢٢١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: زه د قیامت په ورځ د آدم ﷺ د اولادې سید او مشر یم، لومړی به له ما څخه قبر شق او څېرې کیږي، زه لومړی شفاعت کوونکی یم، او لومړی به زما شفاعت قبلیږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د اولو العزمه پیغمبرانو نور فضیلتونه هم بیان کړي.

پوښتنې

۱. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
۲. عزم تعریف کړئ.
۳. اولو العزمه پیغمبرانو ته ولې اولوالعزمه ویل کیږي؟
۴. اولو العزمه پیغمبران څو دي؟
۵. د اولو العزمه پیغمبرانو د فضیلت په اړه یو حدیث شریف ووایئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعریف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخیستل شوی چې ېبوسې کوونکي او عاجز کوونکي ته وېل کیږي او په اصطلاح کې د هغه ننګوونکي، خارق العادة کار او وینا څخه عبارت ده چې الله تعالی یې د نبوت او رسالت د دعوا لرونکو د رېښتینولی په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د تعریف شرحه

معجزه داسې کار او وینا ته وېل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعوا لرونکو څخه صادرېږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننګوونکې وي که چېرې ننګونه ونه لري معجزه نه بلل کیږي.
۲. د رسالت او یا نبوت د دعوا د رېښتینولی په خاطر یې ښکاره کوي که څوک خارق العادة کار تر سره کوي مګر د نبوت یا رسالت دعوا ونه لري معجزه نه بلل کیږي.
۳. خارق العاده کار به له دعوا سره برابر وي.
٤. مقابل لوری به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لوری هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کیږي.

د معجزې ډولونه

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
۲. غیر محسوسې معجزې.

لومړی محسوسې معجزې: له هغه ډول معجزو څخه عبارت دي چې انسانان یې په پنځه ګونو حواسو سره درک کوي، لکه د صالح ﷺ په دعاء سره له غره څخه د بلاربې اوښې را ایستل، د عیسی ﷺ په دعاء سره د مور زادي ړوند او د برص (برګي) مریض روغیدل، د موسی ﷺ امسا په مار بانډې بدلیدل، او د نیل بحر دوه ځایه کیدل، د

پیغمبرﷺ اسراء او معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پیغمبرﷺ له مبارکو ګوتو څخه د اوبو بهېدل او داسې نور.

دویم غیر محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسیله درک کېږي، لکه د راتلونکو غائبو واقعاتو او حوادثو په اړه معلومات ورکول، او پر محمدﷺ نازل شوی کتاب (قرآن کریم) چې د محمدﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پیغمبرانو علیهم السلام پر معجزاتو ایمان درلودل فرض دي، ځکه چې د هر پیغمبر معجزه په حقیقت کې د الله تعالی وحې ده چې د پیغمبر رښتینولي ثابتوي لکه څرنګه چې پر پیغمبر ایمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پر معجزو هم ایمان درلودل فرض دي.

فعالیت: زده کوونکي دې د معجزې په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعریف

سحر په لغت کې دوکې، باریکۍ، د یوشي شکل بدلولو او هغه کارته وایي چې ظاهري سبب ونه لري.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې د شیطانانو په مرسته له ناوړه او خبیثو نفسونو له خوا ترسره کیږی.

د تعریف شرحه

سحر په عربي لغت کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وایې چې ظاهري سبب یې په سترګو نه ښکاري.

او په اصطلاح کې هغه نا اشنا کار ته ویل کیږي چې د دین څخه لرې او د بد عمله اشخاصو له خوا ترسره کیږي، د کفري الفاظو په ویلو او د شیطانانو په ملتیا ترې صادرېږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پیدا کوي.

که چیرې څوک داسې نا اشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او یا د خاصو دواګانو استعمال رول ولري حقیقي سحر نه بلل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سحر حقیقت

د سحر حقیقت په قرآن کریم او نبوي احادیثو او د امت پـه اجماع سـره ثابـت دی چې واقعیت لري.

الله ﷻ د موسی ﷺ د ساحرانو په باره کې فرمـايي: ﴿قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾[الأعراف: ١١٦] **ژباړه:** موسی ﷺ ورته وویل: تاسې يې وغورځوئ کله چې هغوی (پړي او همساګانی) واچولی او (په خپلو منترونو ویلو سره يې) د خلکو سترګې مسحورې کړې او په ویره کې يې واچول او ډېر غټ سحر يې وکړ.

په حدیث شریف کې راځي يوکس چې لبيد بن اعـصم نوميـده پـر پيغمبـرﷺ يـې سحر کړی وو.

د ټول اسلامي امت په دې اجماع ده چې سحر حقیقت لري.

د سحر زده کړه

د سحر ښوونه او زده کړه حرام کار دی، او که سحر په کفري عقيده بناوي نوبيـا يـې زده کړه کفر دی او زده کوونکی يې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ توپير

د سحر او معجزې تر منځ ډير توپيرونه شته چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

١. سحر له شريرو او پليتو نفسونو څخه صادريږي مگر معجزه د پاکو، عزتمنـدو او الله ﷻ ته له ډيرو نږدې نفسونو څخه صادريږي.

٢. معجزه په ننګونې بناء وي، مګر په سحر کې ننګونه نه وي.

٣. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شيطانانو څخه په کې مرسته غوښتل کيږي او معجزه يواځې د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

٤. سحر د ښوونې او زده کړې له لارې ممکن وي، مګر په معجزه کې پيغمبر يواځې لـه الله ﷻ څخه د هغې د ايجادولو غوښتنه کوي.

٥. معجزه د شي حقيقت بدلوي، مګر سحر يواځې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پيغمبر ريښتينولي ثابتيږي، مګر سحر لويه ګناه او د خلکـو د ګمـراه کولو او په ځمکه کې له فساد خپرولو څخه پرته بله هيڅ ګټه نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٧. سحرپه خاصو شرطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، مگر معجزه هیڅ شرط او کوم معین ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.

٨. دسحرمعارضه او مقابله کیدای شي، مگرد معجزې مقابله محاله ده.[۱]

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپیر معلومیږي؟

پوښتنې:

١. معجزه او سحر تعریف کړئ.
٢. د معجزې او سحر تر منځ توپیر واضح کړئ.
٣. د معجزې ډولونه بیان کړئ.
٤. د معجزې حکم بیان کړئ.
٥. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.
٦. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو کمه نـه وي.

١_ جامع العلوم في اصطلاحات الفنون – (٢ / ١٢٠)، مذكرة التوحيد – (١ / ٦١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرامت او استدراج

ایا پوهیږئ چې کرامت څه ته وايي؟ کرامت او استدراج څه توپیر لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعریف

کرامت په لغت کې عزت او درناوي ته وايي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] **ژباړه**: بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادریږي.[۱]

د تعریف شرح

عادتاً د ناشوني کار صادرېدل که له داسې شخص څخه سرته ورسېږي چې عقیده او عمل یې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کیږي او که د شخص عقیده یا عمل له اسلام سره برابر نه وي نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی بلکې استدراج ګڼل کیږي.

د کرامت د اثبات دلیل

د اولیاوو کرامت په زیاتو دلایلو ثابت دی، لکه چې الله تعالی د مریم علیها السلام په هکله فرمایلي دي: ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] **ژباړه**: هرکله به چې زکریا عليه السلام د هغې عبادت خانې ته ورننوتلو له هغې سره به یې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه مینډل، پوښتنه به یې ترینه کوله ای مریم! دا تا ته له کومه راځي؟ هغې به ځواب ورکاوه د الله تعالی له لوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کریم کې ذکر شوې ده.

همدا رنګه د صحابه وو په دورکې له بې شمیره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صادر شوي دي چې تفصیل یې د حدیثو او تاریخ په کتابونو کې بیان شوی دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د اصحاب کهف قصه په نوبت سره بیان کړي.

۱ـ التعريفات – (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل – (۳۰ / ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرامت حکم

د اولیاوو کرامت د هغوی د تایید، مرستې او د دین د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو کرامت د ولي په اختیار کې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې کرامت صادر شي ځکه چې کرامت د الله تعالی په ارادې او خوښې پورې تړاو لري. په کرامت باندې کوم نوی حکم نه ثابتیږي.

۲. استدراج

د استدراج تعریف

استدراج په لغت کې قدم په قدم پورته ختلو ته وايي.

او په اصطلاح کې هر هغه خارق العاده کار چې له کافر یا فاسق شخص څخه صادریږي استدراج بلل کیږي.

د تعریف شرح

که چیرې کوم خارق العاده کار د کافر، فاسق،کاهن، نجومي، ساحر او یا کوډګر شخص څخه صادر شي استدراج ورته ویل کیږي.

هر څومره چې د دوی سرکشي زیاتیږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاکت لوري ته نیږدې او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۲]. **ژباړه:** او هغه کسان چې زموږ آیتونه یې دروغ ګڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدریجي ډول هلاک کړو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعالیت: زده کوونکي دې د کرامت او استدراج تر منځ پر توپیر یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

۱. ولي چاته ویل کیږي؟
۲. دکرامت د اثبات دلیل وواياست.
۳. الله تعالی کرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
۴. استدراج څه ته وايي؟ تعریف یې کړئ.

کورنۍ دنده

د قرآن کریم د نصوصو په رڼا کې د استدراج څو مثالونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قضاء او قدر

د ایمان له ارکانو څخه یو رکن په قضاء او قدر باندې عقیده درلودل دي.

په قضاء او قدر ایمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقیده، کړنو، افعالو او د ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغېزه لري.

د قضاء او قدر تعریف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فیصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ویل کیږي.

ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فیصلې او اندازې ته ویل کیږي.

او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدیر او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کائناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې دهغه دحکمت غوښتنه وه.

د تعریف شرح

قضاء او قدر لفظونه په عربي ژبه کې د مختلفو معناګانو لپاره استعمال شوي دي مګر د عقایدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له یو مقصد څخه پرې تعبیر شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهیدلو په خاطر د څلورو خبرو پیژندل ډیر اړین دي چې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ـ د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ایمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصیلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنګه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تیرو اورا تلونکو ټولو واقع کیدونکو حوادثو اوتغیراتو داسې علم لري چې هیڅ شی یې له علم څخه پټ ندی.

الله ﷻ فرمایلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَلا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلا أَكْبَرُ إِلا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السبأ: ۳]

ژباړه: هغه (الله ﷻ)په ټولو پټو پوه دی له هغه نه دیو بخرې په اندازه کوم شی نه په اسمانونو کې پټ دی اونه په ځمکه کې نه له بخرې څخه غټ او نه له بخرې کوچنی ،مګر هرڅه په یو څرګند دفتر کې درج دي.

الله ﷻ له مخلوقاتو له پيدايښت څخه لا ډير مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنګه اوکله يې پيداکړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لويو او وړو حرکتونو خوځښتونو او د هغوى پر اجلونو پوره عالم دى.

٢ـ په لوح محفوظ کې هر څه ليکل شوي دي: په دې هم ايمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې يې ليکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقديرونه يې کښلي چې دوى ته پېښيدونکي دي، او ياېې دوى انجاموونکى وي. الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾.[القمر: ٥٢ ، ٥٣]

ژباړه: او هر څه چې دوى يې کوي په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي او هره کوچنۍ او لويه خبره ليکل شوې ده.(١)

پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...»(٢)

ژباړه: الله تعالى دمخلوقاتو تقديرونه د آسمانونو او ځمکو له پيدايښت څخه پنځوس زره کاله مخکې ليکلي دي.

٣ـ د الله ﷻ خوښه او مشيئت: په دې ايمان لرل فرض دي چې هيڅ څيز د الله ﷻ د خوښې،ارادې، او مشيئت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلاى، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کيږي، او څه چې ونه غواړي، نه کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القصص: ٦٨]

ژباړه: ستا رب پيدا کوي هر څه چې وغواړي او(هغه په خپله دخپل کار لپاره چاته يې چې خوښه شي) غوره کوي يې.

همدا راز فرمايي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التکوير: ٢٩]

ژباړه: اوستاسې په غوښتنه هيڅ نه کيږي ترڅو پورې چې د الله (رب العالمين) خوښه نه وي.

١ـ تفسير القرطبي – (١٧ / ١٤٩)

٢ – صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤_ د الله ﷻ تخليق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ يې خالق دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ١٦]

ژباړه: الله ﷻ د هرشي خالق او پيداکوونکی دی.

د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده يې کاسب دی. د خير او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خير په کولو خوښيږي د خير کسب کوونکو سره مرسته کوي او ورسره مينه لري، بالعکس شر بد ګڼي انسانان يې ورڅخه منع کړي دي او د شرکسب کوونکو سره نه مرسته کوي او نه ورسره مينه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دليل

د قضاء او قدر موضوع په ډېرو آيتونو او احاديثو سره ثابته ده:

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: ٤٩] **ژباړه:** موږ هر څه په اندازه او تقدير سره پيدا کړي دي.

په بل ايت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان: ٢] **ژباړه:** او (الله) هغه ذات دی چې ټول شيان يې پيدا کړي دي او ورته يې اندازه ټاکلې ده.

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ٤٢] **ژباړه:** د دې لپاره چې فيصله کړي الله تعالی هغه کار چې کېدونکی وو.

په حديث شريف کې راځي: «وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»[1] **ژباړه:** جبرئيل عليه السلام پيغمبر ﷺ ته ووېل: او دا چې ته ايمان ولرې د خير او شر په تقدير باندې.

په بل حديث شريف کې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ»[2]

ژباړه: هېڅکله يو بنده د ايمان خاوند کېدای نه شي تر څو چې د تقدير په خير او شر ايمان ونه لري او تر څو چې په دې ايمان ونه لري هغه څه چې ده ته رسېدونکي دي هېڅکله نه خطا کېږي او هغه څه چې ده ته رسيدونکي نه دي هېڅکله نه ورته رسېږي.

---

١ – صحيح مسلم – (١ / ٢٨)

٢ – رواه الترمذي

په قضاء او قدر باندې د ایمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ایمان درلودل فرض دي.

موږ په دې ټینګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پیدایښت څخه مخکې د مخلوقاتو په اړه پوره علم درلود او په دې هم عقیده لرو چې الله ﷻ د ټولو انسانانو پوره احوال په لوح محفوظ کې لیکلي دي او په دې هم باوري یو چې هېڅ شی د الله ﷻ له علم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنګه الله ﷻ د خیر او شر دواړو خالق او پیدا کوونکی دی او انسان ته یې د خیر او شر په کولو کې اختیار ورکړی دی. که یې خیر وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که یې په شر لاس پورې کړ الله ﷻ ورسره مرسته او محبت نه کوي. پیغمبر ﷺ فرمايي: «والذي نفسي بيده ، لو جاءت الأمة لتنفعك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك ، ولو أرادت أن تضرك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك»[1] **ژباړه:** زما دې هغه په ذات قسم وي چې زما روح د ده په واک کې دی، که چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته ګټه ورسوي او هغه ګټه الله تعالی تاته نه وي لیکلې، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زیان ورسوي او هغه زیان الله تعالی تاته نه وي لیکلی نو دا کار هم د دوی په توان کې نه دی پوره.

پوښتنې

۱. قضاء او قدر تعریف کړئ.
۲. د قضاء او قدر د اثبات دلایل ووایئ
۳. په قضاء او قدر باندې د ایمان حکم واضح کړئ.
٤. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

۳- القدر للفريابي - (۱ / ۱۳۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برزخ حالات

هر انسان له وفات څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرګه وروسته د قيامت تر ورځې پورې، چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وايي او بيا له قيامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پيل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړئ.

۱. د برزخ تعريف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وايي او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د دنيوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرګه وروسته تر بيا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ويل کېږي.

د تعريف شرح

له نبوي احاديثو څخه دا جوتيږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړي هغه ګړۍ بېرته ژوندی شي که نېکو کاره مؤمن وي، د خوښۍ د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کېږي او که بد کرداره او کافر وي د غم او خواشينی احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کېږي، چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ويل کېږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعريفونو تر منځ اړيکه ووايي.

د برزخ د اثبات دليل

د برزخ پړاو د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنون په سورت کې فرمايلي دي:﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] **ژباړه:** او په مخ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنيا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی به قيامت کې را پاڅول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نَكِيْر او مُنْكَرْ

د نَكِيْر او مُنْكَرْ پېژندنه

نکير او منکر د الله تعالی دوه ملکي دي، الله تعالی له مړو څخه په قبر کې په پوښتنه کولو گمارلي دي، د نبي کريمﷺ د حديث له مخې يې رنگونه تور او سترگې يې شنې دي.

له مړي څخه په قبر کې پوښتنې کول

کله چې مړی په قبر کې ښخ کړل شي او خلک ورڅخه بېرته وگرځي نو ده ته نوموړي دوې ملکې راځي(مکلف مړی د الله تعالی په امر سره بېرته را ژوندی کېږي، خپل عقل او پوهه يې بېرته ورته را گرځي) او له ده څخه د رب، دين او نبي په هکله پوښتنې کوي، که چېرې مړي د دغو پوښتنو صحيح ځواب ورکړ او بريالی شو نو د الله تعالی له خوا ورته نعمتونه ورکول کېږي او وروستي پړاوونه پرې آسانېږي او که ناکام شو نو عذاب ورکول کېږي او وروستي پړاوونه يې هم سختېږي.

په قبر کې د پوښتنو کولو د اثبات دليل

په قبر کې له مړي څخه د نکير او منکر سوال کول په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو سره ثابت دی.

قرآن کريم: الله تعالی پدې اړه په قرآن کريم کې فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ۲۷] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړدې ژوند او په آخرت کې په ثابته (د توحيد کلمه ورڅخه مراد ده) وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

نبي کريمﷺ څرگنده کړې ده چې دلته له آخرت څخه مراد قبر دی، ځکه قبر د آخرت له منازلو څخه لومړنی منزل دی.

حديث شريف: حضرت ابو هريره رضی الله تعالی عنه روايت کوي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «إِذَا أُقْبِرَالْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّـهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي عَلَيْهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ»[1]

ژباړه: کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي نو دوې ملکې ورته راشي، چې تورې څېرې او شنې سترګې لري، يوې ته نکير او بلې ته منکر ويل کېږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ويل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وايم چې له الله تعالی نه پرته بل بر حق معبود نشته او شاهدي وايم په دې چې محمدﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی. نو پرښتې به ووايي موږ پوهېدو چې ته به همدا وايې. له هغه وروسته به د هغه قبر اويا ګزه په اويا ګزو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بيا به ورته ووايي چې ويده شه، نو دی به ووايي زه ځم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زېری ورکړم نو پرښتې به ورته ووايي: ته د هغې ناوې غوندې ويده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر ګران فرد نه پرته بل څوک يې نه شي ويښولای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی يې له دغه آرامځې څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وايي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ويل ما هم همغسې ويل. نه پوهېدم چې څوک دی، نو پرښتې به وايي موږ پوهېدو چې ته به همداسې وايې. بيا به ځمکې ته وويل شي پر ده باندې را تنګه او راجوخته شه. نو داسې به پرې راتنګه شي چې د ده پښتۍ به سره تېرې ببرې شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی يې له دغه استوګنځي نه را پاڅوي.

۳. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پېژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ويل کېږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرګ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ويل کېږي، که هغه رېښتينی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوک په اوبو کې مړ شي او اوبه يې يوسي او يا څوک له مرګه وروسته ځناور وخوري، ياېې څوک وسوځوي او داسې نور.

---

۱ – رواه الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آيت کې له قبرونو څخه عامه معنا مراد ده، په دې توګه چې الله تعالی مړي هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلي وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

١ـ الله تعالی په قرآن کريم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ٢٧] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړدې ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

٢ـ نبي کريمﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ»[1] **ژباړه:** په يقيني توګه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

٣ـ نبي کريمﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو ويې فرمايل: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ»[2] **ژباړه:** دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لويې ګناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي يوه به د خپلو تشو متيازو (له ځاځکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم

په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کريمﷺ موږ پرې خبر کړي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

---

١ - رواه الترمذي.

٢ - صحيح البخاري ت - (١ / ٢٢٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. برزخ تعریف کړئ.
۲. د برزخ د اثبات لپاره دلائل ذکر کړئ.
۳. په قبر کې د پوښتنې کوونکو ملائکو نومونه څه دي؟
٤. له مړي څخه په قبر کې ملائکې د څه شي پوښتنې کوي؟
۵. د قبر د سوال په هلکه یو نقلي دلیل بیان کړئ.
٦. قبر تعریف کړئ.
۷. د قبر د نعمتونو په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۸. د قبر د عذاب په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۹. په پورتنیو موضوعاتو د ایمان حکم بیان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د برزخ د حالاتو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلک ایمان لري هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبر ﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي لکه بعث، حشر، د اعمالو تلل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. **بعث**

د بعث تعریف: په لغت کې لیږلو، راپاځولو او ژوندي کولو ته وایي: او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بیرته راګرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاځولو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانية او معاد مترادف الفاظ دي چې د یوو حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راولاړیږي او ارواح به یې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کیږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشور او کله هم ورڅخه د **نشأة ثانية** (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوی.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمايي: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ١٦] **ژباړه:** بیا به تاسې د قیامت په ورځ کې راپاځول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او بېشکه الله ﷻ راپاځوي هغه خلک چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کیدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوک چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. حشر

د حشر تعریف: حشر په لغت کې د قیامت په ورځ د فیصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ویل کیږي.

د تعریف شرح

د قیامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر میدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ویل کیږي، انسانان به ټول د محشر په میدان کې د دې لپاره راجمع کیږي تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي د نیکانو نیکي و تلل شي او د بدانو بدي او هغوی ته خپلې عملنامې په ښي یا چپ لاس کې ورکړل شي.

د دوې تر منځ د دې فیصله او پریکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ویل کیږي.

د حشر د اثبات دلیل

د قیامت په ورځ حشر په بې شمیره دلایلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] **ژباړه:** او ښه پوه شئ بېشکه تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټولیږئ.

په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۹]

ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې يې په ځمکه کې خواره واره پیدا کړي یاستئ بیا به همده ته راجمع کیږئ.

رسول الله ﷺ په خپل یو مبارک حدیث کې فرمایلي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا»[1] **ژباړه:** ای خلکو بېشکه تاسې به په داسې حا ل کې چې پښې به مو لوڅې وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوي به نه یاست الله تعالی ته به راټولیږئ.

حشر به د چا کیږي؟

حشر به له انسانانو، پیریانو او له ټولو ژوندیو مخلوقاتو سر ته رسیږي، کله چې څاروي او نور ژوي یو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي نو دوی به بیا مړه شي او یوازې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التكوير: ۵] **ژباړه:** او (یاد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي

---

۱ - صحيح البخاري ت - (۱۱ / ۲۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأنعام: ٣٨] ژباړه: په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکښ او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مارغه ته وګورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موږ د هغو د تقدير په ليکنه کې څه نيمګړتيا نده پرېښې. بيا به دا ټول د خپل رب لوري ته راغونډېږي.

حديث: په حديث شريف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ دوه پسونه وليدل چې يو بل يې په ښکرو ووهل. پيغمبر ﷺ و فرمايل: ای أبو ذره ته پوهيږئ چې دوي ولې يو بل په ښکرو وهي؟ ما وويل نه پوهيږم. پيغمبر ﷺ وفرمايل: مګر الله ﷻ پوهيږي، چې ولې دوی يو بل په ښکرونو وهي او نيږدې ده چې د دوی تر منځ به فيصله وکړي.[1] په بل حديث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارويو څخه زکات نه ورکوي: اوښان به خپل مالکان د پښو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پښو او ښکرو باندې وهي.[2] په بل روايت کې راځي: کله چې الله ﷻ وحشي حيوانات راټول کړي او دوی يو له بل څخه خپلې بدلې او غچ واخلي بيا به ورته الله تعالی امر وکړي چې خاورې شئ، هغوی به خاورې شي نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای.[3]

پوښتنې

١. بعث تعريف کړئ.
٢. حشر تعريف کړئ.
٣. د بعث او حشر د اثبات دليلونه ووايئ.
٤. د بعث او حشر تر منځ توپير واضح کړئ.
٥. الله تعالی به د قيامت په ورځ څوک حشر کوي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کريم څخه نور دلايل ووايي چې په کتاب کې ندي ذکر شوي.

---

١ – احمد .
٢ – متفق عليه .
٣ – تفسير بحر العلوم د ابو الليث السمرقندي. کتاب ١/ ٤٦٧ تفسير طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

د پيغمبرﷺ شفاعت

آيا پوهيږئ چې شفاعت څه ته وايي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پيغمبرﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنيو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعريف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د نيکۍ کولو او جرم او خطا د بښلو غوښتلو ته وايي.

او د عقايدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالى څخه د قيامت په ورځ غوښتنه ده، څو د يو چا له خطاوو څخه تېر شي او ببښنه ورته وکړي

په دې ځای کې له شفاعت څخه مرا د زموږ د خوږ پيغمبر حضرت محمدﷺ شفاعت مراد دی چې د قيامت په ورځ به يې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتيانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالى په دربار کې تر سره کوي او الله تعالى به د خپلې مهربانۍ له مخې او د پيغمبرﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبلوي.

د شفاعت د اثبات دليل

د پيغمبرﷺ شفاعت په قرآن کريم، نبوي احاديثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] **ژباړه**: نژدې ده چې ستا څښتن به تا ستايل شوي ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذيفة بن اليمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضى الله عنهم ويلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پيغمبرﷺ شفاعت کبرى مراد دی.

د پيغمبرﷺ د شفاعت په باره کې دومره زيات احاديث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسيږي، لکه چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». [1]

---

۱ - صحيح مسلم - ۷ / ۵۹

ژباړه: زه به د قیامت په ورځ د آدمعليه‌السلام په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوك یم چې له قبر څخه راپاځیږي،[1] او زه به لومړی هغه څوك یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوك به یم چې شفاعت یې قبلیږي.

د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالی حضرت محمدﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ورپه برخه کړی دی:

١. شفاعت کبری.

٢. شفاعت صغری.

١. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالی له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر څلویښتو کلونو پورې وغځیږي شي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوك داسې پیداکړي چې الله تعالی ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبرﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالی څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبرﷺ الله تعالی ته په سجده پریوزي او الله تعالی ته به دومره عذر او زاری وکړي چې الله تعالی به ووایي: ای محمده! سر را پورته کړه هر څه چې غواړې درته به درکړل شي اوشفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبرﷺ به الله تعالی ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالی به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اوریدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

١ـ تفیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح- (٥ / ٧٦) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (٣ / ٢٦٥)

۲. شفاعت صغری

له شفاعت صغری څخه مراد د پیغمبرﷺ هغه شفاعت دی چې د نورو بیلا بیلو خلکو لپاره به يې کوي چې ځینې يې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هکله شفاعت.

۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نیکۍ او بدۍ يې برابرې وي نو د دوی په هکله به شفاعت کوي تر څو جنت ته داخل کړل شي.

۳. د خپل امت د ګناهکارو لپاره شفاعت تر څو الله تعالی يې ګناهونه وروبښي او له دوزخ څخه يې راوباسي او جنت ته يې داخل کړي.

٤. د نیکانو د درجو او مرتبو د لا اوچتولو لپاره د پیغمبرﷺ شفاعت

٥. د پیغمبرﷺ شفاعت د ځینو خلکو لپاره تر څو بې له محاسبې جنت ته داخل شي.

٦. د عذاب له مستحقینو څخه د عذاب د تخفیف لپاره شفاعت[۱]

د پیغمبرﷺ د شفاعت شرطونه

د پیغمبرﷺ د شفاعت لپاره د دریوو شرطونو وجود لازمي دي:

۱. **د قیامت ورځ:** پیغمبرﷺ به شفاعت د قیامت په ورځ کې کوي، هغه څوک چې د دنیا په چاروکې د پیغمبرﷺ د شفاعت غوښتنه کوي هغه په خطا دی.

۲. **د الله تعالی اجازت:** د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله به د شفاعت کولو اجازت ورکړي، لکه چې الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقــرة: ۲۵۵].

ژباړه: څوک دی چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وکړای شي؟

په یو بل آیت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَــنْ أَذِنَ لَــهُ﴾ [سـبأ: ۲۳].

ژباړه: او د الله تعالی په حضور کې هیڅ شفاعت د چا لپاره ګټور ثابتیدای نشي، مګر دا چې الله تعالی چاته د شفاعت اجازه ورکړي.

۳. **د الله تعالی رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه يې ځانګړی شفاعت کیږي:** څوک له چا څخه الله تعالی تل ناراضه وي د هغه لپاره د پیغمبرﷺ ځانګړی شفاعت نشته.

البته شفاعت کبری چې د ټولو انسانانو حساب کتاب په هغه سره شروع کیږي، دا شفاعت عام دی.

۱_ شرح العقيدة الطحاوية - (۱ / ۲۰۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١. شفاعت تعريف کړئ.
٢. د پيغمبرﷺ د شفاعت ډولونه وواياست.
٣. د پيغمبرﷺ په شفاعت به کوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟
٤. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بيان يې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د احاديثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پيغمبرﷺ د شفاعت کبرى قصه دې پوره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیثو برخه

غیبت لویه ګناه ده

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ }؟. قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ }. قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِى أَخِى مَا أَقُولُ؟ قَالَ {إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ }. (رواه مسلم).

د راوي لنډه پېژندنه

د حدیث شریف راوي حضرت ابو هریره ﷺ دی چې نوم یې عبد الرحمن، د پلار نوم یې صخر، د دوس له قبیلې سره یې تړاو درلود، په کنیه (ابوهریره) سره یې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال یې اسلام قبول کړ. ډېر احادیث یې له رسول الله ﷺ څخه یاد او روایت کړي دي، تر دې چې د حدیث امام ورته ویل کیږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې یې له فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.

د ځینو کلمو معنا

أَتَدْرُونَ: آیا تاسې پوهیږئ ؟

الْغِيبَةُ: د یو چا یادونه په کمۍ سره دهغه په غیاب کې.

بِمَا يَكْرَهُ: په هغه څه سره چې هغه یې بد ګڼي.

أَفَرَأَيْتَ: خبر راکړه .

بَهَتَّهُ: توراو تهمت دې پرې ولګاوه.

د حدیث شریف ژباړه

له حضرت ابي هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: ایا تاسو پوهیږئ چې غیبت څه ته وایي؟ هغوی په ځواب کې وویل: الله او د هغه رسول ښه پوهیږي. رسول الله ﷺ وویل: د خپل مسلمان ورورپه هغه څه سره یادول چې بد یې ګڼي غیبت بلل کیږي. له پیغمبر څخه پوښتنه وشوه: که چیرې زما په ورور کې هغه څه شتون ولري چې زه یې یادونه کوم؟ پیغمبر ﷺ ووېل: که چیرې په هغه کې هغه څه وي چې ته یې یادونه کوې، بې له شکه تا یې غیبت وکړ او که چیرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته یې یادونه کوې، نو یقیناً تا هغه پورې تور وتاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

په دې حدیث کې پیغمبرﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځو کې یو د بل عزت او پت ته په ټینګه پاملرنه وکړي او په ځانګړې توګه هر مسلمان باید خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نیمګړتیاوو او کمیو له څرګندولو څخه وژغوري، او په خاصه توګه مسلمان باید له غیبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غیبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپیدا کوي او د مسلمانې ټولنې وحدت او یووالي ته زیان رسوي، پردې اساس زموږ پیغمبرﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان یې دې ته متوجه کړي دي چې په مسلمانه ټولنه کې باید څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صمیمیت په فضا کې به ژوند تیروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زیار ایسته چې ترڅو په سمه توګه دین زده کړي، له دې کبله یې له پیغمبرﷺ څخه وغوښتل چې د غیبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه یې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي تر څو د دین احکام په سمه توګه زده کړي.

۲ – له ناروا وو څخه ځان خبرول

مسلمان باید د دین له اوامرو او نواهیو دواړو څخه ځان خبر کړي ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

۳ – دغیبت معنا: د مسلمان ورور په غیاب کې هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې هغه یې بدې ګڼي او پرې خپه کیږي، دې ته غیبت ویل کیږي.

۴ - غیبت ناروا عمل دی

غیبت کول د مړ مسلمان ورور د غوښې خوړلو په څیر دي، لکه چې په حجرات سورت کې، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ [الحجرات:۱۲]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او يو د بل غيبت مه کوئ آيا يو له تاسو څخه د خپل مړ ورور غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد يې ګڼئ او له الله تعالى څخه وويريږئ، يقيناً الله تعالى ښه توبه قبلوونکى مهربان ذات دى.

۵ – مسلمانان سره ورونه دي

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دى، **لکه** څرنګه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي:
﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات:١٠]

ژباړه: مؤمنان سره ورونه دي، نو تاسې د خپلو ورونو ترمنځ صلحه راولئ، او له الله تعالى څخه وويريږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.

مؤمنان تل د ديني ورورئ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لورينه لري او يوبل ته د ښيګڼې رسولو په فکر کې وي اوهريو د خپل مسلمان ورور مرسته کوي او د زيان ور رسولو څخه ځان ساتي.

٦ – تهمت (تور) لګول لويه ګناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرګندونه ده چې په هغه کې دغه نيمګړتيا نه وي، او ورپورې تړل کيږي داسې څرګندونه تهمت بلل کيږي.

تهمت لويه ګناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوى دى.

ځينې څرګندونې غيبت نه بلل کيږي

د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرګندونې غيبت نه بولي:

١ – له ظالم څخه د مظلوم شکايت

کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تيري څرګندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولاى شي غيبت نه بلل کيږي.

٢ – د ناروا وو د مخنيوي په موخه يادونه

تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترينه منعه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وايي: چې دغه کس پر ما تیری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښایه.

٤ – د مشورې د غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت ویل

چا ته د یو کس په اړه د حقیقت ویلو په ترځ کې د هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

٥– د یو کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

٦ – په هغه صفت او نښې سره د یو کس یادونه چې پرې شهرت لري

که چیرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پیژندل کیږي او له یادونې څخه يې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پیژندنه يې هدف وي چې له نورو څخه يې توپیر وشي، لکه هغه فلانی چې ګوډ دی.

پوښتنې:

١ – د غیبت معنا ووایاست.

٢ – د غیبت اوتهمت ترمنځ توپیر ووایاست.

٣ – غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟

٤ – په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حدیث: عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَال: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلی الله علیه وسلم: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيْهِ ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَذىً فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذی.

د کلمو معنا

مِرْآةُ: هنداره (آیینه)

اذیً: عیب (نیمګړتیا)

فلیُمِطْهُ عَنْهُ: لرې دې کړي له هغه څخه

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: تاسې هر یو د خپل مسلمان ورور هنداره یاست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عیب ولید، ورڅخه دې لرې کړي.

د حدیث حکمت

انسان په عامه توګه کمزوری مخلوق دی، له نیمګړتیاوو څخه خالي نه وي، پرهمدې اساس په پورتني حدیث کې مسلمان ته لارښوونه کیږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دین له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کېدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او دهغه نصایحو ته غوږ کیږدي او ویې مني چې په ځینو حالاتو کې دده، د کمزورۍ اصلاح د نورو په مرسته کیږي او همدا راز د بل مسلمان دیني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وګوري باید ور په ګوته یې کړي، تر څو مسلمانه ټولنه له ناروا وو څخه پاکه اوسي او ژوند یې هوسا وي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځوکې یوبل ته اړتیا لري، ځکه چې هغه عیبونه چې یو مسلمان یې لري اوپرې نه پوهیږي، بل مسلمان ورور یې ورته اصلاح کوي، لکه څرنګه چې انسان خپل ځان هندارې ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان ورورته هغه څه

غواړي چې پر خپل ځان یې لوریږي او خپله دنده ګڼي چې د بل مسلمان نیمګړتیاوې ور په ګوته کړي، پدې حدیث کې هر مسلمان ته لارښوونه کیږي چې د بل مسلمان نصیحتونو قبلولو ته تیاروي، همداراز هرمسلمان باید له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده کمي ورپه ګوته کړي، ځکه دا زمونږ د نیکو خلکو تګ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملګرو ته اعلان کاوه چې دده کمزورۍ ور وښیې.

۲ – مسلمان د مسلمان ورورډی

باید هرمسلمان د خپل مسلمان ورور په هکله خیر وغواړي او یو پربل پوره باور ولري چې څه وړاندیز کوي اساس یې ښیګڼه او اصلاح ده نور څه مادي ګټې اویا ده ته زیان رسول نه دي.

۳ – د منکر له منځه وړل

د هرمسلمان دیني دنده ده چې په حکمت او بصیرت سره دناروااوو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان کامیابي په همدې پورې تړلې ده، اوپه یواځې ځان اصلاح کولو باندې څوک نشي کامیابیدلی ترڅوچې نورخلک یې د دین لوري ته دعوت اوله بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي ، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمایي: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر:۳] **ژباړه:** او (له زیان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې یو بل ته په حق او صبر سره نصیحت کوي.

٤ – مسلمان د هنداړې په څیر پاک دی

کامل مسلمان خپل سیرت د هنداړې په څیرپاک ساتي، هر وګړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خیر غوښتونکی دی او هیڅکله د چا په تاوان نه خوښیږي، نو پدې اساس هر وګړی د ده نظر د سر په سترګو مني، ځکه هغه عملاپه خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خیر غوښتنه ښودلې ده.

٥ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هنداړې سره د مسلمان تشبیه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توګه کوي لکه هنداره، د هغه رسوا کول یې هدف نه وي چې په خلکو کې ذلیل شي، بلکې په راز ساتلو سره دهغه اصلاح راولي، څرنګه چې انسان خپله څیره په هنداره کې ګوري خپلو نیمګړتیاوو ته متوجه کیږي، هنداره د ده څیره بل چاته نه رسوا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې زرينې وېناوې

يوه ورځ عمر بن عبد العزيز رحمة الله عليه ته وويل شول چې په خپل رعيت کې مشر ته د پلار په سترګه وګوره اوکشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حيث وګوره، ټول رعيت به دې خپل شي.

يحيى بن معاذ رازي -رحمة الله عليه- وايي: يومسلمان پر بل مسلمان حق لري که چيرې مرسته ورسره نشي کولای، بايد ضرر ورته ونه رسوي او که چيرې خوشحالي نشي ورکولای غم خو ور ونه رسوي اوکه چيرې يې ستايلی نشي بدي خو يې ونه وايي.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مِرْآةُ :

اذیً :

فليُمطهُ :

۲ – د حديث ګټې په خپل عبارت کې وواياست.

۳ – څرنګه کيدای شي چې مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح يې کړئ.

کورنی دنده

د لوست مهم ټکي په پام کې نيولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشورې اهمیت

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.

[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

الْمُسْتَشَارُ: هغه کس ته ویل کیږي چې له هغه څخه د مشورې ورکولو غوښتنه کیږي.

مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امین ګرځول شوی وي.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: هغه کس چې دمشورې ورکولو غوښتنه ورڅخه کیږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ایښودل شوی وي.

د حدیث شریف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کیږي، له مسلمانانوڅخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې یې پلې کړي اوپدې حدیث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشورې ورکول یو امانت دی، نو لازمه ده چې هرمسلمان پدې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان ورورته هغه مشوره ورکړي چې د هغه پکې ګټه اوخیر وي، همداراز د هر مسلمان دیني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل ځان عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کیږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشورې نه وروسته هر کار معقول اونتیجه یې مثبته وي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مشورې ورکولو اهمیت

مشوره ورکوونکی د یوامین حیثیت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زیار باسي ترڅو ورڅخه ضایع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غوراو فکر سره یې ورکوي ، د دې لپاره چې په ګټه یې خوشحالیږي او په تاوان یې خپه کیږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره یې خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢ – د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانۍ له ښکاره نښو څخه یوه نښه شمیرل کیږي، خیانت د منافقت او ټګۍ له نښو څخه یوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خیانتول د الله تعالی له حکم څخه سرغړونه بلل کیږي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء:١٢]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسوته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان یو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤلیت ګڼي او پوره غور پکې کوي.

٣ – مشوره اخیستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دین اودنیا په کارونو کې په خپلو منځو کې همیشه مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کریم کې مؤمنان داسې ستايلي دي: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشورى : ٣٨]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همداراز الله تعالی خپل پیغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملګرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ١٥٩]

خپلو ملګرو(اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آیت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او دهر مسلمان مکلفیت ګڼل کیږي.

له حضرت ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی چې فرمايي: رسول الله ﷺ به له هر چا څخه زیات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه یې مشوره غوښتله.

٤ – په مشورې سره کارسر ته رسول نیکمرغي ده

مونږ مسلمانان پدې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د بریالیتوب لوی لامل دی لکه چې پیغمبر ﷺ فرمايلي دي: «مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ ، وَلاَ نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ ، وَلاَ عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ». **ژباړه:** څوک چې استخاره کوي هیڅکله نه ناکامیږي، او څوک چې کارونه په مشوره کوي هیڅکله نه پښیمانه کیږي او څوک چې په ژوند کې میانه روي اختیار کړي نه خواریږي، یعنې له اسراف او بې ځایه امساک (بخیلۍ) څخه ډډه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشوره باید له چا څخه واخیستل شي؟

هغه څوک با ید د مشورې اخیستلو لپاره غوره کړای شي، چې باوري، په نظر ورکولو کې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کیږي پوره معلومات ولري، او مشوره غوښتونکی یې له دیانت څخه ډاډمن وي.

پوښتنې

۱ - مشوره په چارو کې څه اهمیت لري؟

۲ - له چا څخه باید مشوره واخیستل شي؟

۳ - په حدیث کې مشوره ورکونکی له چا سره تشبیه شوی دی؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د بېوزلو سره مرسته

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ﵁ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { السَّاعِى عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ }. وَأَحْسِبُهُ قَالَ: { كَالْقَائِمِ لاَ يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لاَ يُفْطِرُ }. [متفق عليه]

د راوي پېژندنه په تیر لوست کې شوې ده.

د کلمو معنا

السَّاعِى: پالونکی اومرسته کوونکی

الأَرْمَلَةِ: کونډه

كَالْقَائِمِ: په شپه کې عبادت (تهجد) کوونکی

لاَ يَفْتُرُ: نه ستومانه کېږي

لاَ يُفْطِرُ: پرله پسې روژه نیسي

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: د کونډې اومسکین پالونکي د الله تعالی په لار کې د مجاهد په څیر دی. او راوي وایي چې گومان کوم: پیغمبر ﷺ وویل: اجر یې د هغه نه ستومانه کیدونکي مسلمان په څیر دی چې تل شپه د الله تعالی په عبادت کې په ولاړه تیروي او د هغه تل روژه نیوونکی په څیر ثواب لري چې هیڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نیسي).

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د نیکمرغۍ دین دی، د انسان د دنیا اوآخرت بریالیتوب ورپورې تړلی دی او ټول انسانیت ته د سمې لارې ښوونه کوي، یعني په سمه توگه د خپل رب پېژندنه ، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دین دی. څرنگه چې د متعا ل رب عبادت کول لازم دي، همدارنگه په انسانانو باندې ترحم او زړه سوی کول هم ضروري دي، په پورتني حدیث کې پیغمبر ﷺ، د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان یې په ډېرې سختۍ سره سرته رسولی شي، دا د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارندوی دی، یواځینی دین چې د انسانانو ترمنځ یې یو والی راوستی دی، او توپیرونه او فاصلې یې له منځه وړې دي، هغه د اسلام مبارک دین دی.

فعالیت: زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه له اړو خلکو سره د مرستې بیلګې په ګوته کړي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اړو خلکو د پالنې ثواب

له حدیث شریف څخه دا څرګندیږي چې که څوک د کفایي جهاد کولوڅخه عاجز وي اوغواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه وګالي، دا ټول پدې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلک الله تعالی ته نږدې خلک دي چې له هغوی سره د مرستې په پایله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

۲ – له مخلوق سره ښېګڼه عبادت دی

په پورتني حدیث شریف کې له کونډو او بېوزلو خلکوسره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نیولو سره برابره ښوولې شوې ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ فرمایلي دي: له غوره عملونو څخه یو دادی چې مؤمن خوشحاله وساتې، په جامویې پټ کړې، لوږه یې ختمه کړې او اړتیا یې پوره کړې.[1]

۳ – له اړو او کمزورو خلکوسره مرسته کول کامیابي ده:

هر مسلمان چې د مسکینانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله اوکامیاب وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول اللهﷺ فرمایي: «هَلْ تُنْصرُونَ وتُرْزَقُونَ إلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ»[2] **ژباړه:** ستاسو رزق او کامیابي د کمزورو (دعا) پورې تړلې ده.

---

۱ – طبراني

۲ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کله چې انسان د کونډو، یتیمانو، اومسکینانو په پالنه کې بوخت وي الله تعالی یې په ژوند اوکار کې برکت اچوي.

پوښتنې

۱ -لاندې کلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الأَرْمَلَةِ:

لاَ يَفْتُرُ:

لاَ يُفْطِرُ:

۲ – د حدیث شریف معنا ووایاست.

کورنۍ دنده

له بېوزلو سره د مرستې تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوڼو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پيژندنه

انس د مالك زوی د نضرلمسی، کنيه يې ابوحمزه ، د انصارو د خزرج لـه قبيلې څخه و، لس کاله يې د رسول الله ﷺ په خدمت کې تير کړي دي. رسـول الله ﷺ ورتـه پـه عمـر او مال کې د برکت دعا کړې وه او په وړوکوالي کې يې د بدر په غزا کـې ګـډون وکړ. په لمانځه کې يې له رسول الله ﷺ سره ډير ورته والی درلود. يو لـه هغـو صـحابه وو څخه دی چې زيات شمير احاديث يې روايت کړي دي. د پيغمبر ﷺ لـه وفـات څخـه وروسـته د جهاد او فتوحاتو په لړ کې عراق ته لاړ اوپه بصره کې ميشت شو. هغه وروستی صـحابي و چې د سلوکلونو په عمر په بصره کې وفات شو.

د کلمو معنا

١ – عَالَ: پالنه وکړه
٢ – جَارِيَتَيْنِ: دوه کوچنۍ لورګانې
٣ – تَبْلُغَا: دواړه بلوغ ته ورسيږي
٤ – ضَمَّ: نيږدې او يو ځای کړې
٥- أَصَابِعَهُ: خپلې ګوتې

د حديث شريف ژباړه

له انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وويل: څوك چې د دوو لورګـانو پالنـه او روزنه تر بلوغه پورې وکړي، د قيامت په ورځ به زه او هغه (پالونکی) سره يوځای يـو– او خپلې (دوه) مبارکې ګوتې يې سره نيږدې کړې.

یعنې د دوو لوڼو پالونکی او پیغمبرﷺ به په جنت کې سره نیږدې اوسي، اودا نیږدې کېدل یې د دوو ګوتو ترمنځ له فاصلې سره تشبیه کړل.

د حدیث شریف حکمت

دا یوڅرګند حقیقت دی چې اسلام نه یوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکې د ټولو مخلوقاتو حقوق پکې خوندي دي، په دې حدیث کې د کوچنیانو د حقوقو په هکله مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانګړې توګه د نجونو پالنه او روزنه ډېره د پام وړ ده، د دوی تربیې اوساتنې ته یې د هلکانو په پرتله غوره والی ورکړی دی، آن تردې چې پیغمبر(ص) د دوی پالونکي له ځان سره نیږدې بللي دي او د نجونو شتون یې په کور کې نیکمرغي ښوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پیل څخه تر واده پورې له خطرسره مخ وي، اسلام د دوی د مصوونیت په موخه پلار اومورته دنده سپاري چې تر ازدواج پورې ورته پوره پاملرنه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکار،او په ټولنه کې د تجارت د سامان په توګه استعمال نشي.

د حدیث شریف ګټې

۱ - د لورګانو د پالنې اجر

د لوڼو اوخویندو پالنه، روزنه او د هغوی اړتیاوې پوره کول د دې لامل ګرځي چې پالونکی یې د آخرت له عذاب څخه خلاص او هغه غوښتنه تر لاسه کوي چې هر مسلمان ورته لیوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د تربیت په اهمیت باندې دلالت کوي.

دا اجر یوازې پلار ته نه دی ځانګړی شوی، بلکې مورهم له دې اجر څخه برخمنه ده، دعایشې رضی الله عنها روایت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲ – پر پلار باندې د لورګانو حقوق

لور په پلار او خور په ورور باندې حق لري چې د هغو پالنه او روزنه وکړي، دا مسؤولیت تر ځوانۍ محدود ندی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حق یې په نکاح ورکولو سره ساقطیږي، له هغه څخه یې وروسته ساتنه او پالنه په خاوند باندې لازمیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د لورګانو سره ښېګڼه

که څه هم په حدیث کې دلورګانو یادونه شوې ده ، خو علماء د نورو روایاتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لورګانو په هکله ځانګړی نه دی، بلکې هغه څوک چې د خویندو اوترورګانو سره ښېګڼه اوپالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دي.

۴ – د دوو لورګانو شمېر ضروري نه دی

پـدې حـدیث کـې د دوو لورګـانو یادونـه شـوې ده، خـو د یـوې لورپالنـه او روزنـه هـم همداراز ثواب لري، له حضرت عایشې رضي الله عنهـا څخـه روایـت دی وايـې: یـوه ورځ زما کورته یوه مسکینه ښځه راغله، دوه لوڼې ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښـتنه وکړه، ماورته درې دانې خرما ورکړې، یوه یوه يې هر ي لورته ورکړه، دریمه يې غوښتل چې په خپله يې وخوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځایه کـړه اوپـه لورګـانو يـې وویشله، ما دغه کیسه پیغمبرﷺ ته وکړه هغه وفرمایل: «مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هــذِهِ البَنَــاتِ بِــشَيءٍ فَأحْسَنَ إلَيْهِنَّ ، كُنَّ لَهُ سِتراً مِنَ النَّارِ».(۱)

ژباړه: څوک که د داسې لوڼو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښېګڼه وکړه، دوی(پالونکي) يې د دوزخ له اور څخه وژغورل.

۵ – د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهلیت په زمانه کې لور او خورپه کورنۍ کې عیب بلل کېده، کله به چې په کـورکې نجلۍ وزېږېده خلکو به د خوشحالۍ پر ځای ماتم کاوه، قرآن کـریم دغـه واقعیـت داسـې بیان کړی دی: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه یو تـن تـه د نجلۍ د زېږېـدو خبر ورکـړای شـو، د مـخ رنګ به يې تور وګرځیده او هغه به له غوسې غمجن شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغـه نـاوړه عمـل څخـه وژغـورل شـول، ورتـه لار ښـوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پا لنه يې د دنیا او آخرت نیکمرغي ده.

---

۱ – مُتَّفَقٌ عَلَيهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - په دين باندې سم پوهول

پيغمبرﷺ د دې لپاره چې خلک سم پوه شي، خپلې ګوتې يې نيږدې کړې، ترڅو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وکړي او په دې وسيله په جنت کې د پيغمبرﷺ سره د يو ځای کيدو لوړ مقام وګټي.

پوښتنې

١ - لاندې کلمې معنا کړئ:

- عَالَ:
- جَارِيَتَيْنِ:
- تَبْلُغَا:
- ضَمَّ:
- أَصَابِعَهُ:

٢ - د لورګانو پالنه څه اهميت لري؟

٣- آيا د خويندو تربيت هم د لورګانو په څير ثواب لري؟

٤- د جاهليت په دوره کې د نجونو ژوند څرنګه و؟

کورنۍ دنده

د لوست د مهمو مطالبو په پام کې نيولو سره د ښځود حقوقو په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلالې روزۍ ګټل

عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د رواي پېژندنه

مقدام د معديکرب زوی، کنيه يې ابو کريمه الکندی د کندې قبيلې سره تړاو لري چې شمېر يې کم، د رسول الله ﷺ نيږدې ملګری، له يمن څخه په داسې حال کې راغی چې وړوکی و، د رسول الله ﷺ سره يې په ټولو غزاګانو کې ګډون کړی و، وروسته بيا په شام کې ميشت شو او د هجرت په (۸۷) کال د (۹۱) کالو په عمر په همدې خاوره کې وفات شو.

د کلمو معنا

١ – قَطُّ: هيڅکله اوهيڅ وخت

٢ – يَأْكُلَ: خوړل يې

٣ - مِنْ عَمَلِ يَدِهِ: د خپل لاس له کارڅخه

د حديث شريف ژباړه

له مقدام رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د کار (ګټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله د پيغمبر داؤود عليه السلام روزي د خپل لاس له ګټې څخه وه.

د حديث شريف حکمت

په پورتني حديث کې پيغمبر ﷺ هغه بنده غوره ښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زيار، په حلاله توګه ګټي او دا د غوره انسانانو کړنلاره ده، داود عليه السلام همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق ګټل ستايلي او مسلمانان يې کار کولو ته هڅولي دي، بيکاري ډيرې ناخوالې زيږوي او د وزګار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، پدې اساس د پيغمبرﷺ پورتنۍ وينا په مسلمانانوکې حرکت پيدا کوي، څکه کار او زيار د نېکو او پياوړو خلکو نښه ده، نو په مسلمانه ټولنه کې هر وګړی د ځان لپاره د بوختيا په لټه کې وي، ترڅو په ځان کې د بهترينو خلکو صفت پيدا کړي او پر چا پېټی نه اوسي.

د حديث شريف ګټې

١ – په خپل لاس ګټلې روزي

په حديث شريف کې د خپلې خوارۍ او زيار په نتيجه کې لاس ته راوړې روزي له ټولو غوره روزي بلل شوې ده، څکه دا د غوره خلکو کړنه او د الله تعالی د نېکو بندګانو سنت دی.

٢ – روزي ګټل ستايل شوی عمل دی

د روزۍ لاس ته راوړلو په موخه کسب او کار کول عيب نه دی، بلکې د پياوړو خلکو کړنه ده، لکه چې پيغمبرﷺ په بل حديث کې فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ منعه»[1] **ژباړه:** قسم په هغه ذات چې زما روح دهغه په لاس کې دی، يوله تاسو څخه چې خپله رسۍ راواخلي او په خپله شا لرګي بار راوړي، له دې لاري خپل ځان ته حلال رزق وګټي، دغه کس له هغه کس څخه غوره دی چې سؤال کوي او څوک ورته څه ورکړي يا نه.

٣ – د داوودعليه السلام يادونه

پدې حديث کې د داؤدعليه السلام د يادونې ځانګړتيا داده چې هغه سره له دې چې د وخت واکمن و اوکسب ته يې اړتيا نه درلوده ، خو بيا هم هغه دا غوره ګڼله چې په خپل لاس ګټلې رزق وخوري، کار او کسب يې د ځان لپاره عزت ګاڼه.

٤ – د کسب زده کړه

د کسب زده کړه ښه صفت دی، د الله تعالی غوره بندګانو دکسب له لياري خپل ځان ته رزق پيدا کاوه، په مستدرک کې له ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دی چې: د الله پيغمبر داودعليه السلام زغرې جوړولې، اوآدمعليه السلام کښت کاوه، اوزکرياعليه السلام ترکاڼ وو.

---

١ – رواه بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥ – کار کول د توکل منافي نه دی

بې له شکه چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبیاء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پوهیدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کیدل الله تعالی ته پریښودل ښودلي دي.

٦ – د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی، او الله تعالی خپل پیغمبر ﷺ ته په دې لړ کې داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء: ۸۰]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داوود عليه السلام ته، ستاسې د ګټې لپاره د زغرې د جوړولو صنعت وربښود لی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له ګوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر ویستوونکي یاست؟.

په پورتني آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

پوښتنې

لاندې کلمې معنا کړئ:

١ – قَطُّ:

ب – يَأْكُلَ:

ج – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:

٢ – داود عليه السلام څه ځانګړتیا درلوده؟

٣ – په خپل لاس ګټلی رزق څه اهمیت لري؟

٤ – د پورتني حدیث څو ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

د لوست حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دين كې آسانتيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پيژندنه

سعيد چې د معتمدو تابعينو څخه شميرل كيږي، د پلار نوم يې عامرچې په كنيې(ابوبردة) سره يې شهرت درلود، په كوفه كې قاضي پاتې شوی دی، د نيكه نوم يې ابوموسى عبدالله بن قيس الاشعري ﷺ چې مشهور صحابي دی، نوموړي (سعيد) په (۱۶۸)هجري كې له دنيا څخه رحلت وكړ.

د كلمو معنا

يَسِّرَا:	آساني وكړئ.
وَلَا تُعَسِّرَا:	سختي مه كوئ.
وَبَشِّرَا:	زيرى وركړئ.
وَتَطَاوَعَا:	په خپلو منځوكې دوستي ولرئ اويو د بل منونكي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعيد د خپل پلار په ذريعه له نيكه څخه روايت كوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابوموسى رضي الله عنهما يمن ته استازي وليږل، اورته يې وويل: له خلكوسره آسانتيا غوره كړئ، سختي مه كوئ، خلكوته د خوشحالى زيرى وركړئ، نفرت مه خوروئ، يو د بل منونكي اوسئ، او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف حکمت

د اسلام دين د انسان له سليم فطرت سره سم راغلی دی، هيڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولوېې انسان ونه توانيږي، يا د فطرت دغوښتنې پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دين اساس پر آسانتيا ولاړ دی، په هر وخت اوهر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کيږي اونښي کولای چې هغه پر ځای کړي اسلام ورځخه د هغه عمل سرته رسول ساقط کړي او يا يې په کې آساني راوستې ده، دا يوازې د اسلام ځانګړتيا او وړتيا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حديث شريف ګټې

١ – په د ين کې آسانتيا

په اسلام کې سختې نشته، ځکه الله تعالی خپل بندګان په داسې کوم عمل کولو بانديې نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا يې په دين کې لوی اصل ايښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاَ وُسْعَهَا﴾ [البقرة : ٢٨٦]

ژباړه: الله تعالی هيڅ يو نفس نه دی مکلف کړی مګر د هغه د توان په اندازه.

پيغمبرﷺ به په دووکارونو کې اسان غوره کاوه که چيرې به يې ګناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إنَّ الدِّين يُسْرٌ ، ولنْ يُشادَّ الدِّينَ أحدٌ إلا غَلَبَه .. » [١]

ژباړه: بې له شکه د اسلام دين د آسانی دين دی او څوک چې په خپل ځان بانديې دين سخت کړي ارومرو مغلوبيږي، اونښي کولای چې بيا ورته ادامه ورکړي.

٢ – په دعوت کې له نرمی څخه کار اخيستل

په حديث شريف کې مسلمانانو ته لارښوونه کيږي چې له خلکو سره په نرمی چلند وکړئ چې دا د ټولو انبياوو تګ لاره ده، الله تعالی موسی اوهارون عليهما السلام ته لارښوونه کوي:
﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيِّناً لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ [الطه : ٤٣ – ٤٤]

---

١ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشئ، یقیناً هغه طغیان غوره کړی او ورته په نرمۍ سره وینا وکړئ، ښایي چې نصحیت قبول کړي او یا له عذاب څخه وویریږي.

د ژوند په هر اړخ کې باید دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

٣ – له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دین د رحمت دین دی، د کرکې او تنفر دین نه دی، له همدې امله پیغمبر ﷺ خپلو استازو ته هدایت ورکړ چې خلک د دین لوري ته وهخوي او له دین څخه یې متنفر نه کړي، په یو بل حدیث کې راځي پیغمبرﷺ فرمایي: «إنَّ الله لم یبعثني معنّتًا ولا متعنّتًا، ولکن بعثني معلّمًا میسِّرًا». [1]

ژباړه: رسول اللهﷺ فرمایي: الله تعالی زه په خلکو او په خپل ځان سختي راوړونکی نه یم رالیږلی ، بلکې ښوونکی او د آسانی راوستونکی یې رالیږلی یم.

٤ - زیرې ورکول

د مسلمان دعوتګرلپاره دا ښایي چې خلکوته د اسلام دنیوي او اخروي ښېګڼې په مخ کې کیږدي، د اعمالو فضیلتونه ورته بیان کړي، څرنګه چې په ربښتیا هم د اسلام مبارک دین د انسان د دواړو جهانو نېکمرغۍ لپاره راغلی، د هغه ګټې خلکوته وښیي او کومې بدبختۍ چې په نورو لاروکې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وکړي ترڅو خلک په شوق او رغبت هغه پلي کړي.

٥ – له اختلاف څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې له اختلاف څخه د ډډې کولو حکم شوی دی، ځکه اختلاف دښمني، بغض، او کینه زیږوي د ټولنې اړیکې تخریبوي اوناخوالې رامنځ ته کوي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ [الانفال : ٤٦]

ژباړه: او اختلاف مه کوئ چې بیا کمزوري کیږئ او قوت موله منځه ځي.

---

١ - صحیح مسلم

يادونه

په پورتني حديث کې له اختلاف څخه د منعې معنا دا ده چې که چيرې په يوه مسئله کې نظريات مختلف وي، بايد د مسلمانانو تر منځ د دښمنۍ او تفرقې لامل ونه ګرځي ، د عمل په ميدان کې ټول سره په اتفاق ژوند تير کړي، يود بل د نظر احترام وکړي اوپه پای کې په يوه نظر راټول شي.

پوښتنې

١ – لاندې کلمې معنا کړئ:

يَسِّرَا:

وَلَا تُعَسِّرَا:

وَبَشِّرَا:

وَتَطَاوَعَا:

٢ – په دين کې آساني څه معنا لري؟ واضح يې کړئ.

٣– د اختلاف زيانونه ووایاست.

٤ – له نفرت څخه څرنګه ډډه کیدای شي؟

کورنۍ دنده

د لوست څخه په استفادې د يووالي په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعنت (ښېرا) ويل

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَرضي الله عنه قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ. قَالَ: { إِنِّى لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً }. [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معنا

۱ – **لَعَّانًا**: ډير لعنت ويونکی او ښيرا کوونکی

۲ – بُعِثْتُ: راليږل شوی يم.

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ ته وويل شول: ای د الله رسوله!، مشرکينو ته ښېرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ويونکی(ښېرا کوونکی) نه يم راليږل شوی ، بلکې زه رحمت راليږل شوی يم.

د حديث شريف حکمت

زمونږ د پيغمبرﷺ راوړی پيغام (اسلام) د رحمت پيغام دی چې په عامه توګه د ټولو مخلوقاتو د ترحم اوشفقت ذريعه وګرځيد، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې تاکل شوی او له تيری څخه يې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنيا اوآخرت د بريالیتوب يوازينی لاره ده او يوازينی دين دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه نجات مومي.

د حديث شريف ګټې

۱ – لعنت ويل لويه ګناه ده

لعنت ويل ګناه ده، له ويلو څخه يې اسلام منعه کړيده، د پيغمبر ﷺ په وړاندې يوصحابي په باد(هوا) باندې لعنت وويل. پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: په هوا لعنت مه وايه، ځکه د الله تعالى لخوا ورته امر شوی دی، ځوک چې پر چا بې ځايه لعنت وايي، د لعنت وبال يې بيرته ويونکي ته راګرځي.[1]

په يو بل روايت کې پيغمبرﷺفرمايي: «لا تَدْعوا على أنفسكم ، ولا تدعوا على أولادكم ، ولا تَدْعوا على خَدَمِكم ، ولا تَدُعوا على أموالكم، لا تُوافِقُوا من الله عَزَّ وجلَ ساعة نَيْلٍ ، فيها عطاءٌ ، فَيَسْتَجيبَ لكم»[2]

۱ – سنن ابو داوود.

۲ – سنن ابو داوود

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښیرې مه کوئ، همداراز خپلو بچو، مزدورانو اومالونو ته ښیرې مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښېرې په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالی سوالونه قبلوي ستاسې ښېرې به قبولې کړي.

په بل حدیث شریف کې راځي چې پر مسلمان لعنت ویل د مسلمان د قتل په څیر دي.[1]

۲ - ښیرې کول لعنت بلل کیږي

له پورتني حدیث څخه څرګندیږي چې سپکې، سپورې، او ښېرې هم لعنت بلل کیږي، مسلمان باید خپله ژبه له بدو وینااوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو وینااوو په وړاندې مسؤول ګڼل کیږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو وینااوو، سپکو، اوکنځلو څخه منعه کوي، رسول اللهﷺ فرمايي: « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِىءِ ».[2]

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت وونکی دی او نه بې حیا، سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ – د رسول الله راتګ رحمت دی

بې له شکه د پیغمبرﷺ رسالت د هغه باران په څیر دی چې مړې ځمکې ژوندۍ کوي، اوژوند ته ښایست وربښي، نو همدارنګه د پیغمبرﷺ په راتګ سره مړه زړونه د اسلام په نور ژوندي اوروښانه شول، ړندې سترګې بینا شوې، او کڼو غوږونو اوریدل پیل کړل، بلکې الله تعالی د پیغمبرﷺ په راالیږلو سره دنیا رڼا کړه، د مینې اومحبت وړانګې یې خورې کړې، ظلم اوجهل یې په علم اوعدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راټول شول، لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ..﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالی د رحمت په سبب دوی ته نرم شولې، اوکه چیرې سخت زړی او تند خویه وای، نو خلک به له تا څخه خواره شوي وای.

په ځینوځایونو کې د ګناه کولو له کبله لعنت ویل شوی دی

په شریعت کې د ځینو ناوړو اعمالو سرته رسوونکي ملعون (د الله تعالی له رحمت څخه لرې) بلل شوی، چې بیلګې یې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ – هغه ښځه چې په مړي ویر کوي، اوچیغې پرې وهي، اود شریعت خلاف ناروا وینا کوي، په حدیث کې راځي: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ لها...»[3]

۱- صحیح مسلم
۲ - مسند احمد
۳ - سنن ابو داوود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: رسول الله ﷺ هغه ښځه چې په مړي باندې چيغې وهي، اوهغه ښځه چې ورته غوږ باسي لعنت ويلی دی.

۲ – هغه ښځې چې خالونه لګوي، هغه ښځې چې د خال لګولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې وريځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو غوښتنه يې کوي، په حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَ الْمُوتَشِمَاتِ والنامصات وَالْمُتَنَمِّصَاتِ»[1] په خال لګوونکو ښځو او هغه ښځې چې لګول يې غواړي او هغه ښځې چې وريځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو يې غوښتنه کوي، د الله تعالی له لوري پر دوی لعنت دی.

۳ – د سود خوړل

په حديث کې راځي چې سود خوړونکي او سود ورکوونکي او د سود سند ليکونکي او شاهدان يې لعنتي او د الله له رحمت څخه لرې دي.[2]

پوښتنې

لومړی پوښتنه:

۱ - د حديث راوي څوک دی ؟ معرفي يې کړئ.

۲ - لعنت څه ته ويل کيږي؟

۳ – پرکومو کسانوباندې دخپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ويل شوی دی؟

دويمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – لَعَّانًا:

۲ – بُعِثْتُ:

۳ – لَعَّانًا:

کورنۍ دنده

د لوستل شوی حديث په پام کې نيولوسره (زموږ پيغمبر رحمت دی) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

---

۱ - صحح مسلم

۲ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چارو کې منځنۍ حالت غوره کول

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِرضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ، وَلاَ تُبَغِّضْ إِلَى نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لاَ أَرْضًا قَطَعَ، وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى ». [رواه البيهقي]

د راوي پېژندنه

حضرت جابر جليل القدر صحابي دی، د پلار نوم يې عبد الله، نيکه يې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله يې د بدر او اُحد په غزاګانو کې ګډون نه درلود، د اُحُد له غزا څخه وروسته يې خپل ژوند د رسول اللهﷺ خدمت ته وقف کړ، په کوراوسفر کې به د پيغمبرﷺ ملګری و، لدې کبله يې زيات شمېر احاديث له پيغمبرﷺ څخه روايت کړي دي، په خپل وروستني عمر کې شام ته لاړ او د څه مودې لپاره هلته ميشت شو او دهجرت په۷٤ کال د ۹٤ کلونو په عمرېې له فاني دنيا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقيع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا

مَتِينٌ:	ډېر سخت او کلک
فَأَوْغِلْ فِيهِ:	ورننوځئ، تګ لاره غوره کړئ
بِرِفْقٍ:	په آسانۍ سره
الْمُنْبَتَّ:	هغه څوک چې خپله سورلی د تيز ځغلولو له کبله له کاره وباسي.
وَلاَ تُبَغِّضْ:	ځان لپاره يې بد مه ګرځوه
لاَ أَرْضًا قَطَعَ:	نه يې سفر پوره کړ
وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى:	او نه يې سورلی روغه پرېښوده

د حديث شريف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه د رسول اللهﷺ څخه روايت کوي چې فرمايلي يې دي: بې له شکه دغه دين ډېر قوي دين دی، په آسانۍ سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپيدا کوه(په ځان باندې د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه) ځکه تيز ځغلونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی، اونه يې سپرلی روغه پرېښې ده.

د حديث حکمت

په پورتني حديث کې د اسلام د مهم اصل يادونه شوې ده، هغه د دين اودنيا په چاروکې منځنۍ حالت غوره کول دي، دې اصل ته پام کول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځکه چې د دې اصل په رعايت سره د مسلمان ژوند له افراط اوتفريط څخه لرې کيږي، د تل لپاره يې هر اقدام په دليل او معقوليت باندې ولاړ وي، خپلې ديني چارې داسې عياروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممکن وي.

اودا راز متوسط حالت غوره کول د کاميابۍ راز دی او کله چې مسلمان په خپلو ديني مکلفيتونو کې متوسط حالت غوره کړي، هيڅکله پکې پاتې نه راځي، خوکه چېرې په عباداتو کې يې افراط وکړ، يو وخت به ارومرو داسې راځي چې دی به ستړی کيږي ، اوعبادت به ورڅخه پاتې کيږي.

د حديث شريف ګټې

۱ – د اسلام دين قوت لري

د اسلام دين غښتلي احکام لري چې مسلمان يې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مکلف دی او په ځينو حالاتو کې د شرعي عذر له کبله اجازه ورکړل شوې ده چې يوازې د فرض په ادا کولو باندې اکتفا وکړي، لکه په سفر کې فرضي لمونځ کول ، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دين ټول نوافل لکه تل روژه نيول، د حد نه زيات هميشه نفلي لمونځونه کول، تل ترتله په تلاوت اوذکر کې مشغوليدل او داسې نور، دا ټول سره له دې چې ديني اعما ل دي، خو هغو ته په يوځل غيږ ورکول انسان ستړی کوي او بيا يې له نور پرمختګ څخه غورځوي.

۲ – په دين کې ميانه روي او تدريج

امام غزالي وايي: هرهغه څوک چې د دين په مرتبوکې له دمې اخيستلو پرته منډې وهي، حتماً په ده باندې د دين احکام سخت پريوځي، بايد مسلمان د فرايضو نه وروسته په تدريج سره په خپل نفلي عبادت کې وړاندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې دروند تمام نشي.

۳ – هغه عبادت غوره دی چې هميشه وي

د اسلام دين مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت کړي، اوهغه عبادت چې د څه وخت لپاره يې په زياته اندازه وکړي او بيا يې پريږدي، نه دی ستايل شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان لېږ نیک عمل چې همیشه یې کوي، له هغه نیک عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بیا یې پرېږدي، په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمایلي دي: د خپل وس په اندازه نیک عملونه کوئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، که څه هم هغه لږ وي.[۱]

٤ – اسلام د میانه روۍ دین دی

د اسلام دین د مسلمان لپاره ټاکلی حد ایښی دی او ورته یې خپل فرایض ښودلي دي چې پرته له کومه عذره یې سرته ورسوي، پر دې سر بېره مسلمان ته یې د میانه روۍ غوره کولو لارښوونه کړې ده ترڅو په ده باندې دروند تمام نشي، پیغمبر ﷺ مسلمانانو ته عامه لارښوونه کوي چې: په چارو کې غوره حالت منځنی حالت دی.[۲]

ځکه چې دا د اعتدال حالت له کمي او زیاتي څخه لرې دی.

پاملرنه

په اعمالو کې د منځني حالت له غوره کولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو کې لاره ټاکل شوې ده، څوک یې د پرېښودو واک نه لري.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مَتِينٌ:

فَأَوْغِلْ:

برِفْقٍ:

الْمُنْبَتَّ:

۲ – اسلام مسلمانان د کوم حالت غوره کولوته هڅولي دی؟

۳- آیا په اسلام کې سختي شته؟ واضح یې کړئ.

کورنۍ دنده

د راوي له پېژندنې سره د پورتني حدیث ژباړه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

۱ – مسند احمد

۲ – رواه البیهقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق عليه]

د ځینو کلمومعنا

١- سَبْعَةٌ: اووه.

٢- فِي ظِلِّهِ: ظل سیوري ته وایي دلته د الله ﷻ لـه سیوري څخه د هغه د عرش سیورى مراد دى.

٣- يَومَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : له دي ورځي څخه مراد د قیامت ورځ ده.

۴ـ إِمَامٌ: هرهغه څوك چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.

۵ـ شَابٌّ: ځوان

۶ـ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ: چې د الله ﷻ په بنده ګی کې لوی شوی وي.

٧ـ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ: پر مسجدونو پورې یې(زړه) تړلی وي.

٨ـ تَحَابَّا فِي اللَّهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل سره محبت ساتي.

٩ـ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل سره یوځای شي.

١٠ـ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل څخه جلا شي.

١١- دَعَتْهُ: بلنه ورته ورکړي.

١٢ـ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ: د عزت او ښایست څښتنه.

١٣ـ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ: له سترګو څخه اوښکې توی شي.

د حدیث ژباړه

له حضرت ابوهریرهرضي الله عنه څخه روایت دی، پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به یې په هغه ورځ د عرش ترسیورې لاندې ساتي چې بل هیڅ سیوری به نه وي مګر یوازې دده د عرش سیوری به وي: یو عادل بادشاه، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه څوک چې زړه یې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې یو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مینه کوي، کله چې یوځای کیږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره یو ځای کیږي او چې کله یو له بل څخه جلا کیږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر یو له بل څخه بیلیږي – یعنی یو د بل سره ناسته او ولاړه یې یوازې د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنیوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بدکارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او ښایسته وي او دی ورته په ځواب کې ووايي: زه له الله ﷻ څخه وېرېږم. بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خیرات کوي نو داسې په پټه یې ورکوي چې کیڼ لاس په دې نه پوهیږي چې ښي لاس څه شی خیرات کړل، بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ یادونه په تنهایۍ کې کوي نو له سترګو څخه یې اوښکې بهیږي.

د حدیث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځینو نیکو اعمالو د سرته رسولو ډیرې زیاتې ښېګڼې ذکر کړې دي تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له یوې خوا د ډیر خیر زیری ورکړي، او له بل پلوه، د داسې اشخاصو،او د نورو تر منځ توپیر په ګوته کړي، دا په حقیقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نیکیو ته رابلل، او هڅول دي په همدې غرض پیغمبر ﷺ په دې حدیث کې د هغو اووکسانو ستاینه کړې چې د ډیرو غوره اعمالو څښتنان دي، اګرچې دغه مقام په نورو احادیثو کې د نوروکسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غازي، پورورې ته مهلت ورکوونکی، له پور وړي سره مرسته کوونکی، مسجد ته زیات پل وهونکی او داسې نور.

د حدیث شریف ګټې

۱ـ د عادل امام فضیلت

په اسلامي شریعت کې عدل او انصاف ډیر لوې فضیلت لري، د اسلام مقدس دین عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان ، لکه: قاضیان، وزیران، والیان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان باید په کورنی کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو بیبیانو تر منځ عدالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د عادل بادشاه د عدل لمنه ډېره پراخه وي او پر ټول رعيت د ترحم سيوری وي، او ټول وګړي ورڅخه ګټه اخلي، همدارنګه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل بادشاه له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲ـ په ځوانۍ کې بنده ګي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډېره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده ګۍ اوعبادت کې مصرف کړي. ځوک چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډېر لوی فضيلت او ستاينې وړ دی.

۳ـ له مسجدونو سره زياته علاقه

جماتونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبيح، ذکر، د تعليم او تعلم او د نورو غوره کارونوځايونه دي، نو د هر چا اړيکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زياته وي، هغه الله ﷻ ته ډېر نږدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مينه انسان د منکراتو او هر ډول بديو څخه لرې ساتي.

۴ـ د الله ﷻ لپاره مينه

د خلکو ترمنځ اړيکې زياتره په مادي، جنسي، او د خپلولۍ پر بنسټونو ولاړې وي ، مګر په اسلام کې غوره اړيکې هغه دي چې د الله ﷻ پرمحبت ولاړې وي ، او د اړيکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي يعنې دهغه چاسره دوستي او ملګرتيا کول چې د الله ﷻ څخه ويره لري، او هغه ته نږدې وي. ځوک چې يوازې الله ﷻ ته د قرب او نږديوالي په اساس يو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډېر خوښ وي.

۵ـ تقوی او پرهيزګاري

هر انسان يو لړ غوښتنې او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دين د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په ګوته کړې دي ، خو شيطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راګير کړي او له همدې لارې څخه يې په ګمراهۍ کې اخته کړي.

يوله هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زيات ميلان کوي، ښځه ده، دا ميلان هغه وخت زيات وي چې کله ښځه ښايسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هرکله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بدکارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ويره اختيار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه وکړي الله ﷻ به يې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنګه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې ښايسته ځوان چې مال هم زيات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورڅخه انکار وکړي او ورته ووايي چې زه له الله ﷻ څخه وېرېږم، بې له شکه دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ـ په پټه خیرات ورکول

صدقه او خیرات ورکول لوی فضیلت لري.خیرات ورکول داسې عبادت دی چې گناهونه رژوي، د مسلمان اجرونه زیاتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندی سبب گرځي.

صدقه ورکول په پټه اوښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی یې هله زیات وي چې په پټه ورکړل شي آن تر دې چې کیڼ لاس په دې پوه نه شي چې ښي لاس په خیرات کې څه ورکړل مگر دا چې په ښکاره ورکولو کې یې کوم شرعي مصلحت وي.

۷ـ د الله ﷻ له ویرې ژړل

د الله تعالی ذکر او یاد هغه ستر نیک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسیږي. څه ځانگړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او بې اودسه د الله یاد اجر لري، خو که یو څوک له نورو څخه گوښه د الله تعالی لویي رایاده کړي او خپل تقصیر او بې پروایی ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترگو کې یې له ویرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ایمان او اخلاص څرگندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

پوښتنې

۱ـ لاندې کلمې معنا کړئ:

اـــ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب ـــ تَحَابَّا فِي اللَّهِ:

ج ـــ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:

۲ـ خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

{ د اسلام مقدس دین.......................پرهرچا لازم کړی دی.

{ د صدقې اوخیرات اجر هله زیات وي چې په......................... ورکړل شي.

۳ـ په اسلام کې د غوره اړیکو اساس په څه ولاړدی؟

کورنۍ دنده

حدیث په یادو زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په لار کې د کښېناستلو آداب

«عَنْ أَبِی سَعِیدٍ الْخُدْرِیِّ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِیَّ ﷺ قَالَ: { إِیَّاکُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ }. فَقَالُوا: یَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِیهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَبَیْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِیقَ حَقَّهُ }.قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِیقِ؟ قَالَ: {غَضُّ الْبَصَرِ وَکَفُّ الْأَذَی وَرَدُّ السَّلَامِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْیُ عَنِ الْمُنْکَرِ» [رواه البخاری]

د راوي پېژندنه

ابو سعید چې نوم یې سعد د پلار نوم یې مالك نیکه یې سنان، د مدینې د الخدري قبیلې اصلي اوسیدونکی، کنیه یې ابوسعید چې په همدې سره یې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زیاتو غزاګانوکې یې ګډون کړی، یو له هغو اصحابوڅخه شمیرل کیږي چې په فقه اواجتهاد کې یې شهرت درلوده، په کال ۷۴ هجري کې یې له فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.

د ځینو کلمو معنا

إِیَّاکُمْ:	لرې اوسئ
الطُّرُقَاتِ:	لارې
أَبَیْتُمْ:	نه یې منئ
غَضُّ الْبَصَرِ:	د سترګو پټول
وَکَفُّ الْأَذَی:	له ضرر رسولو نه ځان ساتل

د حدیث شریف ژباړه

له ابو سعید الخدری رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریم ﷺ فرمایلي دي: په لاروکې کښیناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وویل: ای د الله رسوله! په لارو کې له کیښیناستلو څخه زمونږ چاره نشته، مونږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کریم ﷺ وفرمایل: هوکې! چې داسې نشئ کولای، باید لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونیسئ) اصحابو وویل: دلارې حق کوم یودی ؟ نبي کریم ﷺ وفرمایل: د سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنه کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام ځواب ورکول، په نيکو چارو امر کول او له بديوڅخه خلك منعه کول د لارې حقونه دي.

د حديث شريف حکمت

څرنګه چې په لارو اوعامو سرکونو کې د خلکو تګ راتګ کيږي او په خپل ورځني ژوند کې ورته ډېره اړتيا لري، نو پردې اساس په حديث کې يې له اړتيا پرته په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پيښيږي چې په لاره تلونکي خلك د ناستو خلکو له اړخه ځورول کيږي او د اسلام دين له ضرر رسولو څخه منعه کړې ده، که چيرې په ځينې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سته اړينه ګوري، بايد ټول هغه آداب په پام کې ونيسي چې ورسره د تيريدونکو احترام اوعزت وسا تل شي او له هر هغه عمل څخه ځان وژغوري چې د تيريدونکو د ځوريدلو لامل ګرځي.

د حديث شريف ګټې

۱– په لار کې کيښيناستلو څخه ډډه کول

په پورتني حديث کې پرته له اړتيا په لارو کې ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه مسلمان د تل لپاره خلکوته د ګټې او ښيګڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه يې ځان ژغوري او زيار باسي چې د ده له ژبې، نظر، او لاس څخه څوك متضرر نشي او که چيرې په لار کې نا ستې ته اړکيږي، بيا به ټول حقوق په پام کې نيسي ترڅو د ده دکښيناستلو له کبله څوك متضرر نشي.

۲ – د ناروا کتلو(نظر)څخه ځان ساتل

مسلمان بايد د حرام نظر(کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هر ځای کې وي، ځکه د نارواوو په لورې کتل انسان په ګناه کې ښکيلوي، په اخلاقي فساد يې اخته کوي او دا حکم مسلمان سړي اومسلماني ښځې دواړوته متوجه دی په قرآن کريم کې پدې اړه روښانه لارښوونه شوې ده: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ...... " -: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ۲۹ – ۳۰]

ژباړه: نارينه وو مؤمنانو ته ووايه چې خپلې سترګې کښته وسا تي، اومسلمانو ښځوته ووايه چې خپلې سترګې کښته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – له ضرررسولو ځخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې نا سته اړينه وي، په داسې حالت کې بايد لازمې لارښوونې په پام کې ونيول شي، ځينې يې دادي چې د مجلس له کبله په لارويو لار تنګه نشي، مجلس بايد د خلکو د سپکا وي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ويل کيږي چې د هغه له لاس او ژبې څخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د ښځو د ځوروونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

٤ – د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امن اومحبت پيغام لري او اطمينان ورکوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړي، له دې کبله سلام اچول د ايمان نښه بلل کيږي او ځواب يې واجب دی، با يد د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کريم لارښوونه ده. الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [الانساء : ٨٦]

ژباړه: اوځوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ او يا لږ تر لږه همغه شان.

٥ – دښو کارونوپه لوري بلنه اوله بديوڅخه منعه کول

د قرآن کريم له مسلمان څخه دا غوښتنه ده چې په هر حا ل کې په خپله نيک اوسي، نور خلک د نيکۍ لوري ته را وبلي، الله تعالى فرمايي: ﴿وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران : ١٠٤]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلک ارومرو داسې وي چې د نيکۍ لوري ته بلنه وکړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلک چې دا کار وکړي هغوی به بريالي شي.

په زياتو احاديثو کې د ښوکارونو په لور، د بلنې او د بديو د مخنيوي په هکله يادونه شوې ده، دا د هر مسلمان مسؤوليت دی چې د امر بالمعروف او نهي عن المنکر دنده سرته ورسوي، رسول اللهﷺ فرمايي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ».[١]

---

[١] - صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: تاسو نه چې څوك ناروا وګوري، سم دلاسه دې په لاس سره منعه کړي، که چیرې یې وس نه وي، په ژبه دې منعه کړي اوکه چیرې په ژبه یې نشي منعه کولای ، په زړه کې دې ورسره کینه ولري او دا کمزوری ایمان دی.

د ښو چارو په لور بلنه او له ناروا وو څخه منعه ډیره ضروري ده، ځکه په دنیا کې دخلکو ژوند په بېړۍ کې د ناستو خلکو په څیر دی، که چیرې یوکس بېړۍ سورۍ کړي ټول سپاره خلك ورسره ډوبیږي، نو د بدیو مخنیوی د خپل ځان اود ټولنې دساتنې معنا لري.

پوښتنې

۱ – د حدیث راوي په لنډه توګه معرفي کړئ.

۲ - لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ:

الطُّرُقَاتِ:

أَبَيْتُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الأَذَى:

۳ – د نېکیو په لور بلنه او د بدیو مخنیوی څه اهمیت لري؟

کورنۍ دنده

له لوست څخه په استفادې سره په لارکې د کښیناستلو د آدابو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دری ویشتم لوست

کورنۍ

کورنۍ څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنۍ ويل کېږي.

د کورنۍ بنياد ښځه او خاوند بږدی، اولاد ترې پيدا کېږي چې بيا په ټولنه کې د ژوند پړاو پيلوي.

د کورنۍ جوړولو بنسټ

کورنۍ د دوو عمده موخوپه بنياد جوړېږي.

لومړی: واده کول انسانی فطرت ته لبيک ويل دي: د اسلامي شريعت د څرګندو ارزښتونوڅخه يو دادی چې د ځان ګوښه کولو له اصل سره يې مبارزه کړی، انساني فطرت او بشري غريزو ته يې مثبت ځواب ويلی، په حديث شريف کې چې طبرانی او بيهقی روايت کړی رسول الله ﷺ فرمايي:"څوک چې مال ولري، عمر يې د واده عمر ته ورسيږي او واده ونکړي زما له ډلې څخه ندی" په بل حديث کې راغلي، هغه دری تنه چې د رسول الله ﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هيڅ ښکاره شو، نو د ځان سره يې وويل: مونږ رسول الله ﷺ ته نشو رسېدای، ده ته ټول وړاندېني او وروستني ګناهونه ببښل شوي، ددې دری واړو څخه يو د ځان سره هوډ وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دويم وويل: ټول کال به روژه نيسم، دريم وويل: زه به ځان د ښځو څخه ګوښه کوم او هيڅ واده به نه کوم، کله چې رسول الله ﷺ د دوی په تصميم خبر شو ويې فرمايل:"قسم په الله چې زه ستاسې په پرتله د پاک پروردګار نه ډېر ويرېږم، ولی سره ددې لمونځ هم کوم او ويديږم هم، روژه نيسم او کله يې نه نيسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر څوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلې څخه ندی".

د پورتنيو نصوصو څخه څرګندېږي چې واده کول په اسلام کې ځانګړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤوليت چې د دده په غاړه دی پخپلو اوږو واخلي.

دويم: په واده باندې ټولنيزې ښيګڼې تر لاسه کيږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې ښېګڼې لري چې مهمې به يې په لاندې کرښوکې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتيږي چې دا لړۍ په واده دوام مومي، پاک الله جَلَّ جَلالُه دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي:﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله جَلَّ جَلالُه تاسوته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسى درکړل. په بل ځاى کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «اى خلکو! د هغه خداى جَلَّ جَلالُه څخه وويريږئ چې تاسو يې د يو نفس څخه وزيږولې اوله همدې نفس څخه يې د هغه جوړه پيدا کړه، بيا يې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل: په مشروع واده سره پيدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي، چې دا وياړ اولادونو ته د ذهني آرامى، په ځان باوري او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني، چې په پاى کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لاريو څخه داسلامي ټولنې خوندي والى: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کيږي، هر کله چې شهواني غريزه په حلاله لار مړيږي ټول امت -څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمباليږي ، خپل مسؤوليت به داسې ترسره کوي چې څنګه خداى جَلَّ جَلالُه غوښتي وي، د همدې لويو اخلاقي ښېګڼو او ټولنيزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصيه کوي، فرمايي:" اى ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري بايد چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټيټولو(د شهوت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلرى، په دوى لازم دي چې روژه ونيسي، تر څو په ده کې د شهوت لمبه سړه کړي"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- د ناروغیو څخه د ټولنې روغوالی: شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغیو لکه ایډز، سوزاک او نورو لـه شـره ژغـوري، دا ډول نـاروغی د زنـا، فحشا او نـا مشروعوتړاونو زیږنده ده او په نکاح سره ددې مخنیوی کیږي.

هـ - روحي او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبـت، دوسـتي او رحمـت حـس رامنځتـه کیږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې د کار څخه وزګار او کور ته سـتړی سـتومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښېني، ټول هغـه غمونـه چـې د ورځنـي کـار پـه لړ کې ورته پیدا شوي هیریږي. په همدې توګه ښځه او خاوند د یو بل په څنګ کـې د آرام او نیکمرغـه ژونـد څخـه خونـد اخلـي.چـې الله ﷻ ورڅخـه پـه خپـل کـلام کـې پـه ډیرښکلی تعبیر داسې یادونه کوي، فرمـایي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلایلو څخه یو دا دی چې تاسې لپاره یـې ستاسـو لـه جنس څخه جوړه پیدا کړه، تر څو(د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بیا یـې ستاسـې تـرمنځ دوستي او لورېینه پیدا کړه، په یقین سره دې کـې د الله ﷻ د قـدرت او حکمـت دلایـل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره یو له بل سره مرستندویه دي چې یوه نیکمرغه کورنی جـوړه او صالح اولادونه وروزي: د واده تر سـیوري لانـدې ښـځه او خاونـد دواړه د کـورنی پـه جوړولو او مسؤولیت په اوړه کولو کې یو له بل سره مرسته کوي، پدې معناچې لـومړی د دویم کارپوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه یـې وتـلای شـي، لکـه د کور کارونه او د کور دننه اولادونوتـه پاملرنـه او دې تـه ورتـه نـور. سـړی هغـه کارونـه کوي چې توان یې لري او له طبیعت سره یې برابر وي، لکـه د مـالی امکانـاتو برابـرول، د دښمنانو څخه د کورنی حمایت او د ورځني مصیبتونو څخه د دوی ژغـورل. د مرسـتندویه انسانانو تر سیوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤولیته نسل رامنځته کیږي چـې بیـا به ټولې کورنی د محبت، صلحې آرامۍاو سوکالی په فضا کې ژوند تیروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز- پلرنۍ او مورنۍ عاطفه را پارېږي

د واده په اغيز د ښځې او خاوند په منځ، په دوي کې د عاطفې او مسؤوليت روح راټوکيږي، بيا دې ته اړ کيږي چې د خپلو بچو د آرام او استقرار لپاره ډېر زيار وباسي ښې خوبي او ستونزې ګالي، تر څو اولادونه يې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعاليت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنيزو مثبتو آثارو باندې خپل منځ کې خبرې وکړي.

پوښتني

١- کورنۍ څه ته وايي؟

٢- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

٣- د دې اصل د ثبوت لپاره چې واده د فطرت غږ ته لبيک ويل دي، يو حديث ووایاست.

۴- دا څنګه ثابتوی چې په واده سره انسانی نسل ساتل کيږي؟

۵- پدې باندې څه دليل لرې چې په واده سره ټولنه د اخلاقي ناولتيا څخه ژغورل کيږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، پدې هکله د قرآن کريم څخه دليل راوړئ.

٧- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

٨- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحيه پيدا کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نكاح

مخكې مو وويل چې الله تعالى په انسان كې جنسي غريزه ايښې ده تر څو د انساني نسل د پايښت سبب شي دې مقصد لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شريعت د نر او ښځې د يو ځای ژوند كولو روا لاره نكاح گرځولې ده.

د نكاح تعريف

په لغت كې: نكاح يو ځای كولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح كې

۱.نكاح هغه عقد ته ويل كيږي چې سړي او ښځې ته له يو بل څخه جنسي گټه اخيستل روا كوي.

د نكاح حكم

د نكاح حكم د نكاح كوونكي له حالت سره بدليږي:

أ- **سنت مؤكد نكاح:** د اعتدال په حالت كې نكاح سنت مؤكد ده، د اعتدال حالـ دادی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا كې د لويدلو ويره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»[1] «نكاح زما له سنتو څخه ده، او څوك چې زما په سنتو عمل نه كوي له ماڅخه نه دی»

نو كه له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نكاح وكړي، الله تعالى ثواب وركوي.

---

۱ – مسند الصحابة في الكتب الستة.

ب- واجب نکاح: د هغه چا لپاره نکاح کول واجب دي چې د ډېرې اشتها سره د مهر او نفقې وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لويدو ويره ولري.

له واجب څخه مراد لازم والی دی نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شامليږي.

ج- مکروه[1] نکاح: د هغه چا لپاره چې ويره ولري که نکاح وکړم نو د نفقې د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، يعنې د زوجيت مادي او معنوي حقوق به مراعات نه شي کړای، نو د ده لپاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاک لمنی لپاره روا شوې ده نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کيږي او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصيل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او يا د ضروري شيانو لکه د اوسيدو ځای او د واده مصارف تامينول، دا څه باک نه لري لکه په ياد شوي حديث کې چې لارښوونه شوې (يا معشر الشباب....) نو ځوانان دې دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بيا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډېرې ښېګڼې دي چې په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعاليت

زده کوونکي دې د نکاح کولو ګټې او ډولونه په خپل وار سره په ګوته کړي.

---

١ - له مکروه څخه تحريمي مکروه مراد ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

١. نکاح تعریف کړئ.

٢. د نکاح د مشروعیت (رواتوب) حکمتونه بیان کړئ.

٣. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.

٤. آیا د نکاح څنډول پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نکاح د حکمتونو په هکله یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې له واده څخه د مخه به دهلك دکورنۍ لخوا د نجلۍ کورنۍ ته یو څوك د خواستګارۍ لپاره ور استول کیده، همدغه عادت د شریعت له خوا هم د تائید وړ وګرځید چې په عربۍ کې ورته خِطبه ویل کیږي.

د خِطبې تعریف

په لغت کې: خِطبه د خاء په کسرۍ (زیر) د نکاح غوښتنې ته وایي.

په اصطلاح کې: له یوې ټاکلې ښځې سره د واده کولو رغبت ښکاره کولو ته خِطبه ویل کیږي، که د هغه یادونه ښځې ته وکړي او یا دهغې ولي ته.

د خِطبې حکم: خطبه د نکاح لپاره یوه وسیله ده چې فقهاء کرامو رحمهم الله مستحب ګڼلې ده.

په یوې ښځې مرکه کول چې شرعي ایحاب او قبول پکې نه وي د وعدې په معنا ده او رښتینی عقد نه دی، ځکه د نکاح عقد د ایجاب او قبول له لارې تر سره کیږي.

د ښځې غوره کول

د اسلامي شریعت له مخې په دې کې شك نشته چې کامیاب واده د سړي لخوا د ښې ښځې په انتخاب او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پورې اړه لري او د ښې ښځې اختیارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام کې ونیول شي:

۱- دینداري

سړي ته پکار ده چې دینداره او د ښو اخلاقو څښتنه ښځه غوره کړي، ځکه دینداري ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاوند اطاعت وکړي، د هغه د نیکمرغۍ او هوساینې لپاره کار وکړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د میړه پت او عزت وساتي، د خپلې تقوا، ریښتینولۍ او اخلاص څخه یې هر وخت خوښ او ډاډمن وګرځوي، که ښځې د ځان لپاره د سړي د غوره کولو په هکله د دینداري صفت په نظر کې ونیسي نو د روښانه راتلونکي په لور به یې ګام ایښی وي.

په یوه حدیث کې رسول اللهﷺ فرمایي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ»[1]

د حدیث ژباړه: خلک له ښځې سره د څلورو خصلتونو لپاره نکاح کوي:

د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهمیت) لپاره، د هغې د ښایست لپاره او د هغې د دینداري لپاره، نو ته د دین په واله پسې وګرځه، که دې داسې ونکړل لاسونه دې سپیره شه.

۲- پېغله

غوره داده چې پېغله په نکاح شي، ځکه په هغې کې د مینې دوه اړخیزې اړیکې ټینګېږي او د ګډ تفاهم او د بچیانو د تولد لپاره مناسبه وړتیا لري. له حضرت جابرﷺ څخه روایت شوی دی چې رسول اللهﷺ ما ته وفرمایل: (ای جابره! له پېغلې سره دې واده کړی او که له کونډې سره؟ هغه وویل: له کونډې سره. هغهﷺ وفرمایل: ولې دې له پېغلې سره واده نه کاوو چې دواړو به مینه او لوبې سره کولې). خو که د یو چا ظروف دا غوښتنه وکړي چې کونډه یا پخه ښځه باید په نکاح واخلي، لکه چې سړی په عمر پوخ وي، یا د خپلو اولادونو لپاره په کور کې سرپرست لټول وغواړي یا نورې ګټې په نظر کې ونیسي، نو د پخې ښځې سره نکاح کول ورته غوره دي.

۳- مینه ناکې او اولاد راوړونکې: سړي ته پکار ده چې مینه ناکه او اولاد راوړونکې ښځه خوښه کړي، ځکه همداسې ښځه له خپل سړي سره مینه او ښه چلند کوي، له دواړو خواوو څخه دمینې کول د زوجیت د ژوندانه د پایښت، خوشحالی او د ښو اولادونو لپاره ډیر اغیزمن دي، رسول اللهﷺ فرمایي: (تاسو له مینه ناکو او اولاد راوړونکو ښځو سره ودونه وکړئ، زه د قیامت په ورځ ستاسو په ډیر والي فخر کوم)[2]

۴- عزتمنه کورنی: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمنې کورنی څخه ځان ته غوره کړي هغه چې د کورنی غړي یې په نیکو اخلاقو او ښو خویونو پېژندل شوي وي، تر څو ددوی اولادونه ورڅخه دغه ځینې صفتونه او یا ټول خپل کړي، دا طبیعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او میندو ډیر صفتونه اولادونو ته په میراث نقلیږي، په دې خبره ډیر

---

۱ – متفق علیه.

۲ – سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احاديث دلالت كوي، له عائشې رضى الله عنها څخه روايت دى وايي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ فِإنَّ النِّساءَ يَلِدْنَ أشْباه إخْوَانِهِنَّ وأخَوَاتِهِنَّ»[1]. "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځايونه غوره كړئ، ځكه ښځې خپلو ورونړو او خويندو ته ورته زيږوي".

۵- په نسب كې لرې والى: غوره داده چې ښځه له لرې نسب څخه وي، له نژدې خپلوانو څخه نه وي، ځكه په نسب كې لرې ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زيږوي، ويل شوي دي چې: "له ليرې كورنيو څخه ښځې وكړئ څو مو اولادونه كمزوري نه وي".

علمي تحقيقاتو دا منلې چې نږدې خپلوانو سره واده كول په ماشومانو كې د ارثي ناروغيو د څرګندېدو لامل ګرځي.

د خاطب غوره كول

لكه سړي ته چې لازم دي چې نيكه ښځه خوښه كړي، همدا شان د ښځې اولياوو ته هم لازم دي چې د سړي په هكله ښه انتخاب وكړي او خپلې پېغلې تـه مناسب سړى غوره كړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- **ديندارى:** پكار ده چې خطبه كوونكى سړى ديندار، د ښو اخلاقو، او ميراني څښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شميرل كيږي، نو كه سړى پرهيزګاره وي د الله جَلَّ جَلاله ويره يې په ښځه له ظلم كولو څخه راګرځوي، د ښه ژوندانه او د ښځې د حقوقو د تأمين خواته يې راكاږي، رسول اللهﷺ له ديندار او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نكاح كولو امر كوي ولو كه مسكين هم وي، فرمايي: "إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إلا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيضٌ."[2] "كله چې تاسو تـه داسې څوك راغى چې دين او اخلاق يې غوره ګڼئ نو د واده كولو غوښتنه يې ومنئ او كه دا كار ونكړئ، نو په ځمكه كې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي."

په ربښتيا هم كه ديندار سړي ته نجلى په نكاح ورنه كړل شي، د غريبى په وجه خالي لاس ولاړ شي نو ددې ويره ده چې پارونې به يې په زړه كې پريوزي او په فتنو كې به ولويږي، همدا شان كه ښځه بې دينه او بد اخلاقو ته په نكاح وركړل شي، يا د مالدار سړي په انتظار كې پريښودله شي نو ددې ويره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو كړو وړو

---

۱ - سنن ابن ماجه.

۲ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اخته شي او په دې کار سره د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس کې د الله ﷻ امانت دی خيانت کوي او په خپل لاس خپله لور د ټول ژوند لپاره په عذاب او ډېرو خطرونو کې اچوي.

۲- د خاطب او مخطوبې تر مينځ د عمر نژديوالی: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه کار نه دی چې داسې چاته نجلۍ په نکاح ورکړل شي چې په عمر کې يې ډېر توپير وي په داسې ډول چې دهغه عمر دهغې د پلار او نيکه سره برابر وي، ځکه کامياب واده هغه دی چې د مينې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والی يو له هغو اسبابو څخه دی چې د ښځې او خاوند تر مينځ د مينې او محبت اړيکې په ځای کوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډېر عمر لرونکی سره د نجلۍ نکاح جواز نه لري، بلکه عرف او مصلحت ته په کتو سره مناسب داده چې دعمر نژدې والی په نظر کې ونيول شي ترڅو ازدواج نيکبخت او دوامداره شي.

مخطوبې ته کتل

خاطب ته شريعت دا رواکړې ده چې مخکې له نکاح څخه مخطوبه ووينې، په دې کې حکمت دادی چې خاطب د ښځې په هکله چې دده په نکاح کې راتلونکې ده او دده د ژوند شريکه جوړيدونکې ده معلومات ولري.

کله چې څوک وغواړي له کومې ښځې سره واده وکړي تر واده کولو دمخه ورته کتل جواز لري. نبي اکرمﷺ فرمايي: «ابصرها فإنه احرى أن يؤدم بينكما»[1]

″ ويې ګوره دا ستاسې تر مينځ د مينې پيدا کيدو غوره لاره ده″.

د يو چا په مرکه کې د بل چا له لورې مرکه

کله چې کومه نجلۍ يو چا وغوښته او د پلار يا کورنۍ له لورې ورته کوم ځواب ونه ويل شو بل چا ته دا نده روا چې پدې نجلۍ باندې جرګه وکړي، ځکه نبي اکرم ﷺ ورڅخه منع کړې ده. خو که چيرې د نجلۍ د کورنۍ له لورې ځواب شوي وو، بيا بل چا ته روا ده چې مرکه پرې وکړي.

١- سبل سلاسه ٤٣٧/٤ النظر الي المخطوبة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخطوبې ښځې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شک نه شته چې یوه ښځه یو چا غوښتې وي او د ځواب په انتظار وي، بل څوک مداخله کوي او ځان ته يې نکاح کول وغواړي دا د لومړي خاطب لپاره زيان دی کله داسې هم پيښيږي چې همدا کار د کينې، دښمنيو او شخړو باعث شي، په داسې حال کې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنيوی کوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنيو سبب ګرځي.

فعاليت

١. د غوښتلو رواجونه بيان او له شريعت سره يې پرتله کړئ.
٢. ښوونکی دې زده کوونکي په دريو ډلو ووېشي چې د نکاح د خطبې په تعريف، مقدماتو، د مخطوبې او خاطب په ښيګڼو خبرې وکړي.

پوښتنې

١. د خِطبې تعريف څه دی؟
٢. د خِطبې حکم بيان کړئ.
٣. د ښځې په غوره کولو کې کومې خبرې په پام کې نيول پکار دي؟
٤. د خاطب په غوره کولو کې کوم صفات لرل پکار دي؟
٥. آيا د خاطب او مخطوبې تر مينځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟
٦. آيا مخطوبې ته کتل روا دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه ايښودل شوي دي چې د هغو په پام کې نيول اړين دي، پدې لوست کې يې موږ بيانوو.

د نکاح ارکان

دنکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

١. ايجاب
٢. او قبول.

ايجاب: ايجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدينو[1] څخه د يوه له خوا وويله شي که هغه د زوج او يا دهغه د وکيل يا ولی لخوا، يا د زوجې يا د هغې د وکيل يا ولي لخوا وويله شي.

قبول: قبول، هغه دويم لفظ او خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عاقدينو، له دويم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووايي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دويم لوری ووايي ما په نکاح کړه، يا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شيانو تمليک وربانديې راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کيږي. لکه دنکاح، تزويج، هبې، صدقې، او عطيې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نيت يې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظو څرنګوالی

١- نکاح به په داسې الفاظو تړې چې په تيره زمانه دلالت کوي، لکه يو سړی د نجلی پلار ته ووايي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووايي: مادرکړې وه.

٢- که چيرې يو لفظ ماضی او بل مضارع وي بيا هم نکاح صحيح ده، لکه د نجلی پلار سړي ته ووايي: ما لور درکړه سړی ورته په ځواب کې ووايي: ما په شرعی نکاح قبوله

---

١ - عاقدين : (دتړون داړه اړخونه).

کړي وه، يا داسې: هلك د نجلۍ پلار ته ووايي: ماته دې لور په نکاح راکړه، د نجلۍ پلار ورته په ځواب کې ووايي، ما درکړې ده.

مسائل

- په ليک سره هم نکاح تړل کيږي پدې شرط چې غائب وي، همداراز د استازي په استولو هم صحيح ده.
- د گونگي نکاح په ليک او اشارې سره تړل کيږي.
- له عربۍ څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې په نکاح دلالت کوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانيو ته اعتبار ورکول کيږي او کله چې د عربي له ويلو عاجز وي نو هغه ورڅخه ساقطيږي لکه د گونگي په ليک او اشاره چې نکاح تړل کيږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بيانيږي:

۱. ايجاب او قبول به په يوه مجلس کې ترسره کيږي يعنې د عقد په مجلس کې به وي.

۲. ايجاب او قبول به په لوړ غږ سره کوي چې يو بل يې واوري، تر څو رضايت ښکاره شي.

۳. د ايجاب او قبول الفاظ به دائمي وي او په مؤقت وخت پورې به تړلي نه وي، لکه مياشت، کال او داسې نور، ترڅو د مُتعې نکاح ورڅخه ووزي، د متعې نکاح په څلورو مذاهبو حرامه او باطله ده.

٤. عقد کوونکي به دواړه د عقل خاوندان وي، نو د ليوني او غير مميز ماشوم نکاح صحيح نده.

۵. عقد کوونکې به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرايطو څخه دي.

٦. شاهدان: شاهدي د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کيږي. نکاح د دوه نارينه شاهدانو او يا د يو نارينه او دوه ښځينه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کيږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د ليونی په شاهدي د نکاح تړل صحيح نه دي.
- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدي باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- آزادي، نو د غلام په شاهدي باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نکاح باندې د ذميانو شاهدي صحيح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدينو خبره اوريدلې وي، يعنې د خوب وړو شاهدي صحيح نه ده.

۶- د ښځې رضايت: په نکاح کې د ښځې رضايت او خوښه شرط ده کـه هغـه پيغلـه وي او که کونډه، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نکاح کولو مجبوره کړي.

۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو که يو څوك چې دوه لورګانې ولري يـو چاتـه ووايـې چې ما يوه لور په نکاح درکړه، دا صحي نه ده ځکه معلومه نه شـوه چـې کومـه يـې مـراد ده.

پوښتنې

۱. نکاح څو رکنه لري؟ بيان يې کړئ.
۲. نکاح په کومو الفاظو تړل کيږي؟ څرنګوالى يې بيان کړئ.
۳. آيا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نکاح تړل جواز لري؟
٤. په ليك سره د نکاح تړل څه حکم لري؟
٥. د نکاح شرطونه څو او کوم دي؟
٦. د شاهدانو شرطونه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولایت

د ولایت تعریف

ولایت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ویل کیږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او میراث وړونکي شخص ته ویل کیږي چې په یوه کارکې د تصرف کولو واک او اختیار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چا له اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک لرلو ته ولایت وایي. او دې متصرف شخص ته ولي وایي.

د ولایت ډولونه

ولایت په درې ډوله دی:۱- د نفس ولایت.۲- د مال ولایت.۳- د نفس او مال ولایت.

زموږ دبحث موضوع د نفس ولایت دی.

دنفس ولایت په دوه ډوله دی

۱- د اِجبار ولایت: په بل چا د خبرې د قبلولو واک لرل.

د اجبار د ولایت سببونه درې دي: ۱- وړوکوالی.۲ - لیونتوب. ۳- معتوه(د عقل کم والی).

۲- د اختیار ولایت: د ښځې په نکاح ورکولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختیار

د امام ابوحنیفه او امام ابو یوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح ورکولای شي، همداشان کولای شي د خپلې نکاح اختیار وکیل ته ورکړي او یا که چا په نکاح ورکړې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختیار ولي ته ورکړي، څو دنیکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوغوښتنه کوي مراعات وشي او که یې له کف او سیال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه نو ولي بیا اعتراض کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حدیث کې راغلي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «الأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا»[1] "کومه ښځه چې مېړې یې مړ شوې وي او یا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډېره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پېغلې ښځه به د هغې دنکاح اجازه اخیستله کیږي او د هغې اجازه دهغې سکوت او چوپتیا ده"

پیغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبورېدای

بالغه نجلی اوبالغ هلك نکاح کولو ته نشي مجبوریدای، یعنې د هغې له رضایت څخه پرته د ولي په نکاح ورکول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي له پېغلې ښځه د هغې د نکاح کولو څخه د مخه د هغې خوښه واخلي او ورته ووایي چې فلانی سړی له تا سره نکاح کول غواړي، نو که یې چوپتیا غوره کړه دا یې خوښه بلل کیږي او که د هغې خوښه وانخلي نو د سنت خلاف کار یې وکړ او نکاح به بیا هم ددې تر اجازې پورې موقوفه وي، خو د کونډې ښځې او د ځوان هلك سکوت دهغوی موافقه نه شمیرل کیږي بلکه هغوی به خپله خوښې او ناخوښې په خبره څرګندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهلیت به لري چې هغه بلوغ، عقل او حریت دی نو د ماشوم، لیوني او معتوه (کم عقله) لپاره ولایت نه شته.

۲. ولي او د مولی علیه دِین به سره یو وي نو د غیر مسلم لپاره په مسلمان ولایت نشته. الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَلَن يَجْعَلَ اللّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً﴾ [النساء: ۱۴۱] «الله د کافرانو له پاره پر مسلمانانو د بر لاس کیدو هیڅ کومه لاره نه ده جوړه کړې.»

د اولیاوو ترتیب

۱- زوی، د زوی زوی، همداسې ښکته.

۲- پلار، نیکه، همداسې پورته.

۳- سکه ورور، دهغه زامن، همداسې ښکته.

---

۱ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- سکه تره، د هغه زامن.
۵- د پلار تره، دهغه زامن، بیا د نیکه تره بیا دهغه زامن، همداسې.
له دې وروسته بیا سببي عصبې ته ولایت او واك دی، که دا هم نه وي بیا امام او چارواکی ولي جوړیږي.

فعالیت

زده کوونکی دې په دریو ډلو وویشل شي او په نکاح کې د ولي د اختیار، د پیغلې له خوښې پرته په اجبار سره د نکاح د حکم او د اولیاوو د ترتیب په هکله خبرې اترې وکړي.

پوښتنې

۱. ولایت څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ؟
۲. ولي څوك دی؟
۳. د ولایت ډولونه کوم دي؟
٤. د نفس د ولایت ډولونه بیان کړئ.
۵. په نکاح کې د ولي اختیار بیان کړئ.
٦. آیا پیغله د هغې د خوښې پر خلاف نکاح ته مجبوره کیدای شي؟
۷. د ولي شرطونه کوم دي؟
۸. د اولیاوو ترتیب بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

کفاءت

د کفاءت تعریف

کفاءت په لغت کې مساوات او برابری ته وایي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سړي او ښځې برابروالی په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کفاءت بلل کیږي.

۲ – د چا کفاءت معتبر دی

په نکاح کې د سړو د لوري کفاءت معتبر دی او د ښځو له لوري اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند باید د ښځې سیال وي او ترینه ټیټ نه وي.

۳ – د کفاءت د غوښتنې حق

د کفاءت حق د ښځې او د هغې د اولیاوو حق دی نو ښځه په خپلو ولیانو حق لري چې سیال ته یې ورکړي او ولیان هم حق لري څو د دوی خور یا لور سیال سړی په نکاح واخلي یعنی د دیني التزام، ټولنیز حالت او دود له پلوه باید دواړه سره برابر وي او که غیر سیال یې ورکړ نو دوی دنکاح دفسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کفاءت د شرط ګرځولو دلیل

د کفاءت د شرط کیدلو او مراعات کولو دلیل عرف د میړه او ښځې تر مینځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شریفه ښځه نه غواړي چې له خسیس سړي سره خپل ژوند تیر کړي، عادت ثابته کړې چې که چیرې خاوند د خپلې ماندینې سیال نه وي د هغوی ژوند دوامدراه نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لورې کې کفاءت مراعات شي، نه د ښځې په لورې کې او که دا مراعات ونه شي نو د نکاح عقد به د اولیاوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي تر څو له ځان څخه د شرم زیان لیرې کړي.

د کفاءت اوصاف

کفاءت یا د ښځی او میړه ترمنځ برابر والي په پام کې نیول، درونــد د نظام او قانون په توګه د اسلامي شریعت یوه ځانګړتیا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړیکو د پیاوړتیا لپاره د دین، کلتور، ټولنیز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او میړه نږدیوالی ډیر مهم او ارزښتمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفاءت احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنی قاضي ته به یې د جلا کیدو دعوی وړاندې کړي او قاضي به ددوی تر مینځ بیلتون راولي.

۲. او که یې له غیر سیال سړی سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازمیږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې خپل حق دی خو اولیاء یواځې د کفاءت دنه شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه ګڼل کیږي.

۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی وو، پداسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.

۴- کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل و نیسي او بیایې دا وکیل غیر سیال سړي ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولي کفاءت معتبر ګرځول شوی دی؟ زده کوونکې دې د کفاءت په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

پوښتنې

۱. کفاءت تعریف کړئ.

۲. د چا کفاءت معتبر ګڼل کیږي؟

۳. دکفاءت د غوښتنې حق د چا دی؟

٤. په نکاح کې دکفاءت د شرط ګرځولو دلیل بیان کړئ.

۵. دکفاءت اوصاف بیان کړئ.

٦. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړی وي، آیا ولي یې د فسخې حق لري؟

۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

کورنۍ دنده

شریعت په کفاءت کې کوم اوصاف غوره ګڼلي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې ښځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرّماتو تعریف

په لغت کې: محرّمات د محرّم جمعه ده او محرّم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ویل کیږي.

په اصطلاح کې: هغه ښځینه او نارینه ته ویل کیږي چې د قرابت او خپلوی په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

۱ – ابدي محرمات.

۲ – موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدي محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړي نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړی: نسبي محرمات

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوی له امله په سړي حرامیږي او هغه اووه دي:

أ- مورگانې او تر هغوی پورته(دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وایي.

ب- لورگانې او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همداسې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار اولاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نیکه زامن او لوڼه، لکه الف: تریندی او ترونه. ب: توري ګانې او ماما ګان

ه- وریرې او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ﴾ [النساء: ۲۳] پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې مېندې، لوڼې، خويندې، ترينديې، توړی ګانې، وربرې، خورزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والي او زوم والي له امله په سړي حراميږي او دا محرمات په څلور ډوله دی:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد ترلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نیاګانې په سړي باندې د تل لپاره حراميږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالي فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] {او(پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د ښځو میندې}.

ب- د ښځې لوڼې (پرکټي): د پرکټيو، د دوی لوڼې او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يواځې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته رواده چې ددې ښځې لورګانې او لمسيانې په نکاح کړي.الله تعالی فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ [النساء: ۲۳] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوڼې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوڼې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي "

ج- د زامنو ښځې يا نګيندی: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هيڅ صورت نکاح نشي کولای ؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له پښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور، او د لور لور همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته ورباندې حرامیږي او په نکاح یې نه شي اخیستلای، همدا شان همدغه ښځه د زانـي سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعالیت:
زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي، نسبي او د مـصاهرت د حرمـت پـه ډولونـو دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

۱. محرمات تعریف کړئ.
۲. د محرماتو ډولونه په ګوته کړئ.
۳. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصیل یې بیان کړئ.
٤. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
۵. د مصاهرت حرمت څه ته وایي؟ ډولونه یې بیان کړئ.
٦. آیا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ثابتیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

رضاعي محرمات

په مخکيني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دريو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی يې نسبي او دويم يې د مصاهرت وو، بيان کړل، اوس غواړو چې دريم ډول يې چې رضاعي محرمات دي، بيان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تي خوړونکي باندې حراميږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کېږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب هم وربانديې حراميږي.

څکه شيدې خوړونکی داسې شي لکه د شيدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې يې په نسبي اولاد حراميږي هم هغه په شيدې خوړونکي هم حراميږي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾[النساء: ۲۳] ″ او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه مېندې چې تاسې ته يې شيدې درکړې وي، او ستاسې دتې شريکې خويندې ″

په يوه حديث شريف کې رسول الله ﷺ فرمايي: «يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ».

څه چې په نسب حراميږي هغه په رضاع(تي خوړلو) حراميږي″.

د شيدې ورکوونکې او خوړونکي تر مينځ دحرمت دحکم توپير

د شيدې ورکوونکې خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نيا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توړی، ترور، رضاعي وريرې او خورزې، دا ټول په شيدې خوړونکي حرامې دي.

دا حرمت شيدې خوړونکي او دده اولادونو ته ورشامل دی خو دده قريبانو او خپلوانو ته بيا دا حرمت نه شامليږي. نو د شيدې خوړونکي رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور يا خور په نکاح کړي او همداشان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او يا خور په نکاح کړي، څکه خپلوي يواځې له ده سره ده. د بېلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حيثيت په رضاعي کورنۍ کښې داسې دي لکه چې خپل نسي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ د نسپي کورنۍ په څير دي خو احمد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ له خوا رضاعي کورنۍ ته يواځې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کيږي نور پاتي کورنۍ يې اجانب دي.

يو فارسي شعرددې خبرې ښه وضاحت په لنډ ډول داسې کوي:

(از جانب شيرده همه خويش شوند – و از جانب شير خواره زوجان وفروع).

" د شيدې ورکونکې خواته ټول خپلوان شي او د شيدو خوړونکې خواته يواځې زوجان(د رضاعي زوی ښځه يا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسيان همداسې ښکته حراميږي "

هغه شيدې چې حرمت وروباندې ثابتيږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتيږي چې ماشوم شيدې د تي رودلو په زمانه کې وخوري او د تي رودلو موده تر ديرشو (۳۰) مياشتو ده او د ماشوم عمر چې له ديرشو مياشتو زيات شو په شيدو رودلو يې حرمت نه ثابتيږي.

لږ او ډيرې شودې

د حرمت په ثابتيدلو کې د لږ شيدو او د ډيرو شيدو فرق نشته، نو که ماشوم لږ شيدې وخوري او يا ډيرې حرمت وروباندې ثابتيږي.

فعاليت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:

(از جانب شيرده همه خويش شوند – و از جانب شير خواره زوجان و فروع)

پوښتنې

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟

۲. د شيدې ورکوونکې او خوړونکې تر مينځ د حرمت د حکم توپير په دقت بيان کړئ.

۳. هغه شودې چې حرمت وروباندې ثابتيږي، کومې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د يو ټاکلي سبب له امله ورسره نکاح کول ناروا دي او کله چې سبب له منځه ولاړ شي بيا ورسره واده کول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(۱)ـ له ښځې سره د هغې د خور په نکاح کې يو ځای کول حرام دي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ۲۳] او دا هم پر تاسي حرامه ده چې په يوه نکاح کې دوه خويندې يو ځای کړئ "

(۲)ـ له ښځې سره توړۍ، يا ترور، همدا شان بله داسې ښځه يوځای کول چې يوه ورته نر فرض کړای شي له دويمې سره يې نکاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا»[۱] " په نکاح کې د ښځې او د هغې د توړۍ او د ښځې او د هغې د ترور يو ځای کول نه کيږي ".

(۳)ـ **پنځمه ښځه کول:** سړي ته په اسلام کې دا جواز نه لري چې په يو وخت کې له څلورو ښځو څخه زياتې په نکاح کړي، نو که يو څوک پنځمه ښځه په نکاح کول وغواړي تر څو چې يوه طلاقه نه کړي او د هغې عدت تير نه شي تر هغو د پنځمې د نکاح عقد صحت نه پيدا کوي.

له ابن عمر رضی الله عنها څخه روايت دی چې غيلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې يې درلودې چې هغوی هم مسلمانې شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: څلور وساته او نورې ټولې جلا کړه (طلاقې کړه).[۲]

له يوې څخه زياتې ښځې

الله تعالی ﷻ له يوې څخه زياتې ښځې رواکړې دي، الله تعالیﷻ فرمايي:

---

۱ - صحيح مسلم
۲ - سنن ترمذی.

﴿وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾ [النساء: ٣] که تاسي وېرېږئ چې له يتيمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړای، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دريو دريو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ، يا له هغو (وينزو) نه کار واخلئ چې تاسې يې مالکان ياست په دې توګه له بې عدالتۍ نه په ښه شان ژغورل کېدای شئ).

سره له دې چې په عام ډول له يوې ښځې سره واده دی او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په يوه واده اکتفا کوي، د متعددو ودونو فيصدي دومره زياته نه ده، خو د فردي او ټولنيزو اړتياوو لپاره له يوې څخه زياتې ښځې که په نکاح اخلي نو دووو خبرو رعايت بايد په پام کې ولري:

لومړی: سړی به دا وړتيا لري چې د خپلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ٣] خو که له تاسي سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ ".

که چيرې له کومې يوې سره د زړه مينه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختيار کې نه ده، رسول کريم ﷺ له عائشې بي بي سره مينه لرله او دعاء به يې کوله: ای الله ته ما په هغه څه مه نيسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول الله ﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او دهغو ترمنځ عدالت نه کوي او يوې خواته يې ميلان وي، نو د قيامت په ورځ به يې يو اړخ فلج او له کاره لويدلی وي.[١]

دويم: سړی به د نفقې د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقې د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(٤)ـ د بل چا ښځه او له طلاقه او يا مرګه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

---

١ – مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او یا د مېړه لـه مـرګ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چیرې د خاوند لـه طلاقه وروسـته او یـا د خاوند له مرګه وروسته عدت يې تير شو، بیا بل چا ته روا ده چې نکاح ور سره وکړي.

الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دريو حيضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پيدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هيڅکله نه ښايي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ايمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دين باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَنكِحُواْ الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ﴾[البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ ترڅو يې چې ايمان نه وي راوړی، يوه مسلمانه وينځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتابياتو سره نکاح

هغه پاک لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ايمان لري لکه يهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [المائدة: ۵] «او پاک لمنې ښځې هم ستاسې له پاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی وو، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادې شهوت رانی لاس پورې کړئ یا په پټه په غلا ياراني وکړئ.»

سره له دې چې له کتابياتو سره نکاح جواز لري خو له تنزيهي کراهيت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحريمي کراهيت ته رسيږي که همدا کتابي ښځه په داسې قوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري اړه ولري چې له مسلمانانو سره يې جګړه روانه وي، يا له هغې سره واده کول ددې باعث وګرځي چې په کفري وطن کې استوګن شي او اولادونه يې د کافرانو په خويونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نکاح له کافر سره

د مسلمانې ښځې نکاح کول له کافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي که هغه يهودي، نصراني، ملحد، او يا بل کافر وي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ۱۰] {بيا کله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوی مومنې دي نو هغوی بيرته کافرانوته مه ليږئ، نه هغوی د کافرانو له پاره روا دي او نه کافران دهغو له پاره روادي}.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکي په درېو ډلو وويشي او له يوې څخه د زياتو، د کتابياتو، او کافرو ښځو د نکاح په اړوند دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

۱. موقت محرمات کوم دي؟
۲. له يوې ښځې څخه د زياتو ښځو په نکاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
۳. په عدت کې د ښځې نکاح څه حکم لري؟
۴. ايا له هغو ښځو سره چې په اسماني دين باور نه لري نکاح جواز لري؟
۵. له کتابياتو سره د نکاح کولو حکم څه دی؟
۶. ايا له کافر سره د مسلمانې ښځې نکاح جواز لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

مُتعه

اسلامي شريعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډيره پاملرنه کړې ده، له همدې امله يې صحيحه نکاح چې ارکان او شرطونه يې پوره وي روا ګرځولې او لـه مؤقتي نکـاح څخـه چې له زنا سره ورته والی لري منعه کړې ده.

موقته يا دمُتْعې نکاح

مُتعه په لغت کې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخيستل شوی او متاع هر هغه شي تـه ويل کيږي چې د هغې نه ګټه اخيستله کيږي.

په اصطلاح کې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده کولو ته وايي او د نکاح مقاصـد پـه کې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربيه ده، بلکې د يوې معلومې مودې لپـاره د ګټې اخيستلو او شهوت پوره کولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی لـه ښـځې سـره د يـوې ورځې، يا يوې اونۍ، يا يوې مياشتې او يا يوه کـال او يا دې تـه ورتـه وخـت لپـاره نکـاح وتړي.

د متعې نکاح حکم

د متعې نکاح باطله او حرامه ده، ځکه په يوه حديث کې حضرت علي کـرم الله وجهـه فرمايي: (نبي کريم ﷺ د مُتعې له نکـاح څخـه منعـه کړيـده[1]) او منعـه کـول د حرمـت او بطلان مقتضي ده.

د متعې نکاح د اسلام په اول کې د محدود وخت لپاره روا شوې وه، وروسـته بيا باطلـه او د تل لپاره حرامه وګرځيده، ځکه دا له زنا سره ورته والی لري چې بې لـه شـهوت پـوره کولو بل مقصد ورڅخه نه اخيستل کيږي، نه د کـورنۍ ثبـات او ټينګښت، نـه د اولادونـو راوړل او نـه دهغـوی سـاتنه، او دا يـواځې د دوامـدارې نکـاح پـه صـورت کـې پـه لاس راتلای شي.

د موقتې نکاح او متعې توپير

د موقتې نکاح او متعې تر مينځ توپير يواځې پـه الفـاظو کـې دی، کـه يـې د متعې لفـظ اسـتعمال کړ متعه ده او که يې د معين وخت لپاره د تزويج يا نکاح لفظ وکاراوه موقته ده.

---

[1] (رواه البخاري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شِغار (بدل) نکاح

د شغار تعریف

په لغت کې: شغار د شَاغَرَ مصدر دی او خالي والي ته وايي، د شغار نکاح هم لـه عـوض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرعا: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور یا خور بل چا ته په دې شـرط پـه نکـاح ورکړي چې هغه خپله لور یا خور ده ته د هغې په بدل کې پـه نکـاح ورکـړي بې لـه دې چې مهر یاد کړي، یعنې چې یوه نجلۍ د بلې مهر وګرځوي.

ددې نکاح حکم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح تړل له کراهیت سره صحت لري او مهـر مثل وربانديې لازمیږي.

په حدیث شریف کې چې له شغار څخه منعه شوې، له هغې منعې څخه مطلب تحریمي کراهیت دی، ځکه چې مهر پکې نـه دی ایـښودل شـوی او پـه کراهیـت بانـدې فساد نـه مرتب کیږي.

فعالیت:
زده کوونکې دې د خپلو سیمو په هکله معلومات وړاندې کـړي چـې هلتـه د شـغار نکـاح رواج ده که نه، او که وي کیفیت یې څه دی؟

پوښتنې

۱. د متعې نکاح تعریف کړئ.
۲. د متعې نکاح حکم څه دی؟
۳. د مخطوبې د نه غوښتلو حکمت څه دی؟
٤. د شغار نکاح تعریف او حکم یې بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د مُتعې نکاح د حرمت په هکله د استاد او علماوو په مرسته یوه مدلـلـــه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهر

کله چې يوه ښځه د چا په نکاح کې راځي نو د نکاح د عقد له کېدلو سره سم په مېړه مهر لازميږي چې خپلې ښځې ته به يې ورکوي.

دمهر تعريف

مهر هغه مال ته ويل کيږي چې ښځې ته د هغه ورکړه د نکاح دعقد په اساس په سړي واجب ګرځي.

د مهر مشروعيت

مهر په قرآن کريم او سنتو سره ثابت دی.

۱- قرآن کريم: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ٤] «ښځو ته د هغو مهرونه په خوښۍ ورکړئ»

۲- حديث: نبي اکرمﷺ يو سړي ته چې د نکاح اراده يې درلوده وفرمايل: «الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ»[1] "که د ګوتې يو غمی وي هم ويې لټوه". معنا داچې د مهر ورکړه حتمي کار دی.

په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت

له مهر څخه مقصد د نکاح د عقد د اهميت او غوره والي، د ښځې شخصيت ته د عزت او احترام او د نارينه لخوا هغې ته د واده کولو له امله د حسن نيت او صداقت ښکاره کول دي، د نکاح د مصلحتونو او مقاصدو دلاس ته راوړلو لپاره د ښې زمينې برابرول دي، دا مادي تړاو ددوی تر مينځ معنوي تړاو ټينګوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذکر شويو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تصرف چې پکې وغواړي کولای يې شي، د هغې ولي ته شرعا جواز نه لري چې هغه ددې له

---

۱ - صحيح البخاري

خوښې پرته ورڅخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې يې پلرونه ، اولياء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او دهغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ ميړونو ته په خطاب کې فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾[النساء: ٤] «او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ، البته که هغوی يې په خپله خوښه يو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلا ل او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دي.

په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له يادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبيږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ۲۹.۷۵ ګرامه سپين زر کيږي) ده او ډيره يې حد نلري، په څومره چې سره راضي شول همغومره خپلې ښځې ته ورکولای شي.

يو شرعي درهم ۲،۹۷۵ ګرامه سره مساوي دي چې ۱۰ درهم په ۲،۹۷۵ ضرب کړای شي ۲۹،۷۵ ګرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قيمت پر اساس معلوميږي.

څه شی مهر واقع کيدی شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل يې د سړي په واک کې وي د ښځې مهر کيدی شي، که هغه سره زر، سپين زر، بانك نوټونه او دې ته ورته نور شيان وي، ښځې ته يې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازميږي؟

کله چې مهر کيښودل شي نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازميږي:

۱. يو چې سړی له خپلې ښځې سره يوځای شي.

۲. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

۱- مهر مسمی.

۲- مهر مثل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وايي چې په عقد او يا له عقد څخه وروسته د ښځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.
۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوې خور يا تورې اخيستی وي، يعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصروسيالو څومره مهر اخيستی يا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کيږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبيږي.
۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.
۲- کله چې داسې شی مهر ټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وی لکه شراب.
۳- کله چې ښځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وويل د مهر زياته اندازه حد نه لري، په څومره د جانبينو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا يو مادي رمز دی چې د ښځې د عزت لپاره ورکول کيږي، همدا شان د ښځو تر مينځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپيرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کيښودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې اساني کول د برکت سبب بللی دی فرمايي: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ»[1] "ښه مهر هغه دی چې کم او اسانه وي". او فرمايي: «أعظم النساء بركة أيسرهن مؤنة»[2] "هغه ښځې ډيرې برکتې وي چې د واده لګښت يې کم وي.
عام مصلحت هم د مهر د کم والی غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوجينو او هم ټولنې ته ډيرې ښيګڼې دي. ډيرې داسې ښځې شته چې د مهر د زيات والي په سبب په کورونو کې ناستې دي او ډير داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د ښځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې باعث ګرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

---

۱ - سنن بيهقی.
۲ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې باید واده اسان شي او ټول هغه موانع لکه د مهر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته ازدواج لاره برابره شي.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکې په دریو ډلو وویشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مشروعیت، حکمت، مهر دښځې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونو او د وجوب په حالاتو سره ځان پوه کړي.

پوښتنې

۱. مهرڅه ته وايي؟
۲. د مهر د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
٤. ایا مهر د ښځې خپل حق دی.؟
٥. د مهر حکم څه دی؟
٦. د مهر اندازه باید څومره وي؟
۷. څه شی مهر واقع کیدای شي؟
۸. د مهر ډولونه کوم دي؟
۹. مهر مثل کله واجبیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

وليمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شريعت نکاح رواکړې ده نو د هغې د اعلانولو لپاره يې وليمه سنت کړې، پدې لوست کې به وليمه غږيږو.

د وليمې تعريف

په لغت کې: وليمه له ولمه څخه اخيستل شوې چې د يوه شي يو ځای کيدلو او بشپړيدلو ته وايي.

په شريعت کې: هغو خوړو ته وايي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د وليمې حکمت

د وليمې د مشروعيت حکمت دادی چې له يوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راګډ او د الله ﷻ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي تر څو د روا نکاح او ناروا او پټو يارانو تر منځ بيلتون راشي.

د وليمې حکم

وليمه سنت مؤکد ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله يې واده وکړ وفرمايل: «أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ»[1] "د واده ډوډۍ ورکړه ولو که يو پسه وي هم".

د وليمې دعوت قبلول

د وليمې دعوت قبلول سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې شرکت پکې وکړي، په خپل ګډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورنه شي ګنهګاريږي، په يوه حديث کې ر سول الله ﷺ فرمايي: «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»[2]

" څوک چې بلنه ونه مني نو د الله او دهغه د رسول نا فرماني يې وکړه.

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ»[3] "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي نو پکار ده چې هغه بلنه دې ومني او ګډون دې پکې وکړي".

---

١ - صحيح البخارى.

٢ - صحيح مسلم.

٣ - صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ولیمه چې منکرات پکې وي

که د ولیمې په مجلس کې منکرات او ناروا کارونه (لکه ناروا سازونه، ګډا او نڅاوې ترسره کیدل) وي بیا د دعوت قبلول پکار نه دي، ځکه د دعوت قبلول او په کې ګډون کول پداسې حال کې سنت دي چې په هغې کې منکرات نه وي.

که چیرې له منکراتو او ناروا کارونو څخه خبر نه وي او ګډون پکې وکړ، نو که یې د هغو مخه نیولای شوای مخه دې ونیسي او ګډون دې وکړي او که یې مخه نشوای نیولای بیادې په دسترخوان ورسره نه کیني.

دواده او ولیمې په وخت کې باید دا لاندې ځینې آداب رعایت شي:

١. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځکه مال د الله تعالی نعمت دی باید په مناسب ځای کې ولګول شي، د تفاخر، ریا او لویې ښکاره کولو لپاره د مال لګول د ګناه لامل جوړیږي.

٢. په واده کې د نامحرمو نارینه او ښځینه وو تر مینځ اختلاط او ګډ وډ کیدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت کې لازمه ده، که نه کیدای شي ډول ډول فسادونه رامینځ ته شي.

٣. واده د خوښۍ ځای دی، خو دا خوښي باید په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

٤. ولیمې ته که مالداره خلک غوښتل کیږي، باک نه لري، خو فقیران هم باید له خوراک څخه بې برخې نه شي. په یوه حدیث کې چې له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی رسول اللهﷺ فرمایي

«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»[١] "په خوړو کې بد خواړه د هغې ولیمې دي چې بډای او مالداره خلک ورته غوښتل کیږی او فقیران پریښودل کیږي".

٥. په مسجد کې د نکاح تړل سنت دي په دې هکله رسول الله ﷺ فرمایي: «أَعْلِنُوا هَـذَا النِّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسَاجِدِ»[٢]

تاسو دغه نکاح په ښکاره ډول او په مساجدو کې تر سره کړئ.

---

١ – صحیح البخاري

٢ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليت

زده کوونکې دې په خپل مينځ کې وڅېړي چې ددوی په سيمو کې دوديزه وليمه څومره له شريعت سره برابره ده.

پوښتنې

١. وليمه تعريف کړئ.
٢. د نکاح د وليمې حکمت بيان کړئ.
٣. د وليمې حکم څه دی؟
٤. آيا د وليمې دعوت قبلول پکار دي او که وي ولې؟
٥. آيا هغې وليمې ته چې منکرات پکې وي ورتگ پکار دی؟
٦. د ولېمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کونکی دې د ودونو هغه دودونه چې د شريعت سره مخالف دي، ددې سره د مبارزې په هکله يوه مقاله وليکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند حقوق

د واده په ترسره کېدلو اسلامي شريعت د ښځې او د هغې د خاوند تر مينځ ځينې حقوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نيول لازمي دي، چې په دې لوست کې وړاندې کيږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکول: کله چې د نکاح عقد تر سره شو په خاوند باندې مهر لازميږي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ۴] "او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي نو په خاوند دا حق لري چې د هغې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسيدو ځای ته وايي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطلاق: ٦] "هغو ته (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چيرته چې تاسې اوسيږئ، هر راز ځای چې تاسې ته ميسر وي او دهغو د تنګولو لپاره هغوی مه ځوروئ". نو چې له طلاقه وروسته په عدت کې ورباندې نفقه لازمه ده، د نکاح په حالت کې په طريقه اولی ورباندې لازمه ده ځکه ښځه د خاوند د اړتياوو لپاره خپل ژوند ځانګړی کړی دی، نو نفقه يې هم ورباندې لازميږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷] «شتمن دې له خپلې شتمنۍ سره سمه نفقه ورکړي، او چاته چې روزي کمه ورکړه شوې وي هغه دې له هماغه مال څخه لګښت وکړي چې الله ﷻ هغه ته ورکړی دی، الله ﷻ چې چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زياتو هغه نه مکلفوي، ليرې نده چې الله له تنګلاسی نه وروسته پراخي هم ورپه برخه کړي».

او د نفقې اندازه د کفايت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پیدا کولو مکلفه نه ده، بلکې دهغې نفقه په بل چا ده، که لور وي پلار یې په نفقه مکلف دی، که خور وي ورور یې په نفقه مکلف دی چې وس یې ولري، که مور وي نو اولادونه یې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند یې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، خو په لاندې شرطونو مقید:

أ- که واده شوې ښځه وي د میړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پردیو نارینه وو سره به یې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځیتوب له طبیعت سره برابر وي، لکه خیاطي، تعلیم، ډاکتري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده څو ښځې په شاقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سړیو له سخت طبیعت سره مناسب وي، تر څو یې له هغو سره مشابهت را نه شي.

او هغه مال چې ښځه یې پیدا کوي هغه د هغې مال دی، یواځې همدا یې د تصرف حق لري، میړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته یې ورڅخه واخلي.

۳- احسان او په نیکی سره ژوند کول: ښځه له سړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترګو دده کورته راغلې ده، نو په سړي واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوک او ښه معامله وکړي، ترڅو په محبت او نیکمرغی سره ګډ ژوند تیر کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾[النساء: ١٩]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښېږي نو کیدای شي چې ستاسې به یو شی نه خوښیږي، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

په یوه حدیث شریف کې رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ»[1] "د کامل ایمان څښتن هغه دی چې اخلاق یې ښه وي او ښه ستاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

---

١ - متفق علیه

د حسن معاشرت ځینې موارد په لاندې ډول دي:

• سړی دې دښځې په خطا ګانو باندې صبر کوي، په حدیث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «لاَ يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ»[1] "مؤمن سړی دې له خپلې مؤمنې ښځې څخه بد نه وړي، کینه دې نه ورسره کوي، که یې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به یې ورڅخه خوښ شي".

• د ښځې په نفقې کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په ورانـدې کولو دې کله کله نازوي، په حدیث کې راځي چې سوغات د زړه کینه له منځه وړي.

• له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خوش کلامي کوي، د احادیثو له مخې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو ازواجو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.

• خپلې ښځې ته دديني امورو وربښودل ترڅو ښځې له ضروري مسائلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توګه پر مخ بوځي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحريم: ٦]

"ای مومنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ لـه هغه اور نـه وژغورئ چې د هغه د سون مواد به انسانان او تیږې وي".

• د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عائشې رضی الله عنها څخه روایت راغلی چې نبي کریم ﷺ به دکور په کار کې ورسره مرسته کوله.[2]

• د شریعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که یې له یوې څخه زیاتې ښځې درلودې.

که سړې موجه عذر ونه لري نو ترڅلور میاشتي زیات دې له خپلې ښځې څخه نـه جلا کیږي، حضرت عمر رضی الله عنه یوه شپه په مدینه منوره کې د حالاتو دڅارنې لپاره ګشت کاو، چې دیوې ښځې غږ یې واورید د کومې چې میړه جهاد ته تللی و، ښځې یې د میړه د فراق لـه کبله شعرونه ویل او شکایت یې کاوو.

نو حضرت عمر رضی الله عنه له خپلې لور بي بي حفصې رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې یوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وویل: څلور میاشتې، نو حضرت عمر رضی الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو میاشتو څخه زیات دې له کوره نه لیرې کیږي او که تر څلورو میاشتو زیاته موده مضره نه وای نو الله تعالی بـه پـه ایلاء کې د ښځې او خاوند تر مینځ جلا والی روا نه ګرځاوه.

---

١ - صحیح مسلم.

٢ - صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امام مالك رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو مياشتو کې بايد سړی کور والاته راشي. دا راتګ هلته لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج، او يا د رزق پيدا کول نو بيايې راتګ لازمي نه دی.

فعاليت

زده کوونکې دې دا واضح کړي چې ددوی په سيمو کې د ښځو خاوندان له خپلو ښځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

پوښتنې

۱. لاندې حقوق چې ښځه يې په خاوند لري په تفصيل بيان کړئ:
أ- ښځې ته مهر ورکول.
ب- ښځې ته نفقه برابرول.
ت- له ښځې سره احسان او نيکي کول.
۲- نفقه برابرول د سړي مکلفيت دی، خو که ښځه کار کول وغواړي کولای يې شي که څنګه؟
۳- که ښځه څه وګتې خاوند يې له نفقې خلاصيدای شي؟
۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شامليږي؟

کورنۍ دنده

د ښځې د حقوقو په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خاوند حقوق په ښځه باندې

خاوند په ښځه باندې دا لاندې حقونه لري

۱ – **د خاوند تابعداري:** اسلام په ښځه باندې دمیړه اطاعت په هغو چارو کې چې شریعت رواکړي او ګناه په کې نه وي واجب ګرځولي دی. ځکه کورنی د انساني ټولنې یوه برخه ده او د وګړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه مکتب، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت یو مشر او سرپرست ته اړتیا لري، نو سړی چې له یو پلوه له جسمي او ذهني پیاوړتیا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډګر کې تل په تمرین او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنی مشر ټاکل شوی. همدا راز سړی د کورنی تمویل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه باید ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء: ۳٤] «نارینه پر ښځو واکمن، اداره چیان دي، له دې امله چې اللهﷻ د هغو ځینو (نارینه وو) ته پر ځینو نورو (ښځو) لوړتیا وربښلې ده، او له دې کبله چې نارینه خپل مالونه لګوي».

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ»[۱]

"کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د میاشتې فرض روژه ونیسي، خپل دشرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وویل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه".

په یوه بل حدیث کې حضرت عائشې رضی الله عنها له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زیات حق کوم خلک لري؟ دوی ﷺ وفرمایل: دهغې میړه، بیایې پوښتنه وکړه: کوم خلک په نارینه ډیر حقدار دي، ویې فرمایل: دهغه مور.[۲]

---

۱ – مسند أحمد .

۲ – السنن الكبرى للنسائي – (۸ / ۲۵٤)– فتح الباري – ابن حجر – (۱۰ / ٤۰۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په کورکې پاتې کیدل او بې ضرورته د خاوند له اجازې پرته له کور څخه نه وتل:

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور څخه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه دکور کار او د اولادونو تربیې ته فارغه او په فتنو کې له لویدلو څخه محفوظه وي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غوندې سینګار کړې بې ستره مه ګرځئ".

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِنَّ الْمَرْأَةَ عَوْرَةٌ، فَإِذَا خَرَجَتِ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ، وَأَقْرَبُ مَا تَكُونُ مِنْ وَجْهِ رَبِّهَا وَهِيَ فِي قَعْرِ بَيْتِهَا»[۱]

"ښځه ټوله عورت ده (پردیو نارینه وو ته ځان ورښکاره کول ښه نه دي)، نو چې کله له کور څخه بهر وځي شیطان یې استقبال کوي (فاسقان ورته ګوري او د ضرر هڅه یې کوي)، او تر نور هر څه زیات د الله رضا په دې کې ده چې د خپل کور په انګړ کې واوسي".

د سرپرستۍ دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کیږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کیږي، له تصمیم نیولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي او د مشورې د عملي کولو اداره به د سړي په لاس کې وي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او بچو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کریم ﷺ فرمایي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤوله ده)[۲]

او الله تعالی ﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمایي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء: ۳٤] "نو کومې ښځې چې صالحې دي هغوی د فرمان منونې خوی لري او د نارینه وو په غیاب کې د الله تر ساتنې او څارنې لاندې د هغو د حقوقو ساتنه کوي".

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي:«المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرّته، وإذا أمرها أطاعته، وإذا غاب عنها حفظته»[۳] "نیکه ښځه هغه ده چې کله (یې خاوند) ورته وګوري خوښ یې کړي چې امر ورته وکړي ویې مني او چې ورڅخه پناه شي نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

---

۱ - مسند البزار.

۲ - صحیح مسلم.

۳ - سنن أبی داود.

په ښځه د دیانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار پخپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نیسي، ځکه په کور کې ددې له خاوند او اولادونو سره د خادمې یوځای اوسیدل کله کله د مصیبتونو سبب ګرځي، رسول کریمﷺ د خپلې لور فاطمې بي بي او دهغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه ترمنځ دکار تقسیم داسې وکړ چې فاطمې رضی الله عنها ته یې وفرمایل: ته به د کور دننه کار او حضرت علي کرم الله وجهه به دکور د باندې کارونه کوي.[1]

٤- د سړي لپاره زینت کول: د میره په ښځه دا حق دی چې د ده لپاره زینت وکړي، په ښایسته او ښه بڼه چې دده د خوښې سبب شي ورته ښکاره شي، تر څو د سړي ورسره مینه پیدا، د نورو ښځو له کتلو څخه مستغني او په فتنو او حرامو کې له لویدلو څخه ساتلی وي، رسول کریم ﷺ فرمایي: «الدُّنيا مَتَاع، وخَيْرُ مَتَاعِهَا المرْأةُ الصَّالحَة، إنْ نَظَرَ إلَيْهَا سَرَّتْهُ، وإنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْه، وإنْ غَابَ عَنْها حَفِظَتْه في نَفْسهَا وَمَالِهِ»[2]. ″دنیا متاع(ناچیزه شی) ده چې ګټه ورڅخه اخیستل کیږي او د دنیا ښه متاع او ښه شی صالحه او نیکه ښځه ده چې سړی ورته وګوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي نو اطاعت یې کوي او چې کله ورڅخه چیرته ولاړ شي نو د خپل ځان او دده دمال حفاظت کوي″.

په یوه بل حدیث کې جابر رضی الله عنه وایي موږ په یوه غزا کې له رسول الله ﷺ سره ملګري وو چې کله بیرته راوګرځیدو غوښتل مو چې کورونو ته ولاړ شو، نو رسول اللهﷺ وفرمایل: لږ صبر وکړئ موږ به ماسختن کورونو ته ځو ترڅو ښځې دسرونو ویښتان سم او ځانونه برابر کړي. کنایه له دې وه چې د خپلو سړیو لپاره د زینت کولو وخت ورته پیدا شي.

د ښځې او خاوند ګډ حقوق

١- دواړه به له یو بل سره په نیکۍ کې ژوند کوي، یعنې ښه او خوښ ژوند به تیروي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ١٩] **ژباړه:** له هغو سره په ښه چلند ژوند تیر کړئ.

---

١ – مشكاة المصابيح.
٢ – سنن ابن ماجه.

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ٢٢٨] ″د ښځو له پاره هم په معروفه توګه هماغسې حقوق دي لکه څنګه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي″.

٢- چې څه شرعي مانع لکه حيض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له يو بل څخه مشروع خوند او ګټه اخيستل.

٣- د کور د ننه کارونه کول، د ماشومانو پالل، او د يو بل مرسته کول او يو بل ته په نيکۍ او تقوی نصيحت کول، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢] ژباړه: کوم کارونه چې د نيکۍ او خدای پالنې دي په هغو کې له ټولو سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د ګناه او تيري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

٤- د وراثت حق: زوجينو ته شرعا د وراثت حق ثابت دی، کله چې يو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه ميراث وړي.

فعاليت

زده کوونکي دې په دريو ډلو وويشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

١. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري کول په کار ده، او دليل يې څه دی؟
٢. په حديث کې د نيکې ښځې صفت څه ښودل شوی دی؟
٣. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

پوښتنې

١. هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
٢. ايا ښځه د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
٣. آيا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه دکور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه وکړي؟
٤. ايا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه لپاره زينت وکړي؟
٥. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خاوند د حقوقو په هکله يوه مقاله له دلايلو سره وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجاب

اسلام د فطرت دين دی او په خپلو احکامو او لارښوونو کې يې د انسان جسمي او روحي سلامتيا ته پاملرنه کړې، لباس او پرده يو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شريعت ورته پام اړولی. اسلامي شريعت نارينه او ښځينه مسلمانانو ته په ټولو حالتونو کې، په ځانګړي ډول بهر ته د وتلو او عامو ځايونو ته د ورتګ په وخت کې په پردې کولو او د حياء په ساتلو امر کړی.

لکه څنګه چې نارينه نشي کولای د عورت د پټولو پرته يا هم د حياء او عفت څخه مخالف لباس کې په عامو ځايونو کې څرګند شي، ښځې هم مکلفې دي چې له کور څخه د وتلو، په عامو ځايونو کې د څرګنديدو او د نامحرمو افرادو سره د مخامخ کيدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعت کړي.

دحجاب تعريف

حجاب په لغت کې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شريعت کې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ کړي، د خپل نظر حفاظت وکړي، له نارينه وو سره له بې ځايه اختلاط او له پرديو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حکم

قران کريم او نبوي سنت د حجاب په هکله ځانګړي لارښوونې لري: الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ۳۱]

" او ای پيغمبره! مؤمنو ښځو ته هم ووايه چې خپل نظرونه ښکته ساتي او د خپلو شرمځايونو ساتنه کوي او خپل ښايست او سينګار دې نه ښکاره کوي، مګر هغه چې ښکاره وي (مخ، او دلاسونو او پښو پنجې)، او پر خپلو سينو دې خپل پړوني واچوي او خپل سينګار دې نه ښکاره کوي هيچاته، مګر خپلو ميړونو ته، پلرونو ته، دميړونو پلرونو ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زامنو ته، دميرونو زامنو (بنزيانو) ته، ورونيو ته، وريرونو ته، خوريونو ته، خپلو اصيلو ښځو ته، خپلو مرييانو ته، خپل هغه لاس لاندې نارينه وو ته چې شهوت والا نه وي اوهغو ماشومانو ته چې لاتر اوسه پورې د ښځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي، او هغوی دې خپلې پښې دومره په زوره نه وهي چې دهغوی پټ کړی سينګار خلکو ته ځرګند شي او ای مؤمنانو! تاسې ټول په ګډه سره الله ته توبه وباسئ، ښايي چې بری درپه برخه شي"

بل ځای فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{ای پيغمبره ! خپلو ميرمنو او لونړو او د مومنانو ښځوته ووايه چې پرخپل ځان باندې د خپلوټکريو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دی، ترڅو چې هغوی وپېژندلی شي او ونه ځورول شي. او الله تعالی غفور او رحيم دی}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ, فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنْ الْمُؤْمِنَاتِ , مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ , مِنْ الْغَلَسِ»[1]

"د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو ښځو هم ګډون کاو، په داسې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وې، بيا به بيرته کورونو ته ستنيدلې، د جامې ديټ والي او د سهار د اول وخت د تيارې له امله به چا نه پيژندلې چې نارينه دي که ښځينه".

په يوه بل حديث شريف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضی الله عنها ته چې باريکې جامې يې اغوستې وې وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»[2].

" ای اسماء! ښځه چې حيض ته ورسيږي (بالغه شي)هغې ته پکار نه دي چې دبدن کومه برخه دې ښکاره شي، له دې او له دې څخه پرته، مخ او دواړو لاسونو ته يې اشاره وکړه".

---

١ - صحيح البخاری.

٢ - سنن الكبری للبيهقی.

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاګه څرګندیږي چې حجاب ته پاملرنه د هرې مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړیو واجب ده چې پردیو ښځو ته له ضرورت پرته ونه ګوري او د تهمت له ځایونو څخه لیرې وګرځي.

د حجاب د مشروعیت حکمت

د محمدي شریعت د اخلاقو له مکارمو څخه یو هم حیاء ده، رسول الله ﷺ هغه د ایمان جز او یوه برخه بللې ده او هغه حیاء چې شرعا او عرفا یې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه باید دداسې اخلاقو خاونده وي چې هغه یې له فتنو او د شک له ځایونو څخه لیرې وساتي، په دې خبره کې کوم شک نه شته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او ګاڼه ده چې د بې حیا خلکو له تیرې او نورو فتنو څخه یې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصؤنیت دی نه محرومیت.

د حجاب مراعاتول یوازې په میړه او ښځه پورې د جنسي اړیکو او دهغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسیاتي سلامتي سره ډیره مرسته کوي، د میړه او ښځې تر منځ د بشپړ صمیمیت د پیدا کیدلو سبب کیږي او یو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړیدو باعث جوړیږي.

د حجاب رعایت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره همیشه د سړي مرغوبه او د مینې د غوښتلو مورد ده.

په ښځه کې همدا فطري زړه راښکون او کشش ددې سبب کیږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطری حقیقت په نظر کې نیولو سره، اسلام د واقعي او فطري دین په حیث ښځې پدې مکلفی کړې دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې یو درناوی او عزت دی نه تبعیض او محدودیت د ښځو.

دحجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځایونو د ساتنې امر

الله تعالي ﷻ ښځوته دخپلو شرم ځایونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسیله ګرځي، ځکه دعورت لوڅول ددې سبب کیږي چې سړي ورته وګوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فحشاء ته لار پیدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: "سترګې هم زنا کوي او دهغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: "او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي".

په تير شويو ايتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترګې ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې مامورې دي.

د سترګو ښکته ساتل

نر او ښځې ته لومړنی امر د سترګو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد له زنا د مقدماتو څخه د سترګو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې دښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لورې ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دادی چې که نظر تصادفي وي هغه ګناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «خوک چې د ښځو محاسنو او ښايست ته ګوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترګو کې سرپ واچوي»[1]

نو اسلامي شريعت دجمال او ښايست ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وګرځوي او د هغې له ښايست څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او ناروا وو کې ونه لويږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترګو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه و او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام ګرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای يې شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترګو رنجو، نکريځو، زيوراتو لکه د لاس د ګوتو زينت دی او ددې

---

١ – سنن ابی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زينت ښكارول هغو كسانو ته جواز لري چې له هغو سره يې نكاح د ابد لپاره حرامه وي، او يا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسائلو سره مينه نه لري.[1]

له نومړو سړو پرته هيڅوك ددې حق نه لري چې د ښځې زينت ته وګوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تګ په وخت كې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زيوراتو غږ څرګند شي او د خلكو د پاملرنې سبب شي لكه چې مو وويل د زينت ښكاره كول په يوه محدود او كوچني چوكاټ كې دی، او هغه دادی چې له ارادې پرته ښكاره شي.

ښځه خپل زينت خپلو هم جنسو ښځو ته ښكاره كولای شي، خو كه ښځه نا پيژندل شوې وي او يا د بد شهرت خاونده او يا شك منه وي هغو ته هم د ذكر شوي زينت ښكاره كول پكار نه دي، چې د روايتونو له مخې د فتنې سبب كيږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول كه هغه په لمانځه كې وي او كه له لمانځه څخه بهر وي له ديني فرايضو څخه دی، حتی كه هيڅوك هم نه وي بايد چې عورت يې پټ وي، په يوه حديث كې يوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وكړه چې يا رسول الله كه موږ يواځې يو څه به كوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلك ورڅخه حيا وكړي.[2]

د عورت پټولو مسائل

۱. د ښځو او سړيو يو بل ته بې ضرورته بيا بيا كتل جواز نه لري، بلكې يواځې لومړی كتل روا دي. خو كه ضرورت و لكه د ګواهي په وخت كې، يا د مرض ځای ته د ډاكتر كتل روا دي.

۲. نا محرمو سړيو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

۳. محرمو سړيو ته يې له نامه تر ځنګنو، خيټه او شا عورت دی. يعنې مخ، سر او ويښتانو ته يې كتل جواز لري. د مخ، سر، سينې (ګريوان) لينګو، مټو او ويښتانو ته د نارينه

---

۱ – تفسير ابن كثير.

۲ – سنن الترمذی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

محارمو کتل ځکه جواز لري چې دغه ځایونه د ګناهو د زړولو ځایونه دي، خو د سینې ښخه د لاکت د زړولو ځای مراد دی.[۱]

٤. سرې د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلای شي او هم يې مسه کول ورته جواز لري.

٥. یوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلای شي او له نامه تر زنګنونو(خیټه او شا هم پکې شامل دي) عورت دی چې کتل ورته جواز نه لري. خو ډاکتره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلای شي.

٦. د سړیو عورت د ښځو او نارینه وو په حق کې له نامه څخه تر ځنګنونو پورې دی.

٧. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټیټ ځایونه یې ورڅخه ځرګند شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کیږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کیږي.

باید په پام کې ولرو چې د اسلام مبارک دین د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتیا او خوندیتوب لپاره ایښي او موخه یې له هر ډول اخلاقي او ټولنیزو مفاسدو مخنیوې د یوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حیاء او ټولنیزو ادابو مراعتول هیڅکله په انسانانو کې د محدودیت او بندیز لګولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه یوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نیسي بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامی او ډاډ لامل کیږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

پوښتني

١. حجاب تعریف کړئ.
٢. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟
٣. د حجاب د مشروعیت حکمت څه دی؟
٤. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟
٥. ښځه کوم زینت ښکاره کولای شي؟

---

[۱] ـ الاختیار لتعلیل المختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبیعت له مخې کله کله د ښځې او خاوند تر مینځ ستونزې او غلط فهمي پیدا کیږي، اسلام د هغو د حل لارې مونږ ته ښودلې دي.

د نیکمرغه مسلمانې کورنۍ اصلي انځور

د اسلام دین له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځو کې ښه چلند وکړي او دې ته یې هڅوي چې یو په بل ښې لورینې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند یې متقابل احترام او خلوص ته هڅولي دي. یو بل ته د زیان نه رسولو حکم کوي سړي ته له ټولو نژدې شخص دهغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نژدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نیکمرغۍ کې ژوند تیر کړي، یو بل ته نه یوازې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د یو بل لپاره سربښندنه او تیریدنه وکړي، نو ځکه د اسلام شریعت ښځې او خاوند دواړو ته ځانګړې لارښوونه کړې، مېړه ته امر دی(وعاشروهن بالمعروف) په ښه توګه ژوند ورسره وکړئ. په حدیث کې راغلي: د الله ﷻ په نزد په تاسو کې ډیر ښه هغه څوک دی چې خپلې کورنۍ ته ډیر ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنۍ ته غوره یم.([1])

له عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هیڅ هم ګذار ندی کړی او نه یې څوک وهلي.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حدیث شریف کې راغلي که له الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کیدلای نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو مامورې شوې وای.([2])

دا ټول د ښیرازه ګډ ژوند لپاره دي، ځکه چې نیکمرغي په مینه، محبت، زړه سوي او اطاعت کې ده، په مقاومت او سختي کې بدمرغي پرته ده او د کورنۍ د ړنګیدو سبب جوړیږي.

خو څرنګه چې د طبیعي او محیطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځینو کورنیو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنیو په اړیکو کې ستونزې راولاړیږي، نو اسلامي

---

١ - شرح صحیح البخاری.
٢ - سنن أبي داود.

شریعت ددې غیر مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې راویستلي چې په لاندې توګه بیانیږي:

د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې

که چیرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پیدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرماني او سرغړونې کوي نو شریعت د هغو د حل لاره ښکاره ښو دلې ده چې په نصیحت، ځای جلا کولو پیلیږي او بیا په طلا ق پای ته رسیږي. الله تعالیﷻ فرمایي:

﴿وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ [النساء: ۳۴] ″ او تاسې چې د کومو ښځو له سر غړونې څخه اندېښمن یاست: هغوی پوه کړئ، د خوب خایونه ورڅخه جلا کړئ او ویې وهئ، (آسانه وهل داسې سخت وهل نه چې په بدن اثر پریږدي یا یې څه مات شي)، نو که هغوی ستاسې فرمان برداري شي، نو هغو ته د لاس غځونې له پاره بیځایه پلمې مه جوړوئ، یقینا الله تعالی ډیر لوړ او لوی ذات دی″.

د حل ددغو لارو د روا کیدلو یواځینی مقصد د کورنی دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره یو وقایوي عمل دی، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کینې څخه ډک کړي.

د میړه او ښځې د کورنی مینځګړتوب

که له ذکر شویو لارو د ښځې او میړه تر مینځ ستونزې حل او محبت پیدا شو، خو ښه او که نه نو بیا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵] ″او که تاسې د میړه او مېرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندېښمن یاست؛ نو یو منځګړی د میړه له خپلوانو څخه او یو د مېرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ، که هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مینځ د توافق لاره برابره کړي″.

او په دې کې شک نه شته چې ددغو دواړو اړخونو له مینځګړو څخه خیرخواه او د ښه نیت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوری په خپل ورسپارل شوي کار کې بریالیتوب ته رسولای شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو لیرې کول او دزوجیت دژوندانه بیرته راګرځول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حل وروستی لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم نا امیدي راغله نو بیا د ستونزو د لیرې کولو لپاره طلاق یوازینۍ لاره پاتې کیږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰] {خو که میړه ارتینه یو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر یو بل ته له محتاجی نه بې نیازه کړي. د الله د لورينې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې ایت کې میړه او ښځې دواړو ته، وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجیت) څخه چې الله تعالیﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسلیت او ډاډگیرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النَّسَاء فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلاَ تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَّتَعْتَدُواْ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] « او کله چې تاسې ښځو ته طلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو یا یې په ښه توگه وساتئ یا یې په ښه شان رخصت کړئ محض د ربړولو له پاره یې مه ایساروئ چې دا به تیری زیاتی وي او څوک چې دا کار وکړي هغه به په حقیقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې دسړي له خوا وي

که چیرې ښځه ووینې چې میړه یې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخه اړوي او ستونزې ورته پیدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پوه کړي او د هغو د لیرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نو که چیرې دا ستونزه په دې حل کیده چې د سړي د خوښی لپاره ښځه له خپلو ځینو حقوقو څخه ورتیره شي، دا ښه کار دی چې د تاو تریخوالي د ډیریدو مخه وربانديې ونیسي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء : ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل میړه له ناوړه چلن یا مخ اړونې څخه په وېره کې وي نو هیڅ باک نشته که میړه او مېرمن (د څه حقوقو پر کمولو زیاتولو) په خپلو مینځو کې روغه جوړه وکړي. روغه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که میړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، یا بې دینه وي، ناوړه او ناروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او دخلعې غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِلاَّ أَن يَخَافَا أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾

[البقره : ۲۲۹]

" او تاسو (مېړونو) ته روانه دي چې له هغه څه څخه چې دوی تـه مـو ورکـړي (مهـر) ورڅخه واخلئ، مگر که دواړه د الله پرحدودو په دريدو کې انديښمن وي په داسې حـا ل کې که ښځه د ځان د خلاصونې لپاره (مېړه ته) څه ورکړي نـو پـه دوی دواړو څـه گنـاه نشته".

د طلاق اختيار خاوند سره دی

الله تعالیﷻ د طلاق اختيار يواځې د نارينه په لاس کې ورکـړی او پـه دې کـې ډېر حکمتونـه دي چې ځينو ته يې په لاندې ډول اشاره کيږي:

۱. سړي تر ښځې په خپلو عواطفو او احساساتو زيات کنټرول او واکمني لري، نو کـه د طـلاق اختيـار ښځې ته ورکړ شي، نو ډېرې به په يوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.

۲. سـړي د واده پـه مهـا ل مهرونـه اداء کـوي، نـور مـصارف هـم دوی کـوي او ښـځې پـه واده کـې مصارف نه لري، بلکې مهرونه لاس ته راوړي، نو سـړي د نکـاح پـه قطع کولـو کـې سـنجول شـوی قدم پورته کوي او په اسانه طلاق نه ورکوي.

۳. د اسلام شريعت د طلاق د کميدلو پلوی دی او له همدې کبله يـې پـه حلالـو چـارو کـې تـر ټولـو ناوړه کار شميرلی، خو د نا چارۍ په صورت کې يې يواځې سـړيو تـه دهغـه دکـارولو حـق ورکـړی، که ښځو ته يې هم دا حق ورکړی وای نو بيا به طلاق ورکولو پديـده ډيـره پيـښيده او کـورنۍ بـه د ړنگيدو له تهديد سره زياته لاس او گريوان وه.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکي په دريو ډلو وويشي چې لاندې موضـوعات يـو لـه بلـه مناقـشه کړي:

۱. د ښځې او خاوند تر مينځ د ستونزو د حل لارې کومې دي؟

۲. که ستونزې د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟

۳. د طلاق اختيار خاوند ته ولې ورکړ شوی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱. د نیکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.

۲. د ښځې او خاوند تر منځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟

۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستنۍ لاره کومه ده؟

٤. که ستونزې د سړي له خوا وي نو حل څه دی؟

٥. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلاق

د الله ﷻ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شریعت د مېړه او ښځې تر مینځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعریف

طلاق په لغت کې: د قید لیرې کولو ته وایي:

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قید لرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ویل کیږي.

د طلاق د مشروعیت حکمت

طلاق له هغو حلالو شیانو څخه دی چې الله تعالی ﷻ ته خوښ نه دی، لیکن دا دهغې مریضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې یې کارولې وي او یواځې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبیب او ډاکتر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي پریکیدو ته اړ کیږي تر څو نور بدن ته سرایت ونه کړي.

کله چې د مېړه او ښځې حالت دې حد ته ورسیږي چې کرکه او کینه د مینې او محبت ځای ونیسي، د ژوند پر مخ بیول ورته ګران او ناشونی شي نو بیا غوره داده چې په خوشحالۍ سره بیل شي او د خپلې خوښې نوی ژوند پیل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجینو یو ځای اوسیدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې مرض د کورنۍ نورو غړو ته سرایت وکړي، طبیعتونه یې فاسد او له کینو څخه ډکیږي، انساني پاک احساسات یې تغیر پیدا کوي، د ماشوم ژوند بیا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډک وي په جلا والي کې ډیر ښه او یا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدینو سره به څنګه ماشوم صالحه تربیه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم دمینې، شفقت او مهربانۍ عاطفې ته څواب وویل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډیره اړتیا لري. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړیږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه یې کرکه وي بې له دې چې ځان ته به بله ملګرې پیدا کوي او د شهوت غریزه به ورباندې سړوي، ښځه به بیا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کورنۍ ناروغۍ د ټولنې نورو وګړو ته سرایت کوي او ټولنه به په فساد اخته کیږي. نو ددې قاعدې له مخې چې: له دوو زیانونو څخه کم او خفیف زیان غوره کیږي، اسلام طلاق رواکړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغیب ورکوي

اسلام د ستونزو با وجود هم میړه او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې له صبراو زغم څخه کار واخلي، سړی یې هڅولی چې د ښځو په طبائعو دې صبر وکړي او دزوجیت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښیږي نو کیدای شي چې تاسې به یو شی نه خوښوئ، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغیب کړې چې له میړه سره په ژوند کولو کې د صبر او تحمل څخه کار واخلي، په اساني دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورنی جوړښت ته زیان ورسیږي، په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» "کومه ښځه چې بې موجبه له میړه څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بوی حرام دی".

د طلاق حکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتیا لپاره روا شوی دی، چې له امله یې د ښځې او میړه تر مینځ جلا والی راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکی به زوج وي، یعني په صحي نکاح به دښځې خاوند وي.

۲. طلاق ورکوونکی به بالغ وي، نو د هلک طلاق نه واقع کیږي.

۳. طلاق ورکوونکی به عاقل وي، نو د لیوني طلاق نه صحیح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. طلاق به په داسې الفاظو ورکوي چې صراحتا یا کنایتا ورباندې دلالت وکړي

٥. د کنایي الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نیت لري.

فعالیت

زده کوونکي دې ووايي چې ددوی په علاقو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورایه د طلاق معنا ورکوي؟

پوښتنې

١. طلاق تعریف کړئ.

٢. د طلاق د مشروعیت حکمت بیان کړئ.

٣. اسلام میړه صبر او زغم ته رابولي دلیل یې بیان کړئ.

٤. د طلاق حکم څه دی؟

٥. د طلاق شرطونه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو بـه دسنت مطابق دا غوره بلله چې ښځې ته له يوه څخه زيات طلاق ورنه کړي (په يـو ځـل بايـد درې طلاقه ورنکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه اوعدت به يې تيريدو.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو ويشل شوی چې په لاندې توګه بيانيږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنايه.

۱. **صريح:** هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلوميږي، پـه عـرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې ښـځې تـه ووايـې: تـه طلاقـه، يـا تـه پـه مـا حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره بې له نيت کولـو طـلاق واقـع کيـږي، نـو که ښځې ته ووايې چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طـلاق نـه و، دده دغې دعوې ته اعتبار نه ورکول کيږي.

۲- **کنايه:** په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هـم د بـل شـي معنا ولري خو خلک يې د صريح طلاق په معنا نه پيژني، لکه چې ووايـې: لـه خپلـې پـلار ګنی سره دې يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

دکنايي طلاق حکم: د کنايي لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کيږي چې نيـت يـې د طلاق وي او که يې نيت دطلاق نه وي طلاق نه واقع کيږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډولـه دی: سـني او بدعي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.**سني طلاق:** سني هغه طلاق دی چې دسنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريبنتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وی، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تير شي او ورڅخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعه کړي او په يوه طهر کې يو، په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، داهم سني طلاق دی.

۲. **بدعي طلاق:** هغه طلاق دی چې د سنت طريقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې ښځې ته په يو ځل دوه يا دري طلاقه، يا د حيض او يا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي يا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې يې جماع کړې وي، دا طلاق واقع کيږي خو ورکوونکی يې ګنهګار دی.

دريم– د رجعيت او بينونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. **رجعي طلاق:** هغه دی چې زوج له طلاق وروسته ددې واک او اختيار ولري چې خپله ښځه راوګرځوي بې له دې چې نوي عقد ته اړتيا پيدا شي، د هغې خوښه وي او يا يې نه وي. دا د اول او دويم طلاق له ورکولو وروسته خو پدې شرط چې د عدت وخت يې لا پاتې وي او که يې دعدت وخت تير شو بيا نو رجعي طلاق په بائن بدليږي او دښځې خاوند له نوي عقد پرته د هغې د راګرځيدو واک نه لري.

۲. **بائن طلاق:**: هغه طلاق ته وايي چې په کنايي الفاظولويدلی وي، لکه چې ورته ووايي ته نوره جلا کړای شوې يې، کورته دې ولاړه شه، يا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نيت ولري، په دې صورت کې يو باين طلاق واقع کيږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړې ښځه بيرته په نکاح کړي.[1]

---

۱ – العناية شرح الهداية – (۵ / ۲۷۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. مغلظ طلاق: هغه طلاق ته وايي چې په درى طلاقه سره خپله ښځه طلاقه کړي، په دې صورت کې زوج نه شي کولاى چې طلاقه کړې ښځه څان ته راوګرځوي، مګر هلته يې په نکاح کولاى شي چې دا ښځه له بل چا سره په صحيحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره يو ځاى شي، بيايې يا طلاقه کړي او يا ورڅخه مړ شي او عدت يې هم تير شي نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوې نکاح ورسره وکړي.

فعاليت

زده کوونکې دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

پوښتنې

۱. طلاق د لفظ له مخې په څو ډوله دى؟ بيان يې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له مخې په څو ډوله دى؟ شرحه يې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعيت او بينونت له مخې په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفريق ډولونه [1]

له طلاق څخه علاوه د ښځې او خاوند تر مينځ د خلع، لعان، ايلاء، او ظهار په ذريعه هم بيلتون را مينځ ته کيږي، غواړو په دې لوست کې په همدې موضوعاتو خبرې وکړو.

۱. خلع

کله کله د ښځې او خاوند تر منځ ژوند تريخ او ستونزمن شي، ښځه کولای شي د څه مال په عوض کې خپل خاوند په خلع کولو قانع او ځان ورڅخه جلا کړي.

د خلع تعريف

خلع په لغت کې: لرې کولو ته وايي.

د فقهاوو په اصطلاح کې: له ښځې څخه د هغې د مال په عوض کې د خلع په لفظ سره د نکاح د واک ختمولو ته ويل کيږي[1]

د خلع مشروعيت

کله کله د طبيعي، اخلاقي، ديني او صحي سببونوله امله د ښځې او خاوند ترمنځ ژوند ستونزمن شي چې په نتيجه کې ښځه، نور نه غواړي د خپل خاوند سره ژوند وکړي. د همدې اړتيا له مخې اسلامي شريعت خلع روا کړې، څو د مال په عوض کې وکړای شي ځان له دې حرج او تکليف څخه خلاص کړي تر څو د الله د حدودو څخه د تيري او د خاوند د اطاعت په مخالفت کې ونه لويږي.

دخلع د مشروعيت دليل

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقرة: ۲۲۹]

" نو که تاسې ته دا ويره وي چې هغوی دواړه به د الله پر حدودو ټينګ پاتې نشي، نو د هغو دواړو په منځ کې ددې خبرې باک نشته چې ښځه خپل ميره ته يو څه بدل ورکړي (او ځان ورڅخه بيل کړي.) "

نبوي حديث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د حضرت ثابت بن قيس الانصاري رضي الله عنه ميرمن (**جميلة** بنت أبي بن سلول) رسول الله ﷺ ته راغله ويې ويل: ای د الله رسوله ! زه د ثابت بن قيس په دين او اخلاقو نيوکه نه لرم، خو نه

---

۱ - العناية شرح الهداية - (٥ / ٤٦٥).

غواړم چې د تریخ ژوند له امله په ناروا کار اود کفر په اسبابو کې ولویږم، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: (ته غواړې چې خپل باغ بیرته ورکړې) هغې وویل: هو، نو ده ته یې باغ بیرته ورکړ او رسول الله ﷺ ثابت رضی الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو یې پرېښوده.[1]

د خلع حکم

د خلع په تر سره کېدلو بائن طلاق واقع کېږي او په ښځه د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپیر

طلاق د سړي له لورې ورکول کیږي او خلع د ښځې له خوا د یو څه مال په ورکولو غوښتل کیږي. کله چې د دداړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کیږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

بې سببه د خلع د غوښتنې کراهیت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په یوه حدیث کې له رسول الله ﷺ څخه روایت شوی چې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ»[2] "هره ښځه چې له اړتیا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به یې تر سپږمو نه شي".

او په بل حدیث کې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[3] "هره ښځه چې له شدیدې اړتیا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

- که چیرې جفا، نافرماني، او بده کړنه د خاوند له خوا وي نو سړي ته دا مکروه ده چې له ښځې څخه بدل واخلي، خو که نافرماني د ښځې له خوا وي بیا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخیستل روادي.
- هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړیدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کیدای شي.

---

۱ – السنن الکبری للبیهقي.
۲ – مسند الصحابة في الکتب الستة.
۳ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خلع د زوج له موافقې پرته صحت نه پیدا کوي، څکه طلاق ورکول د سړي حق دی، نو که خاوند يې ونه مني خلع نه واقع کیږي.

۲- لعان

د لعان تعریف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخیستل شوي چې لرې کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: د ښځې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وايي، چې د زنا د شهادت په څیر د څلورو شاهدانو ځای نیسي، سړی په دې ډول شاهدي ورکولو سره دقذف له حد څخه خلاصیږي، او قسمونه يې د څلورو شاهدانو حکم پیدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدي ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوی او له حد څخه ژغورل کیږي.

د لعان مشروعیت

د لعان مشروعیت په قرآن کریم ثابت دی، الله تعالیٰ ﷻ فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۞ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَيَدْرَأُ ۞ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ٦ – ٩]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندې تور لګوي او له هغو سره پخپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي نو له هغو نه د یو تن شاهدي (داده چې هغه) څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي، چې هغه (په خپل تور ویلو کې) ریښتونی دی او پنځم ځل ووايي چې پر هغه باندې دې د الله لعنت وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنیوی په دی ډول سره کیدای شي چې هغه څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي چې دغه سړی (په خپل تور ویلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووايي چې پر هغې باندې دې د الله غضب وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) ریښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ د انصارو د یوه سړي او دده د ښځې تر مینځ لعان تر سره کړ او دوی یې سره جلا کړل.[1]

د لعان د مشروعیت حکمت

لعان ددې لپاره روا شوی دی چې د تور لګولو په صورت کې سړیو ته د خپل حریم څخه د دفاع وروستی لاره جوړه شي، څو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

---

۱ – صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صورت کې د وروستی وسيلې په توګه له خپلو مؤکدو ګواهيو څخه کار واخلي او ښځې ته دده د حريم د پايمالولو سزا ورکړي. څو څرنګه چې د اسلامي شريعت بنسټ په عدل اينبودل شوی، ښځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د ليري کولو حق ورکړ شوی، څو په خپلو مؤکدو ګواهيو دا عذاب او پيغور له ځان څخه ليرې کړي.

د لعان کيفيت

کله چې خاوند خپله ښځه په زنا تورنه کړي او يا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صريح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دليل هم ونه لري، ښځه دده تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی تر منځ د لعان پريکړه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کريم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وايي، له دې څخه وروسته قاضي ښځه او خاوند سره جلا کوي، چې بيا دا ښځه په دې سړي باندې حراميږي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدی په ويلو د ښځې او خاوند تر منځ جلا کيدل واجبيږي، قاضي به ددوی د جلا والي حکم کوي، په دې سره بائن طلاق واقع کيږي او له ښځې سره جماع او د جماع دواعي حرام ګرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

پوښتنې

۱. خلع تعريف کړی.
۲. د خلع د مشروعيت حکمت څه دی.؟
۳. د خلع د مشروعيت دليل څه دی؟
٤. د خلع حکم څه دی؟
۵. آيا د خلع او طلاق توپير شته؟
٦. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
۷. لعان تعريف کړئ.
۸. د لعان د مشروعيت حکمت او دليل روښانه کړئ.
۹. د لعان کيفيت څه دی؟ بيان يې کړئ.
۱۰. د لعان حکم وښيئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفريق پاتې ډولونه (۲)

۳- ايلاء

ايلاء په لغت کې: قسم ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکيد سره داسې قسم کولو ته وايي چې خپلې منکوحې ته به تر څلورو يا له هغه زيات وخت پورې نه ورنژدې کيږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ايلاء کفاره:

کله چې خاوند د څلورو مياشتو نه مخکې خپلې ښځې ته رجوع وکړي کفاره پرې لازميږي، دغه کفاره د قسم کفاره ده.

د ايلاء مشروعيت

د ايلاء مشروعيت د الله تعالیﷻ پدې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ وَإِنْ عَزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

[البقرة: ۲۲۶ – ۲۲۷]

"کوم خلک چې له خپلو ښځو سره د نا ږونده لوړې کوي، هغوی ته څلور مياشتې وخت دی، که يې ورته رجوع وکړه، نو الله ښښونکی او رحيم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي نو ودې پوهيږي چې الله هر څه اوري او په هر څه پوهيږي."

په حنفي مذهب کې ايلا مکروه تحريمي ده؟

د جاهليت په زمانه کې به عربو د خپلو ښځو د ځورولو لپاره د اکار کاو چې تر يو کاله يا زيات له هغه به خپلو ښځو ته نه ورنژدې کيدل، اسلامي شريعت ايلاء داسې قسم وګرځاوه چې په څلورو مياشتو کې بايد پای ته ورسيږي، قسم کوونکی په دې کې مخير دی چې قسم مات کړي او خپلې ښځې ته رجوع کوي او يا په قسم وفا کوي او ښځه له ځان څخه بيلوي، نو که يې بيرته رجوع وکړه د قسم کفاره به ورکوي او که نه نو ښځه يې وربانديې د وخت په پوره کيدو سره په باين طلاق طلاقيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایلاء حکم

که چیرې ځلور میاشتې تیرې شي نو ښځه یې په بائن طـلاق وربانـدې طلاقیـږي، کـه یـې ښځې ته رجوع وکړه اوقسم یې مات کړ، نو د قسم کفاره به ورکوي.

۴- ظهار

د ظهار تعریف: د خاوند لخوا د خپلې ښځې تشبیه کولو تـه وایـي، لـه داسـې ښـځې سـره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووایي ته په مـا لکـه زمـا مـور داسـې یې، یا ته په ما لکه زما د مور د شا په څیر یې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دی او ظهار کوونکی وربانديې ګناهګاریږي، الله تعالیٰ فرمایي: ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۱] "لـه تاسـې نـه چـې کـوم کـسان لـه خپلو ښځونه ظهار کوي (مور ورته وایـي)، د دوی مېرمنـې د دوی مینـدې نـه دي، د هغـو میندې خو همغه دي چې هغوی یـې زیږولـي دي. دوی یـوه ډیـره نـاوړه او درواغ خبـره کوي، او حقیقت دادی چې الله ډیر معافي کوونکی او بښونکی دی."

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او یا د جماع راښـکونکې لکـه مـسه کول ښکلول تر هغو حرامیږي څو چې کفاره ورکوي.

د ظهار کفاره

د کفارې په نیت د یوې رقبې (غلام) ازادول او که یې نه درلـوده بیـا نـو دووه پرلـه پـسې میاشتو روژه نیول دي او که د روژو د نیولو قـدرت نـه و، بیـا شـپیتو مـسکینانو تـه پـه مـړه ګېډه خواړه ورکول، یا د خوړو قیمت ورکول دي چې سهار او بیګـا وربانـدې ځـان مـوړ کړای شي. الله تعالی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۞ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

[المجادلة: ۲ – ۳]

" کوم کسان چې له خپلو میرمنو نه ظهار وکړي بیاله خپلې هغې خبرې نه راواوړي چې کړې يې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه يوبل ته لاس وروړي، يو غلام آزادول به وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصيحت کيږي او تاسې چې څه کوئ الله ترېنه ښه خبر دی او څوک چې غلام ونه مومي هغه دې دوه مياشتې پرله پسې روژه ونيسي. مخکښې له دې نه چې دواړه يوبل ته لاس وروړي او څوک چې پدې هم قادرنه وي هغه دې شپیتو مسکینانو ته خواړه ورکړي د (کفارې) دغه حکم د دې لپاره درکول کيږي چې تاسې پر الله او د هغه پر پيغمبر ايمان راوړئ. دا د الله ټاکلي حدود دي او د کافرانو لپاره دردناکه سزا ده ".

پوښتني

۱. ایلاء لغتا او اصطلاحا تعریف کړئ.

۲. د ایلاء د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳. د ایلاء حکم بیان کړئ.

٤. ظهار تعریف کړئ.

٥. د ظهار حکم له دلیل سره بیان کړئ.

٦. د ظهار کفاره څه ده؟ تفصیل ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library